

Kl. 13.00–16.00
18.00–19.52

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 22 april justerades.

§ 2 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Tredje vice talmannen meddelade
att *Fredrik Kärrholm* (M) återtagit sin plats i riksdagen från och med
den 10 maj, varigenom uppdraget som ersättare upphört för *Lars Jilmstad*
(M) och

att *Magdalena Thuresson* (M) återtagit sin plats i riksdagen från och
med den 12 maj, varigenom uppdraget som ersättare upphört för *Fredrik*
Saweståhl (M).

§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2024/25:649

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:649 Ekonomiskt våld
av *Sofia Amløh* (S)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 2 juni 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 9 maj 2025

Arbetsmarknadsdepartementet

Nina Larsson (L)

Enligt uppdrag

Johanna Johnsson

Rättschef

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

2024/25:AU9 Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

2024/25:AU10 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2024/25:MJU16 Lättnader i strandskyddet – ett första steg

Näringsutskottets utlåtande

2024/25:NU23 Kommissionens meddelande om en konkurrenskraftskompass för EU

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

2024/25:SfU19 Ekonomisk familjepolitik

2024/25:SfU20 Socialförsäkringsfrågor

Grundläggande om utbildning

§ 5 Grundläggande om utbildning

Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:Ubu10

Grundläggande om utbildning
föredrogs.

Anf. 1 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Nu behandlar vi ett betänkande från utbildningsutskottet om en rad olika frågor gällande svensk skola. Det är allt från värdegrund till trygghetsfrågor, betyg, läromedel och undervisning i modersmål. Det är en rad olika frågor.

Jag vill inledningsvis säga att vi står mitt i ett väldigt allvarligt läge för svensk skola. Resultaten från de senaste Pisaundersökningarna visar en tydligt nedåtgående trend i kunskapsresultaten. Var fjärde elev som lämnar grundskolan – alltså årskurs 9 i Sverige – saknar tillräckliga färdigheter i att läsa och räkna. För ett land som Sverige, som har väldigt höga ambitioner och vill vara en kunskapsnation, är detta ett jätteproblem. Det är en av de absolut största utmaningar vårt land står inför.

Liberalerna är skolpartiet i svensk politik, fru talman. I regeringsställning har vi sett till att skolan nu tar steg tillbaka till grunderna: riktiga läroböcker i varje klassrum, bemannade skolbibliotek och stärkt elevhälsa men också tydligare regler, bättre ordning och reda samt ett slut på skärmvansinnet. Vi har inlett ett arbete för att reglera lärarnas tid, minska deras administrativa börda och ge mer fokus på undervisning. Vi driver också på för att införa ett nationellt tak gällande antal elever i varje klass. Det handlar både om arbetsro för eleverna och om en rimligare arbetssituation för lärarna.

Svensk skola har länge brottats med ett alltför splittrat huvudmannaskap. Därför är Liberalernas bestämda övertygelse att staten på sikt åter måste ta huvudansvaret. Det hade gärna fått ske i går, men när jag säger

på sikt beror det på att vi har några fler vi behöver övertyga om detta här inne.

Det här är avgörande, fru talman, för att garantera likvärdighet, bryta dagens oacceptabla skillnader mellan kommunerna och säkerställa att alla elever får tillgång till en undervisning av hög kvalitet, oavsett var i landet de bor.

En av de viktigaste reformer vi drivit igenom handlar om läroböcker. Förra sommaren skrev vi in i skollagen att elever ska ha tillgång till riktiga läromedel – självklart utan kostnad för eleven. Läromedel ska definieras tydligt i lagen. Detta gör att kommuner inte längre kan tolka lagen godtyckligt eller låta Ipadar och skrynkliga stenciler ta de riktiga läromedlens plats.

Vi genomför också en konkret lärobokssatsning på 755 miljoner kronor till riktiga, fysiska böcker. Det innebär över 1,3 miljoner nya läroböcker i svenska klassrum. Detta höjer kvaliteten på undervisningen, det minskar lärarnas arbetsbörda och det förbättrar föräldrars möjligheter att stötta sina barn och hjälpa dem med läxorna.

Vi måste samtidigt minska skärmtiden. Vi vill ha en skola där fokus är på koncentration, närvaro och fördjupat tänkande. Vi vill gå från skärm till pärm, för elevernas psykiska hälsa, koncentrationsförmåga och studieresultat kräver detta. Det är också mycket tydligt i forskningen nu att det särskilt under de yngsta åren – förskoleåren och lågstadieåldern – är väldigt viktigt att man har mindre skärmtid för att på så sätt förbättra möjligheten att lära sig läsa, skriva och räkna på mer analoga sätt. Det är också bättre för den psykiska hälsan.

Det finns ingen quickfix, fru talman, för att åtgärda skolans problem. Det kräver uthållighet, långsiktighet och en tydlig kurs. Det kräver modet att återupprätta skolan som en kunskapsinstitution där lärare leder, där elever lär sig och där samhället står bakom båda. Vi kommer att fortsätta driva detta arbete för en skola i absolut världsklass.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis säga att det i detta betänkande finns ett antal motioner kring frågor som rör rasism, antisemitism, hedersförtryck och så vidare. Vi har i regeringsställning gett Skolverket, Skolinspektionen och Forum för levande historia nya och förstärkta uppdrag kring detta.

Låt mig beröra detta ytterligare lite, fru talman. Svensk skolas styrdokument är mycket tydliga när det gäller vår demokratiska värdegrund. Det är såklart helt orimligt att det finns en så pass utbredd rasism och intolerans i det svenska samhället.

Vi har efter den 7 oktober 2023, med Hamas pogromer och terrorattacker mot Israel och Israels svar på detta, sett hur vi i många skolor i Sverige fått en mycket polariserad och obehaglig situation. Lärare uppger – och det gjorde de även tidigare – att de inte vågar eller kan diskutera med eleverna kring frågor som rör till exempel Förintelsen. Vi har haft konkreta exempel, bland annat på en skola i Malmö, där en lärare jagades ut i korridoren av elever som skrek djupt antisemitiska saker. Vi har exempel på judiska barn som inte öppet vågar visa sin judiskhet.

Det här är helt oacceptabelt. Vi har en skyldighet i den här församlingen och hos de kommuner och fristående aktörer som är huvudmän för skolor att upprätthålla demokratiska normer, tolerans och en respekt för alla människors lika värde. Det är helt avgörande, fru talman.

Vi måste också tänka på att våra barn och ungdomar har skolplikt. Det innebär att vi har en skyldighet att se till att skolan är en trygg plats. Det betyder att barn och ungdomar under nio till tolv år i stort sett befinner sig på samma plats fem dagar i veckan, tio månader om året under sju åtta timmar om dagen. Det är en så pass stor andel av unga människors tid att det är helt oacceptabelt att det finns skolor som inte polisanmäler till exempel de rasistiska hatbrott eller den intolerans som förekommer.

Samma sak gäller egentligen hedersproblematiken, alltså det man kallar för våld och förtryck i hederns namn. Detta följer ju av en social ordning – en reaktionär, djupt konservativ ordning – som innebär att flickor ska vara underställda pojkar och att de inte har frihet och autonomi i sin egen vardag. Det är en kontrollmani som visas upp, som i dag drabbar tiotusentals unga i Sverige – både flickor och pojkar. Det drabbar ofta pojkar också, för de tvingas av andra i sin närhet att kontrollera sina systrar, kusiner eller vilka det kan vara, så att de går hem direkt efter skolan. De kontrollerar också flickornas umgänge och så vidare.

Fru talman! Om vi går tillbaka 100–150 år styrdes också Sverige – egentligen hela världen – av den här typen av sociala reaktionära mönster. Kvinnor fick inte ens rösta i Sverige för drygt 100 år sedan, till exempel. Vi hade hemgifter och en rad olika sociala kontrollmekanismer för att skydda familjens heder och familjens ära.

Det vi sedan såg i Sverige var en demokratisering – en massa reformer och ett idogt arbete med värderingar. Vi fick en utveckling, en modernitet och så vidare som gjorde att vi under de åren lämpade mycket av det här över bord. Nu har vi en situation där det här delvis är sedvänjor som genom en demografisk förändring kommer in från samhällen som inte har gjort den resa som Sverige har gjort – som inte har haft demokrati, som har haft en totalitär stat eller som har levt under krig och konflikter. Man har fortfarande haft starka klanstrukturer som har upprätthållit denna djupt reaktionära sociala ordning.

Vad Sverige har visat är dock att det här går att förändra. Ingen kultur är statisk, fru talman, utan vi har alla möjligheter i världen att genom ett mödosamt och idogt arbete se till att fasa ut de fenomen som finns i vårt land och som är djupt destruktiva och innebär att unga flickor och pojkar berövas sin frihet och självständighet under sina unga år. Sverige är ett bra exempel på att det går.

Vad det handlar om är tydlighet i lagstiftningen och samverkan mellan skola och socialtjänst. Det handlar om att kunna ha en mer ingripande lagstiftning, och vi går nu fram med exempelvis det som kallas mellantvång i socialtjänstlagstiftningen. Det handlar om att ingripa på gator och torg om man ser saker och ting och om att vi får tydliga rättsfall.

Till syvende och sist, fru talman, är det här dock en fråga om att varje enskild person i Sverige, runt sina köksbord, ska komma till slutsatsen att alla personer i Sverige – även en 14-årig tjej – ska kunna gå på bio med sina kompisar utan att familjen ingriper. Man ska få dejta vem man vill och så vidare. Man ska få ha en social autonomi och sin egen bubbla av integritet där ingen annan kliver in och ska granska precis allt man gör.

Skolan är helt avgörande för de här processerna, fru talman. Om vi vill bryta den problematik vi ser med hedersrelaterat våld och förtryck och om vill vi fostra den unga generationen till att bli mer tolerant och respektera alla människor som de är oavsett vilken sexuell läggning de har, vilken

hudfärg de har, vilken religion de har och så vidare – ja, då är skolan helt avgörande.

Det är skolan som är institutionen för kunskap i Sverige, men det är också skolan som är den viktigaste institutionen för att förankra värderingar i Sverige. Det är värderingarna som gör att det här landet står starkt, och det är värderingarna som gör att medeltida eller uråldriga sedvänjor och strukturer – intolerans och så vidare – kan fasas ut ur Sverige en gång för alla.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 2 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Trots att Fredrik Malm drog över den anmälda talartiden betänkligt handlade hans anförande i väldigt liten omfattning om det som behandlas i dagens betänkande.

Jag tänkte att det vore ypperligt att just i dag beröra en punkt som faktiskt behandlas i det här betänkandet. Det är nämligen fritidshemmens dag i dag. Det är värt att uppmärksamma den insats som alla hjältar, det vill säga personalen på våra fritidshem, gör för att alla barn som går på fritis ska ha en meningsfull fritid, en god omsorg och en förlängning på skoldagen som kan komplettera med inte exakt samma utan annat lärande. Det skapar bättre resultat och bättre livskvalitet för barnen som finns där.

På det viset har fritidshemmen en kapacitet att utjämna skillnader i barns livsvillkor. Men den kapaciteten går liksom lite grann om intet på grund av vilka barn det är som har rätt att vara på fritis. Barn som har föräldrar som är föräldralediga, barn som har föräldrar som är arbetslösa, barn som har föräldrar som är långtidssjukskrivna och barn som har föräldrar som går på socialbidrag eller befinner sig i andra socialt utsatta situationer har mindre rätt till fritis. De har inte rätt att delta i fritidshemmens verksamhet och har alltså mindre rätt till utbildning än barn till förvärvsarbete eller studerande.

Den 29 november 2022 tog Lotta Edholm emot utredningen om en utökad rätt till fritidshem, och i den föreslås ett införande av ett allmänt fritidshem. Regeringen skickade utredningen på remiss, och efter det har inget mer hänt. I betänkandet vi behandlar i dag vill Fredrik Malms parti och Tidömajoriteten avslå vårt yrkande om att rätten att delta i fritidshemmens verksamhet successivt ska utökas till att omfatta alla barn. Det vill man med hänvisning till att utredningens förslag bereds i Regeringskansliet. När får vi ett sådant förslag på riksdagens bord?

Anf. 3 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Tack så mycket för frågan, Linus Sköld!

Det är mycket riktigt så att detta nu bereds. Det har gjorts en utredning där man föreslår en utvidgad rätt till fritis, vilket jag tycker är i grunden bra. Fritidshemmen spelar en jätteviktig roll och kompletterar på olika sätt den ordinarie undervisningen i skolan, som är läroplansstyrd. Det är också en annan miljö – man behöver inte sitta still och lyssna, utan man kan få hjälp med läxor, göra olika aktiviteter och knyta sociala kontakter. Man spelar spel och så vidare.

Jag tror dessutom, fru talman, att de som arbetar på fritis i många fall faktiskt kan vara bättre än en del ämneslärare på att hantera en del elever

som är lite stökigare och så vidare. De kan också bidra med stöd i den sociala utvecklingen på ett sätt som en lärare, som är mer fokuserad på att schemalägga och driva lektionerna, inte alltid kan göra. Fritidshemmen spelar alltså en jätteviktig roll.

För att sätta det här lite grann i perspektiv, fru talman, tycker jag väl också att vi ska ha med oss att vi i Sverige har en väldigt väl utbyggd skolbarnsomsorg i Sverige jämfört med många andra länder, som knappt erbjuder någonting av detta över huvud taget – eller erbjuder det i form av verksamheter som helt måste finansieras av barnens egna föräldrar. Vi har alltså redan en väldigt utbyggd fritidsverksamhet. Sedan hoppas jag självklart att vi kan ta fler steg. Vi får se exakt när det kommer till riksdagen, men jag hoppas att det ska komma hit snart.

Anf. 4 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Om Fredrik Malm tycker att det är ett bra förslag att successivt utvidga rätten för alla barn att delta i fritidshemsverksamheten borde han yrka bifall till vår reservation nummer 30 i dagens betänkande. I den föreslår vi nämligen ett tillkännagivande till regeringen om att göra exakt detta.

Regeringen har suttit på händerna i två och ett halvt år sedan det här lagförslaget landade på regeringens bord, och regeringspartierna vill avslå det här motionsyrkandet med hänvisning till att man behöver fundera lite till. Men att någonting bereds i Regeringskansliet är ju regeringska för ”Vi tänker inte göra någonting med det här”, så att Fredrik Malm säger sig tycka att det är en vällovlig inriktning ger jag faktiskt inte så mycket för. Här talar handling tydligare än ord, skulle jag säga.

Jag skulle säga att fritidshemmens verksamhet handlar om barns lärande och lek och att skapa en meningsfull fritid. Det är prioriterat i fritidshemmens verksamhet. Som en självklar förlängning av skoldagen skulle fritidshemmens verksamhet behöva prioriteras och uppvärderas.

Den utjämnande kapacitet som finns i fritidshemmens verksamhet – det vill säga att bygga en meningsfull fritid med lärande och lek för alla barn, även de som finns i de mest socialt utsatta situationerna – går om intet medan regeringen sitter på händerna och vägrar göra någonting i den här frågan.

Anf. 5 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag instämmer i mycket av det Linus Sköld säger om fritidshemmens utjämnande effekt, kompensatoriska effekt eller hur man nu väljer att benämna den. Det var också precis det jag beskrev i mitt första svar i detta replikskifte.

Sedan är det ju så, utifrån det Linus Sköld själv radar upp, fru talman, att det även i exempelvis förskolan är annorlunda för till exempel barn till föräldralediga jämfört med andra barn. Men utgångspunkten bör ju vara att rätten till fritidsverksamhet ska utvidgas. Det tycker jag är ett ingångsvärde som är rimligt.

Sedan är det ju någon som ska betala för detta i slutändan. Så är det, och vi vill inte heller ha alltför stora grupper på fritidshemmen.

Det är ju i slutändan huvudmännen som bestämmer detta. Jag noterade att det finns olika förslag i betänkandet om att reglera detta, men från regeringsunderlagets sida tycker vi att den nuvarande ordningen är rimlig.

Fru talman! Jag förstår att Socialdemokraterna gärna vill måla upp detta som en mycket stor konflikt, men det skulle jag inte säga att det är. Det finns en mycket bred samsyn om vikten av fritidshem. Jag gick själv på fritis; det var fantastiska år under min skolgång. Jag hoppas att Linus Sköld också gjorde det. Framför allt fick man spela väldigt mycket couronne, Den försvunna diamanten och sådana saker. Jag tycker att det fanns ett väldigt stort värde i alla de år då jag gick på fritis.

Jag tror inte att det finns någon större konflikt i detta. Vi får väl se när utredningen kommer, men målsättningen ska såklart vara att fritidshemmen ska stärkas.

Anf. 6 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Fredrik Malm för anförandet.

Jag har en fråga. Som brukligt är gäller den regeringens strategi när det gäller skolväsendets digitalisering. Det är en ganska lätt fråga, för det finns ju ingen strategi från regeringen när det gäller skolväsendets digitalisering.

Det finns ett uppdrag till Skolverket att ge ut allmänna råd och vägledning när det gäller val av läromedel i klassrummet. Jag undrar när de här allmänna råden kommer. Man skulle rapportera till regeringen den 30 april. I dag är det ju den 13 maj. Eftersom jag är intresserad av området har jag varit lite nyfiken, men jag har inte hittat det här.

Det finns tecken på att regeringen inte tänker ta något strategiskt ledarskap när det gäller skolväsendets digitalisering. Det är synd; det är en ganska stor risk man tar. Man har till och med varit så noggrann att AI-kommissionen inte fick lägga fram förslag på skolans område. De kom ändå med lite rekommendationer, vilket var bra. Man skulle lägga fram en strategi – det var helt nödvändigt – men sedan gjorde man inte det, och då kom uppdraget till Skolverket.

Jag förväntar mig en strategi där regeringen tar ledarskap. Regeringen gör ju väldigt mycket för att styra skolans digitalisering på detaljnivå i klassrummet, men jag menar att det är läraren som har uppdraget att utföra detta arbete.

Efter den här inflygningen är min fråga: Var finns de allmänna råden och den vägledning som Skolverket skulle rapportera till regeringen den 30 april?

Anf. 7 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det har dröjt några veckor. Camilla Hansén nämnde ett slutdatum, ungefär vid valborg, och nu är vi en bit in i maj. Under väntans gång kan väl Camilla Hansén roa sig med att titta på Världshälsoorganisationens allmänna råd rörande skärmanvändning för barn. Hon kan också titta på vad de världsledande forskarna på Karolinska institutet har att säga om skärmtid för barn. Det kanske skulle kunna vara en nyttig tankeövning för Miljöpartiet, som verkar segla upp som den stora fanbäraren för att vi ska gå från pärm till skärm – alltså i motsatt riktning, fru talman.

Sanningen är ju den att vi talar om lite olika saker här. Den första delen handlar om att digitalisera strukturer och om kommunala förvaltningar, statistik och så vidare. Det är ju en sak. Det var bland annat detta som AI-kommissionen tittade på för offentlig sektor. Vi är väl alla överens om att det är bra om vi på olika sätt, genom digitalisering, artificiell intelligens

och mycket annat, kan göra processer i förvaltning och styrning mer effektiva.

Den andra delen är egentligen uppdelad i två. Det rör frågan om digitala devices och annat i undervisningssituationen. Min uppfattning är inte konstigare än så här: Om man har en Powerpointpresentation eller på något sätt har ett digitaliserat hjälpmedel inom ramen för undervisningen för elever på högstadiet eller gymnasiet är det inget konstigt alls. Det vi behöver komma åt är överdriven användning av digitala läromedel i unga år, för detta får mycket stora negativa konsekvenser.

Anf. 8 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag föredrar när Fredrik Malm inte gör sig till uttolkare av Miljöpartiets politik, särskilt när uttolkningarna är grovt felaktiga. Det skulle kunna vara ett intressant samtal om det fanns någon riktighet i uttolkningarna.

AI-kommissionen fick faktiskt lägga fram förslag om nästan vad man ville inom till exempel högre utbildning men var uttryckligen förbjuden att lägga fram förslag gällande hela ungdomsskolan. Det kan man ju tycka är förvånande.

Nu låter det på Fredrik Malm som att jag skulle stå här och förespråka skadliga utbildningsmetoder. Jag tycker faktiskt att det är en ganska oärlig debatteknik som vi kan hålla oss borta från.

Jag frågade efter ett strategiskt ledarskap på regeringsnivå; det är ändå en ganska renhårig fråga. Jag frågade även efter utlovade rapporter. Jag hör dock något slags underliggande tonalitet hos Fredrik Malm om att vissa läromedel är fina medan andra är fula, utifrån hur man kategoriserar dem.

Läromedel är läromedel. Digitala läromedel är digitala läromedel. De kan vara dåliga eller bra. När det gäller romaner på papper vill jag säga: I've got news for you – de kan också vara jättedåliga på alla möjliga sätt. Jag ber om ursäkt för det engelska utbrottet, men de kan fullständigt döda lusten att läsa. Det är inte detta som avgör kvaliteten på ett läromedel.

Alla oroas vi över sociala medier och hur mycket man fastnar i sina skärmar. Den debatten behöver dock inte vi i utbildningsutskottet ha, för detta berör inte vårt beredningsområde. Vi bereder ju sådant som sker inom skolan och utbildningen, inte sådant som tillhör fritiden. Jag tycker att det är jätteviktigt att andra utskott verkligen fördjupar sig i det och ger bra vägledning.

Jag vill veta om det kommer något ledarskap från regeringen när det gäller digitaliseringen som helhet.

Anf. 9 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Ledamoten talade om att vissa läromedel skulle vara fina medan andra skulle vara fula. Det är ju mycket möjligt, om man tittar på framsidan på läromedlen, men det är ju inte detta som det handlar om. Det handlar om att det finns evidensbaserade metoder som är bättre än andra metoder, exempelvis för att lära ut. Det finns metoder för att lära barn läsa, skriva och räkna som är bättre än andra metoder. Camilla Hansén vill inte se det utan säger: Låt lärarna bestämma allting själva – det är upp till professionen! Det är dock inte riktigt så jag ser det. Om det finns evidens-

baserade metoder som är bättre än andra metoder ska de metoderna användas i undervisningen i högre grad.

Camilla Hansén sa att en roman kan vara dålig. Det är klart att den kan, och den är minst lika dålig om man lyssnar på den på grund av att man inte har lärt sig läsa och på grund av att läraren säger att man, inom ramen för extra anpassningar, får ha lyssneläsning i stället. Då är romanen lika dålig. Problemet är att man ännu mindre lär sig att läsa genom att lyssna på en dålig roman i stället för att läsa den. Jag tror att det kan vara nyttigt att läsa även dåliga böcker, om jag ska vara uppriktig. Man upptäcker det ofta efter en stund, och då är det bra att inte sluta läsa alldeles för tidigt. Man måste också orka kotta sig igenom böcker. Det kan ju vara så att romanen plötsligt blir väldigt bra i det fjärde eller femte kapitlet. Det kan ju vara så att det vänder och att man börjar förstå intrigen på ett bättre sätt.

Vi har ett problem, fru talman, men Miljöpartiet vill inte riktigt se det här problemet. Miljöpartiet säger helt enkelt att frågan om skärmar i skolan inte ens ligger inom utbildningsutskottets beredningsområde. Vilket utskott ska ansvara för det då? Är det inte ett problem för Miljöpartiet om vi har ett problem i skolan med att elever sitter på Snapchat eller Tiktok, sitter och skrollar allmänt eller spelar Candy Crush på lektionstid? Slappheten inför den här problematiken övergår nästan mitt förstånd, fru talman. (Applåder)

Anf. 10 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Tänk dig att du är en helt vanlig unge på en helt vanlig svensk ort. Du vaknar, klär på dig och drar till skolan. Om dina steg är tunga och släpande eller om du hoppar hoppsasteg hela vägen dit avgörs av vad du får möta när du kommer innanför dörrarna.

Den svenska skolans värdegrund säger att alla människors lika värde och rätt ska respekteras. Men den som har utländsk bakgrund, en annan trosuppfattning än majoriteten eller ett annat modersmål än svenska är oftare utsatt för påhopp, glåpord och andra kränkningar. Och på senare tid har antisemitismen, som var själva anledningen till att svensk skola under efterkrigstiden konstruerades för att skapa självständiga, demokratiska och ifrågasättande medborgare, allt oftare visat sitt fula tryne.

Så kan vi inte ha det. Skolan ska vara en säker plats där elever och lärare kan känna sig trygga och fokusera på lärandet. Det ska vara en plats där demokratins ideal om alla människors lika värde råder.

Därför behöver regeringen se till att skolmyndigheterna har både nog med resurser och uppdrag att stödja skolorna i arbetet med att motverka såväl antisemitism och rasism som hedersrelaterad problematik.

Tänk dig att du har ett annat modersmål än svenska. Språket du pratar med dina föräldrar när du är hemma är förmodligen det språk du är bäst på och verktyget för dina tankar, i alla fall de spontana. Det är bra att du då har en timme i veckan då du får träna på ditt språk och att du får studiehandledning av någon som kan förklara för dig på dina tankars språk när de svenska NO-begreppen blir för knepiga. Det gör det lättare att hänga med i skolämnen, och det gör det också lättare för dig att lära dig svenska.

Sverigedemokraterna vill av ideologiska skäl avskaffa modersmålsundervisning. Regeringen vek ned sig i Tidöförhandlingen och gav en utredare i uppdrag att undersöka om modersmålsundervisning inverkar negativt på andraspråksinläring eller integration. Utredaren konstaterade

att inget sådant samband går att belägga, utan att de som deltar i modersmålsundervisning i stället har bättre skolresultat än de som är berättigade till modersmålsundervisning men inte deltar. Utredaren avstod därför från att lägga fram författningsförslag. Såvitt jag vet vill Sverigedemokraterna ändå avskaffa modersmålsundervisning. Jag å min sida vill stärka den.

Tänk dig att du börjar ett nytt arbetsområde i ett skölämne och får veta att det är viktigt för ditt betyg. Du får en matris över vad målen med arbetsområdet är och hur ditt arbete ska bedömas. Men målen är konstiga och svåra att förstå, och de vuxna kan inte riktigt förklara så att det blir begripligt. Du frågar gång på gång vad du behöver göra för att få ett C. De vuxna pekar i matrisen och säger att du behöver föra utvecklade resonemang med viss säkerhet, så du kämpar på och läser och läser och skriver och skriver. Till slut kommer dagen då du ska få resultatet, och du får ett E. När du frågar läraren varför får du svaret att det inte gick att utläsa kärnan i din text eftersom du skrivit om allt du kunde komma på. Din bänkgänne är förtvivlad eftersom han fick F och vet att det kan avgöra om han kommer in på gymnasiet till hösten, och alla vet att man måste komma in på gymnasiet om man vill ha det bra senare i livet.

Det målrelaterade betygssystemet är otydligt och orättvist. För den som är ambitiös skapar otydligheten ett oändligt krav på att anstränga sig mer. Stress och psykisk ohälsa följer i spåren av det. För den som har det svårt skapar otydligheten uppgivenhet. Det är inte ens lönt att försöka.

Friskolorna pressar upp sina betygssnitt helt godtyckligt för att få en konkurrensfördel, och det underkända betygssteget ihop med alltför strikta behörighetskrav till gymnasiet skapar en lika godtycklig spärrgräns till gymnasieskolan som slår ut mellan 15 och 18 procent av varje årskull från fortsatta studier och gör vägen till arbetsmarknaden krokig och svår.

Ett målrelaterat betygssystem med helt decentraliserade beslut om betyg kommer aldrig att kunna bli likvärdigt och rättvist. OECD och IFAU har båda konstaterat att det underkända betygssteget förutom att skapa mänskligt lidande och upplevda misslyckanden är samhällsekonomiskt ineffektivt.

Gymnasieskolan måste vara till för alla och vägen till arbetsmarknaden så rak som möjligt för alla unga människor.

Fru talman! Som jag nämnde tidigare är det fritidshemmens dag i dag. Personalen på landets fritidshem förtjänar att hyllas varje dag för sitt utröttliga arbete med att skapa en meningsfull fritid, ge god omsorg och utgöra ett komplement till skolan. Men i dag uppmärksammar vi dem lite extra.

Vi socialdemokrater vill att fritidshemmen ska uppvärderas och bli en självklar del av skoldagen. Fritidshemmen ska erbjuda mer tid för lärande för alla barn, vilket har stor potential att stärka jämlikheten i utbildningssystemet och förbättra uppväxtvillkoren för många barn. Fritidshemmen behöver ges högre prioritet, mer resurser och fler utbildade lärare och personal.

Rätten till fritis behöver successivt utvidgas till att omfatta *alla* elever så att denna rätt inte blir beroende av vad elevernas föräldrar har för sysselsättning och så att barn med stora behov eller med riskfaktorer för att hamna snett får större möjlighet att gå på fritis.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att jag är väl medveten om att detta inte är en budgetdebatt. Men jag vill ändå poängtera det uppenbara

att oavsett om det gäller arbetet mot antisemitism, arbetet för trygghet, säkerhet och studiero, arbetet med fritidshemmens kvalitet eller andraspråksinlärares möjligheter att lära sig svenska snabbt och bra är resurser avgörande. Det betyder att oavsett vad regeringen säger sig vilja åstadkomma kommer dess nedskärningar, nu för tredje året i rad, att göra att allt färre helt vanliga ungar hoppar hoppersasteg på väg till skolan.

Jag står givetvis bakom alla Socialdemokraternas reservationer, men för tids vinning nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 30.
(Applåder)

Anf. 11 NORIA MANOUCHI (M):

Fru talman! Vi ska ha en svensk skola där barn lär sig läsa, skriva, räkna och helst också tala. Vi ska också ha en skola där barn vågar räcka upp handen och där lärarna har makten i klassrummet, inte eleven med högst röst eller flest smygfoton på telefonen. Vi ska ha en skola där föräldrar känner sig trygga med att deras barn inte bara går till skolan utan också får undervisning i lugn och ro.

Tryggheten har fått stå tillbaka alldeles för länge, och det är därför regeringen har gjort återupprättandet av ordning i klassrummet till en huvuduppgift. Vi ser nämligen vad som händer när tryggheten brister. Lärare slutar, elever halkar efter och våld och kränkningar blir vardag. Då är det inte konstigt att förtroendet för skolan urholkas.

Därför agerar vi. Vi inför mobilförbud i klassrummen – för minskad distraktion och stärkt koncentration. Vi ger lärare och rektorer bättre verktyg att ingripa mot stök och hot – för att återge kontrollen till de vuxna. Vi satsar särskilt på skolor i utsatta områden där problemen är som störst – för att varje elev ska få en rimlig chans.

Vi tar skolfrånvaro på allvar. Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att genomföra en nationell kartläggning av skolfrånvaron, och vi vill införa ett nationellt frånvaroregister för att ingen elev ska kunna försvinna utan att det märks.

Fru talman! Detta är inte bara trygghetspolitik. Det är kunskapspolitik, för utan trygghet, ingen kunskap. Men vi stannar inte där. Vi har också påbörjat den största kunskapssatsningen på länge inom svenskt skolväsen. Vi stärker kärnämnen. Vi har tagit bort elevens val, en kurs som har varit för otydlig och ineffektiv. Den tiden har nu förts över till ämnen som samhällskunskap, biologi, fysik och musik – ämnen som är centrala för en bred allmänbildning.

Vi inför en tioårig grundskola. Förskoleklassen ska bli en ny första årskurs, med tydlig pedagogisk struktur och riktiga kunskapsmål. Vi vet att tidiga insatser gör störst skillnad, särskilt för barn som inte har tillräckligt stöd hemifrån.

Vi satsar på läromedel. Det ska inte spela någon roll om du går i en kommunal eller en fristående skola – du ska ha tillgång till riktiga, kvalitetssäkrade läroböcker. Detta har vi nu säkerställt genom förtydligande i lagstiftningen och särskilda satsningar. Och vi ser över betygssystemet. Det ska vara likvärdigt, rättvist och spegla kunskap. Vi vill motverka betygsinflationen och stärka legitimiteten i systemet samt säkerställa att nationella prov får större genomslag.

Fru talman! Allt detta hänger ihop. Trygghet skapar förutsättningar för lärande, och kunskap skapar möjligheter för individen och samhället.

Vi står bakom utskottets förslag. Vi avstyrker motionerna i betänkan-
det eftersom regeringen redan agerar, kraftfullt och med bredd.

Vi ska ha en svensk skola där läraren leder undervisningen, där eleven
vågar vara ambitiös och där varje barn kan känna sig trygg, oavsett bak-
grund och bostadsort.
(Applåder)

Anf. 12 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Som jag sa i mitt anförande har betygssystemet i kombi-
nation med behörighetsreglerna till gymnasiet fått dramatiska konsekven-
ser. Det är huvudsakligen det målrelaterade betygssystemets underkända
betygssteg, det vill säga betyget F, som har fått dessa dramatiska conse-
kvenser, både för den enskilda eleven och för samhällsekonomin. Det är
helt enkelt ineffektivt att göra vägen till arbetsmarknaden längre för unga.

Den som inte kommer in på gymnasiet får en onödigt lång eller kanske
till och med obefintlig väg till arbetsmarknaden. Det som gör det här ännu
mer dramatiskt är att spärrgränsen är påhittad. Det är helt enkelt godtyck-
ligt vilka 16-åringar som uteslås från fortsatta studier.

För SD-regeringen har det varit viktigt att upprätthålla skillnaden mel-
lan underkänt och godkänt i grundskolan. Det står i Tidöavtalet att det ska
vara så, trots att varken forskare eller regeringens egen utredare förordar
en skarp godkäntgräns. Att sortera elever som godkända eller underkända
gynnar varken lärande eller motivation och varken individ eller samhälle.

Därför är min fråga till Noria Manouchi: Kommer regeringen att lägga
fram ett förslag till nytt betygssystem som låter utslagningen fortsätta?

Anf. 13 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Jag vill inleda med att säga hur viktigt jag tycker att det är
att föräldrar och elever får mycket stor förståelse för var man ligger till i
sina studier. Det är extremt viktigt för en elev att få veta om man kommer
att klara sig, om man inte kommer att klara sig, om man har lärt sig till-
räckligt mycket och om det sista provet är det som kommer att avgöra allt
eller inte samt att man får en vägledning av lärare och skola som gör att
man har möjlighet att landa in det betyg man strävar efter och tillgodogöra
sig de kunskaper som man har rätt till. Detta är viktigt inte bara för elever-
na utan också för föräldrarna, som ska hjälpa, stödja och vägleda sitt barn
genom skolan.

För att tidiga åtgärder ska kunna vidtas i en elevs lärande tror jag att
det är extremt viktigt att man kan följa sin kunskapsutveckling. Jag vill
börja med att säga detta när vi pratar om att dra gränser för om man ska
klara en kurs eller ett ämne eller inte. Då får vi inte bortse från vikten av
detta.

Vi håller på att se på ett nytt betygssystem, och vi kommer att presen-
tera ett nytt betygssystem. Ambitionen kommer självfallet inte att vara nå-
gon form av automatisk utslagning av elever. Jag tror inte att det finns
något parti som har som mål eller ambition att det är så det ska gå till.
Tvärtom tror jag att vi alla här är överens om att det absolut bästa systemet
är det som gör att varje elev kan tillgodogöra sig svensk skola.

När det gäller resultatet är det vi ser i dag inte tillräckligt bra. Det är
därför vi utreder frågan om betygssystem, och det kommer vi att återkom-
ma till.

Anf. 14 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Den som kan sin nutidshistoria i Utbildningssverige har fördjupat sig i hur det gick till när det målrelaterade betygssystemet kom till. Det skapades för att vara en återkoppling till elever och föräldrar om hur det går i elevens lärande. Ingen möda lades vid att göra det rättvist, för det skulle inte användas till urval i nästa steg i utbildningskedjan. Det var liksom inte det som var tanken när det målrelaterade betygssystemet skapades.

Om betygssystemet bara har till uppgift att återkoppla till eleverna hur det går har vi ett betygssystem som fungerar alldeles utmärkt. Men eftersom betygssystemet också har till uppgift att rangordna elever i nästa steg i utbildningskedjan och, för den delen, ge ett mått på utbildningens kvalitet – det är så vi använder betygsresultaten och jämför skolors prestationer med varandra – behöver varje betyg vara likvärdigt och rättvist. Då duger det inte med ett målrelaterat system där varje enskild lärare gör bedömningen av vad som är utvecklade kunskaper med viss säkerhet.

Frågan jag ställer är om regeringen i det förslag till nytt betygssystem som man arbetar fram kommer att låta utslagningen fortsätta. Om Noria Manouchi menar allvar med att utslagningen ska upphöra, varför ska det då finnas en skillnad mellan ett godkänt och ett underkänt betyg, som Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna har kommit överens om att det ska göra?

Anf. 15 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Det kan absolut vara så som Linus Sköld beskriver. Jag vet att ledamoten har en lång bakgrund inom svensk skola. Så var syftet med skolsystemet, men effekten av betygssystemet – eller verkligheten, så som den ser ut där ute – är inte riktigt så som det står eller som den är tänkt att vara.

Även om tanken kanske var att det ska vara enkelt att följa och att det ska vara lätt att vara medveten och se till att man kan jobba i kapp eller vad det nu är man behöver göra är det inte så verkligheten ser ut. Vi har mängder med elever där ute som inte har någon aning om var de befinner sig just nu och som först i sista stund, när de börjar närma sig sista året, plötsligt inser att de kommer att misslyckas i det första, andra och tredje ämnet, och föräldrarna har ingen aning om var deras barn befinner sig.

Jag tycker därför att det är viktigt att inte glömma bort att den typen av uppföljning är extremt viktig också i det här avseendet. Men det handlar inte bara om att vi ska ha ett nytt betygssystem, som vi just nu arbetar för att införa. Det är något som Socialdemokraterna hade åtta år på sig att göra men ändå misslyckades med. Det handlar inte bara om att vi ska ha ett nytt betygssystem som ska vara likvärdigt och rättvist och som ska spegla elevernas kunskap.

Det handlar också om att vi måste se till att skapa en svensk skola som gör att varje barn får med sig den kunskap det behöver vidare till nästa steg. Eller hur? Det kan inte bara vara att det på papperet ska stå det ena och det andra. Vi måste säkerställa att vi satsar på rätt saker: att återinföra det kunskapsfokus som ni har raderat och satsa på personalkåren för att få in specialpedagoger och stöd i tidiga årskurser så att varje elev får en chans att faktiskt klara skolan – inte bara i storstäderna utan också på landsbyg-

den och i våra utanförskapsområden, där elever drabbas hårdare. Detta är regeringens politik.
(Applåder)

Anf. 16 ANDERS ALFTBERG (SD):

Fru talman! Jag vill först yrka bifall till reservation 5.

Fru talman! För över 23 år sedan blev jag för första gången in i ett klassrum som undervisande lärare efter utbildning. Det var på en skola i ett särskilt utsatt område, en skola som jag för övrigt valde att arbeta vidare på i 16 år.

Det var härliga ungar från jordens alla hörn! Visst, det fanns kanske endast ett eller två svenska barn eller barn med svenska föräldrar. Men det var också så att ingen etnisk grupp dominerade. Det var en elev från Finland, en från Danmark och en från Polen. Någon var från forna Jugoslavien och någon från Vietnam. Ett par stycken var från Somalia och så vidare.

Fru talman! I detta till synes splittrade klassrum fanns en stark kraft som förenade: det svenska språket. Det var en självklarhet, trots allas olika bakgrund, att vi kommunicerade, umgicks och lärde oss nya kunskaper via det svenska språket. Via det svenska språket stärkte vi också en gemensam svensk identitet i klassrummet. Med det fick vi delade värderingar och normer på köpet. Tillsammans med ett tydligt ledarskap och vad man ibland kallar katederundervisning fick vi saker och ting att röra sig framåt trots alla utmaningar och svårigheter vi hade i klassrummet.

Fru talman! Tyvärr valde våra politiker att lägga in ytterligare en växel i sina ambitioner att skapa ett mer mångkulturellt samhälle, som det så vackert hette. Massinvandringen accelererade under två decennier. Det svenska språket devalverades inte bara i samhället utan också i klassrummet. Det spelade inte längre någon roll om man lärde sig historia, geografi och samhällskunskap på svenska eller på arabiska eller somaliska.

Vänsterns identitetspolitik jobbade sig också stadigt in i klassrummet. Elevers etnicitet och kulturella särart skulle lyftas fram och förstärkas än mer. Det svenska sveptes föraktfullt åt sidan. Det finns ingen svensk kultur, deklarerade vissa ledande politiker på den tiden. Så illa var det. Så blint var det.

Fru talman! När jag 16 år senare, 2018, lämnade klassrummet för sista gången hade det svenska samhället, förorten där jag var och även mitt klassrum genomgått omvälvande förändringar. Jag hade ett splittrat klassrum, där två etniska grupper allt oftare stod mot varandra och där alltmer av lektionstiden gick åt till att dämpa stök och latenta konflikter. Arabiska och somaliska var de vanligaste språken som hördes i klassrummet, i korridorerna och på skolgården. Det svenska språket och den svenska majoritetskulturen lyste alltmer med sin frånvaro. Unga killar sprang omkring och agerade moralpolis på min skolgård och skällde ut flickor om deras hår stack fram under slöjan. Mångkultur hade nu blivit hederskultur.

Fru talman! Den situation som det svenska samhället och den svenska skolan nu befinner sig i har inte uppstått av sig själv utan är ett resultat av medvetet fattade politiska beslut. Och det är med praktiska, politiskt fattade beslut vi nu steg för steg ska vända utvecklingen.

Fru talman! Sverigedemokraterna har sedan riksdagsinträdet 2010 lagt fram och pläderat för en mängd förslag för att vända denna negativa utveckling – en utveckling som beror på årtionden av skolpolitiska beslut

och massinvandring – för att vi vill återskapa en skola i världsklass. Vi hade det en gång i tiden. Vi har lagt fram förslag för att stärka elevers kunskaper och ge elever och lärare efterlängtat arbetsro samt göra skolan till en trygg arbetsplats.

Vi kan med glädje konstatera att merparten av våra förslag som berör återinfört kunskapsfokus och upprätthållande av ordning och trygghet och mer därtill nu verkar bli en realitet. Skolans utveckling går således mot ett nytt och lite mer hoppfullt tillstånd, och Sverigedemokraterna är en aktiv del i det.

Fru talman! I Tidöavtalet återfinns många sverigedemokratiska förslag: reformering av läroplanen, fokus på kunskap och bildning, tidiga stödinsatser, bättre tillgång till små undervisningsgrupper för de elever som så behöver och riktat stöd till särbegåvade, uppförandekontrakt mellan skola, elev och föräldrar, ökade befogenheter för rektorer och lärare, ordningsregler som beslutas av skolans vuxna, förstärkt elevhälsa, ökad likvärdighet genom nationella kvalitetskrav och införande av en nationell skolpengsnorm, ökad satsning på Skolinspektionen och därtill skärpt tillsyn av skolor med konfessionell inriktning avseende extremism och islamism, ökade insatser mot hedersrelaterat förtryck, flytt av elever som mobbar eller utgör fara – och detta under längre tid än nuvarande lagstiftning medger – och anmälningsskyldighet vid brott på skolan, krav på ekonomisk buffert och skärpt ägarprövning för friskolor, avlastning och mer tid för lärare att ägna sig åt sitt kärnuppdrag samt höjd lärarstatus genom höjda antagningskrav till lärarutbildningarna. Listan kan göras lång – betydligt längre än vad andra regeringar hittills har åstadkommit.

Fru talman! Jag skulle vilja återvända till frågan om svenska språket och modersmålsundervisningen. Vi sverigedemokrater står fast vid avskaffandet av den statsfinansierade modersmålsundervisningen. Visst, man kan välja att läsa och lära sig sitt modersmål fritt, men det är inte det offentliga som ska finansiera det.

Införandet av modersmålsundervisningen har aldrig handlat om att stärka elevernas förmåga att lära sig svenska. Det är en efterhandskonstruktion för att legitimera att vi ska behålla denna undervisning. Modersmålsundervisningen har alltid främst handlat om att stärka invandrarnas språkliga identitet och därmed deras kulturella identitet. Vi ser resultatet i dag.

Fru talman! En viktig komponent i det mångkulturella projektet är den skattefinansierade modersmålsundervisningen. Påståendet att elever som läser modersmål presterar bättre har länge framhållits, även nu i denna kammare, som ett argument för modersmålsundervisning. Det kan emellertid ha en annan enkel förklaring, nämligen att det i större omfattning är studiemotiverade elever som väljer att läsa modersmål. Detta visade Skolverket redan 2008.

Fru talman! Om den skattefinansierade modersmålsundervisningen är den mirakelmedicin som våra politiska motståndare hävdar är det väldigt märkligt att verkligheten ser ut som den gör: Svenskkunskaperna rasar, och så även elevernas läsförståelse. Cirka en femtedel av alla elever når inte ens upp till vad Skolverket kallar grundläggande nivå i läsförståelse. Hur ska man då klara sig vidare i gymnasiet?

Fru talman! Stat och kommun lägger mer än 2,2 miljarder av våra skattepengar på modersmålsundervisning. Det är mer än dubbelt så mycket

som staten vanligtvis brukar satsa på fortbildning av lärare och förskolepersonal. Det är tre gånger mer än vad som satsas på läromedel i skolväsendet ett vanligt budgetår. Vi sverigedemokrater är övertygade, och kommer fortsatt att vara det, om att dessa miljarder kan användas på ett bättre sätt för att stärka våra elevers kunskaper och lärande i den svenska skolan.

Fru talman! Arbetet med att återuppbygga en kunskapsfokuserad skola med arbetsro och trygghet kommer att kräva både klarsyn och mod. Vi är beredda att ta den konflikten med våra politiska motståndare. Skolan måste än mer bidra till en sammanhållning baserad på svenska normer och värderingar i en tid när landet dras isär, även i skolmiljön. Vi vet orsaken till att detta har skett: det stora experimentet med mångkultur och oreglerad invandring i grunden.

Vägen är lång, fru talman. Vi kommer inte att stå här och lova att rädda den svenska skolan på hundra dagar, som en viss skolminister från ett visst parti gjorde för ett antal år sedan. En restaurering av det svenska skolsystemet kommer att ta tid och kraft. Men förhoppningsvis kommer jag, när jag om några år återvänder till mitt klassrum och börjar undervisa, att finna ett klassrum som är lite mer likt det jag för första gången gick in i för över 23 år sedan.

(Applåder)

Anf. 17 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Liberalerna gick till val 2022 på att betrakta modersmålsundervisningen som en prioriterad integrationspolitisk åtgärd, enligt ett partibeslut på deras landsmöte året innan. Sverigedemokraterna gick till val 2022 på att avskaffa modersmålsundervisningen helt. De har i och för sig tyckt det förut av ideologiska skäl. Lyssnar man på de skäl Anders Alftberg anför här i talarstolen framstår det på vippen som rasistiska skäl. Han vill ta av människor deras identitet; det är därför de inte ska få lov att få undervisning i sitt språk.

Kompromissen mellan de här två partierna blev i Tidöavtalet en utredning som skulle analysera om modersmålsundervisningen inverkade negativt på andraspråksinlärning eller integration. Utredaren återkom för någon månad sedan med detta konstaterande: ”Att delta i modersmålsundervisning har inte visat sig ha någon negativ inverkan på integration, studieresultat och kunskapsutveckling i svenska språket.”

Utredaren avstod från att lägga fram några författningsförslag när det gäller modersmålsundervisningen.

Trots att utredaren inte hade i uppdrag att föreslå förstärkningar eller förbättringar pekade hon ändå ut några av de mest angelägna förbättringar som skulle behövas, till exempel att ämnet modersmål borde regleras i timplanen, att elever som kommer till Sverige utan vårdnadshavare ska ha rätt till undervisning i modersmål och att fjärrundervisningen bör utvecklas.

Det finns alltså ett antal kvalitetsförbättringsförslag från utredaren, trots att hon avstod från att lägga fram förslag i SD:s riktning, så att säga.

Min fråga till Anders Alftberg är helt enkelt: Vad ska hända med modersmålsundervisningen nu, när utredningen kom tillbaka och inte hade något förslag om att avskaffa den?

Anf. 18 ANDERS ALFTBERG (SD) replik:

Fru talman! Jag är inte helt ovan vid att socialdemokrater och vänsterpartister något ouppfostrat kallar mig för rasist. Jag vet inte om mina elever under alla år skulle se mig som det.

Det är märkligt att det betraktas som rasism att bjuda in barn från andra länder att ta del av och bli en del av den svenska identiteten. Att de barnen får en identitet som svenskar är ju alldeles förträffligt – att man öppnar dörren för de tjejer ute i förorten som lever i en kulturell kontext som är direkt kvinnofientlig och skadlig mot deras existens. Självklart ska vi ha dörren öppen till en svensk inkludering och en svensk identitet, även om mamma och pappa kommer från ett annat land.

Det är beklagligt men symtomatiskt att vänsterfolk har svårt att se denna koppling.

Sedan är det självfallet så att Liberalerna och Sverigedemokraterna står på ganska motsatta sidor när det gäller just synen på modersmålsämnets vara eller inte vara, dess möjligheter och dess eventuella skadlighet. Så är det i allt regeringssamverkande. Vi har mycket gemensamt. Vi har många frågor som liberalerna i utskottet – jag höll på att säga vi liberaler, men vi är väl alla liberaler på ett eller annat sätt ibland – och vi sverigedemokrater helt delar med varandra. De förenande punkterna är mycket starkare och många fler än vad motsättningarna är. Sedan finns det motsättningar, och där blir det fråga om förhandling. Så var det även under ert styre.

Anf. 19 LINUS SKÖLD (S) replik:

Fru talman! Jag vill inledningsvis rätta Anders Alftberg. Det jag sa var att han anförde närmast rasistiska skäl för att vilja avskaffa modersmålsundervisningen. Jag sa inte att Anders Alftberg var rasist. Det finns en viktig skillnad däremellan. Om han är det eller inte kan bara han själv svara på.

Den kompromiss som gjordes i Tidöavtalet ledde fram till att en utredare gjorde en genomgång av kunskapsläget, det vill säga den forskning som finns kopplat till modersmålsundervisning, integration och andraspråksinlärning. Även om utredaren konstaterar att det hade behövts ett bättre forskningsläge – vi hade behövt mer forskning för att kunna säga någonting helt säkert om detta – säger hon att kunskapsläget inte ger fog för att påstå någonting av det som Anders Alftberg säger.

Sverigedemokraterna har alltså nu hamnat i en jobbig sits med anledning av att de gjorde den här kompromissen. Nu är det tydligt för alla som kan läsa att forskningen inte ger fog för deras linje, vilket de tidigare hävdade. Det är jättebesvärligt när Sverigedemokraternas hobbyanalys att avskaffad modersmålsundervisning leder till bättre svenskinlärning inte kan beläggas med forskning. Det måste vara jättejobbigt.

Jag skulle rekommendera Sverigedemokraterna att släppa hobbyanalysen, låta bli att kräva avskaffad modersmålsundervisning och i stället titta på hur man kan förbättra modersmålsundervisningen så att den kan få bättre resultat både för människors identitetsutveckling och för deras språkinlärning.

Frågan jag ställde kvarstår. Den lämnade Anders Alftberg helt obesvarad. Vad kommer att hända med modersmålsundervisningen nu?

Anf. 20 ANDERS ALFTBERG (SD) replik:

Fru talman! Vi ägnar oss inte åt någon hobbyanalys. Den tidigare regeringen stod bakom analysen att kärnkraften var obsolet och skulle fasas ut totalt. Alla som på något sätt var förespråkare för att bevara kärnkraften ansågs inte ha någon verklighetsanknytning. Nu böjer ni er och inser att ni har gjort fel.

Vad gäller frågan om modersmål är kontentan av det som kommit fram att den enorma omfattningen av offentligt finansierad undervisning i modersmål är unik. Det finns ingen forskning. Det finns inte tillräckligt bra underlag. En sammanställning av rapporter säger inte så mycket. Realiteterna i vårt samhälle visar tydligt att det trots dessa enorma belopp som år efter år har pumpats in i detta mångkulturella projekt i fråga om modersmål inte har kommit fram några tydliga resultat.

Sverige skulle ha varit en superekonomi efter massinvandringen av flyktingar. Det blev ingenting med det. Hur blir det med modersmålet? Vi har ju sett att utanförskapet har förstärkts med undervisningen i modersmål. Vi har bara fördjupat okunskapen i svenska språket hos unga människor. Därmed har vi stängt dörren för vidare studier.

Det är inte betyget F som är problemet, utan problemet är den socialdemokratiska politiken. Vi måste tillbaka till kunskapsskolan. Det ska inte vara det mjuka flummet som har ägt rum under många decennier. (Applåder)

Anf. 21 MATHIAS BENGTSSON (KD):

Fru talman! Det är maj månad. Träden grönskar, gruset sopas undan från vägarna och det är bara några veckor kvar innan Sveriges elever får sitt efterlängtnade sommarlov. Många barn längtar efter badutflykter, glass i solen, släktkalas och friheten att få sova hur länge de vill. Men samtidigt som många barn längtar till något finns det alltför många barn som längtar från något, nämligen från skolan av andra skäl än att de bara vill vara lediga. Alltför många barn i Sverige går till skolan med en klump i magen. Det är inte en klump i magen inför ett matteprov utan för att de inte vet vad som händer i korridoren efteråt. Ska någon håna dem, putta dem, filma dem i smyg och lägga ut på internet och sociala medier?

Fru talman! Det är inte värdigt ett land som Sverige att så många barn upplever sin skolmiljö som otrygg. Skolan ska ju vara en plats där barn får växa och där de får stöd, kunskap och framtidstro. Skolan ska vara en plats där trygghet, respekt och struktur är lika självklart som pennor och skolbänkar.

Organisationen Friends senaste rapport visar att nästan varannan elev i mellanstadiet har utsatts för någon form av kränkning det senaste året. 14 procent rapporterar att de utsatts för mobbning. Mer än var tionde elev känner sig otrygg i den svenska skolan. Och över hälften säger att stök och störande beteende i klassrummet gör det svårt att arbeta i lugn och ro.

Vi kristdemokrater ser mycket allvarligt på detta. För vad säger det om vårt samhälle, om inte ens skolmiljön – barnens arbetsplats – kan garantera trygghet, arbetsro och respekt? Lärare vittnar om att de behöver agera ordningsvakter snarare än pedagoger och att de själva utsätts för hot och våld. Ibland känns det som att de lämnas ensamma i kampen för att hålla samman undervisningen där elever i stället för att behandla läraren med respekt väljer att stöka och testa gränser.

Fru talman! Vi har en värderingskris i den svenska skolan. Det är en kris där de vuxnas auktoritet har urholkats, där gränser suddats ut och där elever i för liten utsträckning respekterar varandra. För varje elev som stör finns en annan som inte får arbetsro. För varje elev som utsätter en annan elev för en kränkning finns det en elev som får det svårare att gå till skolan nästa dag. För varje regelbrott som inte följs upp byggs en känsla av hopplöshet hos både elever och personal. De elever som vill lära sig och som försöker göra rätt för sig blir i det här läget också tysta förlorare. Vi får aldrig acceptera en skola där barn hålls tillbaka för att vuxna inte har verktygen, tiden eller modet att agera.

För att skolan ska kunna fullgöra sitt uppdrag, att bilda och fostra, krävs struktur, tydlighet och gemensamma normer. Vi måste skapa en skola där kunskap återigen får stå i centrum och där varje barn behandlas med respekt.

Fru talman! Vi behöver mer tid för barnen, fler vuxna i skolan, mindre undervisningsgrupper, fler speciallärare, mer stödpersonal samt fler trygga vuxna som kan bygga relationer, förebygga konflikter och ingripa när så behövs. Vi behöver också säkerställa att lärare och annan skolpersonal står redo att gripa in mot mobbning och trakasserier. De antimobbningsprogram som finns på skolorna måste vara evidenssäkrade, men det behövs också utbildning i ledarskap och konflikthantering redan på lärarutbildningen och som vidareutbildning. Skolpersonalen behöver dessutom befogenheter att gripa in mot elever som stör ordningen. De befogenheter skolpersonalen har i dag behöver förtydligas och skärpas.

Fru talman! Jag skulle också vilja nämna föräldraansvaret. Jag pratade nyligen med en lärare som uttryckte det ungefär så här: Om alla föräldrar såg till att barnen sov på natten och åt frukost på morgonen skulle mycket vara löst. Detta kanske låter förenklat, men det säger något viktigt, nämligen att skolan inte ensam kan bära ansvaret för barns uppfostran utan att det framför allt ligger på föräldrarna.

Kristdemokraterna och regeringen går fram med ett förslag där skolor ska kunna upprätta ett förväntansdokument – ett slags kontrakt mellan elev, föräldrar och skola – där det tydligt framgår vad som förväntas i fråga om uppförande, respekt och studiero, men också vad föräldrarna förväntas bidra med. Föräldrar behöver tydligt involveras och veta att deras roll inte slutar vid skolporten. Skolgången är ett samarbete mellan skola och föräldrar.

Fru talman! Skolan ska ha nolltolerans mot mobbning och kränkningar. Varje fall måste tas på allvar, så att varje barn ska känna att vuxenvärlden står på deras sida. Bakom varje siffra i statistiken finns ett barn. Det finns en pojke eller flicka med ryggsäck, gymmapåse och drömmar – kanske drömmar om att bli veterinär, fotbollsstjärna eller historielärare. Kanske är det någon som redan nu känner sig ensam, missförstådd och utsatt. Vår skyldighet som vuxenvärld – och politiker – är att aldrig vända bort blicken utan att se eleverna och rusta dem för livet.

Fru talman! Skolans värdegrund vilar på en djup etisk tradition – med rötter i den judisk-kristna etiken och västerländsk humanism. Den lyfter fram alla människors lika värde, omtanke om den svaga och ansvar för det gemensamma. De etiska principerna måste omsättas i praktisk handling, varje dag och i alla klassrum. Och det behöver få större konsekvenser när skolans värdegrund inte respekteras och elever i stället väljer att behandla

andra illa eller bryter mot skolans ordningsregler. Utan ordning, regelefterlevnad och respekt för andra skapas snabbt en situation där gränser suddas ut. Ansvarskänslan och skolgemenskapen försvagas. I det läget är det de mest utsatta barnen som hamnar i kläm. Det är i stället i en skola med fasta och tydliga ramar som värme, omtanke och lärande får ta plats. Vi behöver därför göra mer för att skapa ordning och trygghet i skolan, så att fler barn får chansen att lyckas i skolan, får makt över sina liv och kan förverkliga sina drömmar.

Fru talman! Sverige behöver en skola med ordning, med hjärta och med ryggrad.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 22 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 8 från Vänsterpartiet om rasism, antisemitism och diskriminering i skolan.

Fru talman! Trakasserier och diskriminering är ett stort samhällsproblem, och vissa grupper är mer utsatta än andra. Så hade jag tänkt inleda mitt anförande. Men jag kommer att göra något som jag ofta gör: en parentes. Det har nämligen hänt saker under debatten som jag behöver bemöta.

Vi har hört partier från den SD-ledda, blåbruna regeringen prata om etiska principer och om att vi ska ta hand om varandra och om den svage i enlighet med kristna värderingar. Men vi har också hört företrädare från samma blåbruna sörja prata på ett väldigt rasistiskt sätt om att ta ifrån barn som ser ut som jag rättigheter i den skola som tillhör också dem, en skola som också har i uppdrag att stärka de barnen.

Det blir tydligt att det finns ett vi och ett dom i den politik som de blåbruna för. Men det blir också ganska otydligt när olika företrädare för samma regering pratar om samma fråga men utifrån olika ändar.

Fru talman! Enligt Diskrimineringsombudsmannens rapport *Förekomst av diskriminering 2024* har väldigt många afrosvenska barn angett att de blivit utsatta för etnisk diskriminering och trakasserier i skolan. Det är dessutom välkänt att skolor i ekonomiskt svåra tider prioriterar bort arbete mot till exempel rasism.

Genom åren har kartläggningar från stiftelsen Friends flera gånger visat att kränkningar kopplade till etnicitet, det vill säga av rasistisk karaktär, är den vanligaste grunden för trakasserier av barn i både mellan- och högstadiet. Det har även Rädda Barnen år efter år visat på och lagt fram i sina rapporter.

Trots detta, och trots att forskningsstudier från bland annat Harvard University visar hur rasism och dess konsekvenser skadar barns psykiska och fysiska hälsa, saknar många skolor i Sverige fortfarande konkreta verktyg och planer för att arbeta medvetet och förebyggande för att hantera kränkningar, trakasserier och rasism som har sin grund i till exempel afrofobi och islamofobi.

Enligt Diskrimineringsombudsmannen kom det under 2020–2023 in 514 anmälningar om diskriminering som hade med etnisk tillhörighet och just skolan att göra. Av anmälningarna gällde den största gruppen afrosvenska barn. 20 procent av fallen rörde specifikt afrofobi och hat mot svarta och bruna barn.

Flera av exemplen som Diskrimineringsombudsmannen lyfter fram i sin rapport visar också på en mycket allvarlig situation för specifikt afro-svenska elever. Det handlar om alltifrån att eleverna blir utsatta för trakasserier och uppmanade att undvika dem som utsätter dem för rasism till att skolpersonal dömer ut deras framtidsvisioner och mål och hänvisar till att de ändå inte kommer att lyckas.

Vänsterpartiet har länge kritiserat ordningen att kränkningar i skolan som är baserade på någon av diskrimineringsgrunderna hanteras av just Diskrimineringsombudsmannen medan alla övriga kränkningar hanteras av Skolinspektionen. Vi menar att Skolverket bör få i uppdrag att ta fram en handlingsplan för skolorna och att Skolinspektionen bör få ta över Diskrimineringsombudsmannens ansvar, så att det ingår i det ordinarie inspektionsarbetet. I dag kan skolinspektörer besöka skolor där det förekommer rasism, men det blir inga anmärkningar eftersom det inte ingår i deras uppdrag att uppmärksamma dessa frågor. Vi menar att detta är särskilt allvarligt.

Fru talman! Med det sagt vill jag vara tydlig med att denna rasism och diskriminering, som inte bara är ett skolproblem utan också ett samhällsproblem, spås på av att vi har en regering som bärs upp av ett parti som är grundat i nazism och av att det fortfarande år 2025 finns företrädare i Sveriges riksdag som pratar om människor som om året var 1930.

Fru talman! Jag behöver beröra också några andra frågor, till att börja med svenska som andraspråk.

Både Skolinspektionen och Skolverket har lyft upp att det finns brister i den praxis som gäller för bedömningen av vilka elever som ska få läsa svenska som andraspråk i skolan. Det officiella beslutet av om en elev är i behov av undervisning i svenska som andraspråk ska fattas av rektorn. Det tycker vi är väldigt bra.

Bedömningen av elevens behov ska dock utgå från vad som bäst gagnar elevens språk- och kunskapsutveckling. Men i flera rapporter, bland annat från Skolinspektionen, har det visat sig att kvaliteten på bedömningarna inte är tillräckligt bra. Man har granskat 30 skolor och kunnat konstatera att endast 8 skolor hade hög kvalitet i sina bedömningar av vilket svenskämne eleverna skulle läsa. På ett par skolor kunde Skolinspektionen exempelvis se att skolorna utifrån elevernas utländska bakgrund schablonmässigt bedömt att eleverna ska läsa svenska som andraspråk, oavsett hur bra språkkunskaper de har.

Skolinspektionen konstaterar även att när en bedömning av vilket svenskämne en elev ska läsa väl har gjorts kvarstår den bedömningen senare i skolan. Om det i mellanstadiet har bedömts att eleven ska läsa svenska som andraspråk behöver eleven alltså läsa det även i högstadiet eller senare. Det är nämligen vanligast att eleverna fortsätter att läsa svenska som andraspråk – återigen schablonmässigt.

Detta är ett problem. Jag anser därför att det bör tillsättas en utredning som tydligt ska ange hur vi ska få en mer likvärdig och jämlik bedömning av elevernas undervisning i svenska, det vill säga av vilka elever som ska läsa svenska som andraspråk och vilka som inte behöver göra det.

Fru talman! Nästa ämne jag ska tala om får bli det sista. Det handlar om modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål.

Till skillnad från kanske ett parti här i Sveriges riksdag, som har sina specifika rötter, vet alla vi andra att modersmålsundervisningen är en vik-

tig utgångspunkt för all inlärn timer i skolan. Därför måste modersmålsundervisningen stärkas i stället för att försvagas eller, som vissa vill, avskaffas.

I skolans timplan ges modersmålsundervisningen tyvärr inte samma status som övriga skolämnen med garanterad undervisningstid, trots att det liksom för alla andra ämnen finns kunskapskrav och betygskriterier för ämnet. Regeringens tidigare utredning om modersmål och studiehandledning visade att modersmålsundervisningen bör regleras i timplanerna. Det innebär bland annat att undervisningen knyts närmare skolans övriga verksamhet och att modersmålsämnet får en garanterad undervisningstid, det vill säga att barnen får garanterad tid för att lära sig sitt modersmål.

Jag och Vänsterpartiet anser och har länge ansett att det är angeläget att införa en minsta garanterad undervisningstid, för att stärka modersmålsundervisningen. Det bör gälla alla barn, både de som får modersmålsundervisning och de nationella minoriteterna.

Fru talman! Om en elev har svårt att tillgodogöra sig undervisning på grund av att den har ett annat modersmål än svenska har eleven i dag rätt till studiehandledning på modersmålet. Det kan till exempel handla om att få hjälp med matematik på modersmålet eller på det språk som talas hemma. Men det finns ett stort glapp just nu i hur den här rättigheten ges till alla barn över landet.

Enligt Skolinspektionens granskningar är det många skolor som än i dag inte ens känner till att de måste ge eleverna studiehandledning som stödform. Skolinspektionen har även konstaterat att skolor som erbjuder studiehandledning inte alltid utgår från elevernas behov utan ofta utgår från skolans rutiner. Jag anser att regeringen måste återkomma med förslag i syfte att stärka studiehandledningen på modersmål, så att den är likvärdig över hela landet; alla barn ska ha denna rätt.

Avslutningsvis: Oavsett vilka tankar som förs fram här från vissa partier i talarstolen utan grund i forskning och beprövad erfarenhet är jag säker på att det slutligen är fakta och forskning som kommer att gå segrande. Det kommer vi också att få se i nästa val när den blåbruna regeringen röstas bort.

(Applåder)

Anf. 23 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Fru talman! Det mest grundläggande i utbildning är att skapa förutsättningar för alla att kunna göra en livsresa på sina egna meriter. Det sker genom kunskap och förståelse för det samhälle man växer upp i och genom att man ges verktyg för att bygga ett liv.

Men i dag hindras tyvärr många livsresor i vårt utbildningssystem. Det svenska betygssystemet stänger ute ungefär vart femte barn från vidare studier varje år. Detta förstör framtiden för de många elever som inte får läsa vidare, kostar samhället stora resurser och skapar en enorm rekryteringsbas för de kriminella gängerna. Dagens system gör att de elever som har det svårast i skolan och som inte klarar kraven riskerar att kastas ut i utanförskap.

Det finns ingenting som säger att det måste vara så. Vi hade tidigare ett betygssystem som gjorde att även de som hade ett lågt grundskolebetyg kunde läsa vidare på yrkesutbildning. I till exempel Norge saknas det en gräns mellan godkänt och icke godkänt. Centerpartiet vill därför ta bort

den hårda godkändgränsen i grundskolan, så att även de som har fått betyget F ska ha möjlighet att med sina övriga betyg som grund söka sig vidare till gymnasieskolans yrkesprogram. Regeringen har också utrett ett nytt betygssystem, men ännu väntar vi på att se vad regeringen faktiskt kommer att leverera.

Centerpartiet anser att det nya betygssystemet inte kan bygga på dagens nationella prov. De nationella proven behöver utvecklas om de ska vara så avgörande som de nu föreslås bli. Dagens prov är tänkta att användas som grund för att kalibrera lärares betygssättning, inte som grund för hela betygssättningen.

Fru talman! En grundläggande del av en bra utbildning är bra läromedel. Centerpartiet anser därför att tillgången till läromedel, såväl fysiska som digitala, behöver stärkas i skolan. Dessutom behöver det införas en central läromedelsgranskning. Välstrukturerade och kvalitetssäkrade läromedel underlättar lärarens arbete och ger mer tid över till den pedagogiska verksamheten. Med ett tydligt tillsynsuppdrag kan Skolverket säkra kvaliteten och se till att läromedlen speglar läroplanen och att de baseras på aktuell forskning och den kunskap som finns om hur eleverna lär sig på bästa sätt.

Särskilt viktigt blir det när fler elever undervisas av obehöriga lärare. Det är ett stort problem. Tyvärr har inte regeringen visat intresse för att ta till sig Centerpartiets förslag om att belöna de skolor som anställer behöriga lärare och ställa krav på vidareutbildning för de lärare som inte är behöriga.

Fru talman! Att känna sig trygg i skolan är en helt grundläggande rättighet som vi tyvärr inte lyckas med i dag. Centerpartiet vill därför stärka lärarens ställning i klassrummet, ge läraren bättre möjligheter att agera mot stökiga elever och stärka inspektionerna av de skolor där tryggheten brister. Centerpartiet vill införa en nationell plan mot mobbning i skolan. Det ska råda nolltolerans mot våld och kränkningar. Alla barn har rätt till trygghet och självförtroende, och läraren måste ha mandat att agera. Vi vill stärka lärarens ställning i klassrummet och skärpa tillsynen av skolor där tryggheten brister.

Centerpartiet anser också att repressiva åtgärder i skolan ska grundas på fakta och evidens. Evidensbaserade repressiva åtgärder är viktiga eftersom de säkerställer att insatserna som används är effektiva och har stöd i forskning. Vi ser också att majoriteten av de barn och ungdomar som skapar stök i skolan inte har fått det stöd de har rätt till i skolan. Här måste vi som vuxenvärld ta ansvar. Därför vill vi stärka rätten till stöd oberoende av om det finns en diagnos eller inte.

För Centerpartiet är det självklart att alla barn ska ha rätt till en skolgång som inte bara handlar om kunskap utan också om rörelse, naturupplevelser, glädje, idrott och friluftsliv. Vi vill riva hindren för en aktiv livsstil och skapa skolor där rörelse är en självklar del av vardagen. Det stärker både folkhälsan och gemenskapen och ger våra barn bättre förutsättningar att lyckas i livet.

Samtidigt vill jag uppmärksamma att det är alldeles för många barn som utsätts för hot, våld eller trakasserier, både fysiskt och digitalt. Siffror från 2022 visade att 140 000 barn och unga mellan 9 och 18 år hade utsatts för mobbning i skolan eller på nätet under de senaste månaderna. År 2015 var siffran 60 000. Enligt forskning arbetar inte skolan lika förebyggande

som den gjorde tidigare, samtidigt som klimatet på nätet har blivit mycket hårdare. Aktiva och konkreta insatser för att förebygga och motverka kränkningar och otrygghet kan inte frikopplas från arbetet med kunskapsresultaten. De måste vara en del av skolans systematiska kvalitetsarbete.

Fru talman! En bra skola bygger i grunden på tillit mellan elever och lärare. Ett bra samhälle bygger på tillit mellan medborgarna samt mellan medborgarna och makten. Tyvärr visar flera undersökningar på minskad tillit till och förtroende för politiken och samhällets institutioner.

Centerpartiet anser att detta är en oroande utveckling som måste tas på allvar. Ett raster av politiska lösningar måste komma på plats för att trenden ska kunna vändas. Framför allt handlar det om att minska utanförskapet och stärka framtidstron hos dem som står allra längst ifrån samhället. Det handlar också om att ge barn och unga en förståelse för demokratins värde redan i tidig ålder. Skolan ska vara en plats där man får träna på ansvar, delaktighet och inflytande. Svenska skolelever har haft inflytande över sin skolgång ända sedan 1950-talet. Det är en rättighet som måste försvaras.

Fru talman! Att ha makten över sitt eget liv är en grundläggande rättighet, men för många barn i vårt land begränsas denna rättighet i hederns namn. Kampen mot hedersförtrycket måste stärkas mer. Hedersrelaterat våld och förtryck ingår i läroplanen för grundskolan och gymnasieskolan men finns inte med i förskolans läroplan. Det är ett stort misstag, då hedersproblematik ofta uppstår redan när barnen är i förskoleåldern. Eftersom förskolan har ett samhällsuppdrag precis som grund- och gymnasieskolan anser Centerpartiet att detta behöver föras in även i läroplanen för förskolan.

Fru talman! Fritidshemmet är en viktig men underutnyttjad resurs som i dag riskerar att öka ojämlikheten. Barn till föräldrar som är sjukskrivna eller föräldralediga har inte rätt till fritis trots att behovet är stort. 85 procent av alla sex- till nioåringar är inskrivna, men i utsatta områden är siffran bara 68 procent. Det skapar en ojämlik start i livet och försvårar integrationen.

Fritis ska också öppna dörrar för föreningsliv, kultur och friluftsliv. För barn som inte får detta hemma spelar fritis en särskilt viktig kompensatorisk roll, vilket också slås fast i utredningen *Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg*. Därför vill Centerpartiet att alla barn i förskoleklass till och med årskurs 3 ska ha rätt till minst tio timmars fritidsverksamhet i veckan och att det ska vara avgiftsfritt även för barn till arbetslösa och föräldralediga.

Vi måste våga se hela bilden. En bra skola handlar inte bara om betyg utan om trygghet, rörelse, framtidstro och möjligheter för alla barn. Det kräver satsningar på lärare, läromedel och elevstöd, men också på fritis, friluftsliv och elevinflytande.

Skolan är grunden för ett samhälle där människor tror på sig själva och på varandra. Det är dags att ge alla barn en bra och jämlik skolstart. Det borde vara ganska grundläggande.

Med det vill jag yrka bifall till reservation 8.

Anf. 24 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! De motioner som vi behandlar i det betänkande vi debatterar i dag, *Grundläggande om utbildning*, har väldigt stor bredd, och så

även motionerna från mina engagerade partikollegor. Vi har lagt fram motioner om demokratiuppdraget, genuspedagogik, medie- och informationskunnighet, minskad mobbning, ökad kunskap om natur, friluftsliv och allemansrätt samt modersmål och minoritetsspråk. Det är ett brett betänkande.

Fru talman! Utbildning och bildning är bärande delar av ett socialt hållbart samhälle, och det fjärde av FN:s globala hållbarhetsmål. I ljuset av de globala megatrenderna och det Sverige och världens länder kommit överens om med Agenda 2030 anser vi att de som i dag är barn, elever och studenter behöver utveckla en handlingskompetens när det gäller hållbar utveckling.

Bland det som kallas globala megatrender brukar nämnas klimatförändringarna, globalisering, digitalisering och demografiska förändringar. Dagens barn och elever är världsmedborgare och makthavare som har förmågan att vara en del av det hållbara samhällsbygget i ljuset av dessa trender som kommer att påverka dem och vårt samhälle under hela deras livstid.

Skolväsendets uppdrag är tydligt, och arbetet med att öka kännedom om det övergripande målet för miljöpolitiken – att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta – är en del av vår grundlag. Det är av yttersta vikt för att barn och elever ska stå starkt rustade för att leva i och leda ett samhälle.

Miljöperspektivet är tydligt i skolans styrdokument, och i praktiken arbetar man redan med det bredare begreppet hållbarhet som perspektiv. Miljöpartiet vill att det ska framgå tydligare i skolväsendets uppdrag, vilket inkluderar alla skolformer för barn, elever och vuxna, att utbildningen ska ha hållbar utveckling med dimensionerna social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet som ett grundläggande perspektiv, något som redan finns för barnen i förskolan.

Naturskyddsföreningen har gjort en rapport som heter *Hur hänger skolan med i omställningen?* Den visar att det finns tydliga uppdrag till skolan men att genomförandet behöver öka takten.

Av rapporten framgår det till exempel att det bara är sex av tio kommuner som uppger att de har särskilda mål eller satsningar för arbetet med hållbar utveckling i grundskolan. Huvudparten av kommunerna, 80 procent, gör inte några särskilda satsningar för kompetensutveckling för lärare eller skolledare för att leda lärandet om hållbar utveckling.

Skolinspektionen har också gjort en granskning som heter *Skolors arbete med lärande för hållbar utveckling*. Den konstaterar att lärare behöver ha goda kunskaper om hållbar utveckling för att kunna ge eleverna verktyg så att de i sin tur kan göra självständiga och reflekterande val i olika hållbarhetsfrågor.

Den visar också att få skolor når hög kvalitet i arbetet med lärande för hållbar utveckling. En mer uttalad styrning eller mer stöd skulle kunna främja skolornas arbete med detta ämnesområde.

En annan del av de globala megatrenderna är digitaliseringen. Sverige har under de decennier som digitaliseringen pågått legat i framkant. Ni minns kanske hem-pc-reformen som ligger till grund för en stor, bred kompetens i att hantera datorer. Det känns som att det var för ungefär hundra år sedan, men det var faktiskt inte så länge sedan. Det var på den tiden när

modemen nästan lät som något slags fågelkvitter. Vi kommer knappt ihåg det längre.

Vi riskerar nu att hamna på efterkälken när det gäller digitalisering och AI på grund av regeringens bristande ledarskap på dessa områden inom skolväsendet. Det finns ingen stadig kurs. Det kommer ingen strategi från regeringen.

Jag ställde en fråga till Liberalernas ordförande i utbildningsutskottet, Fredrik Malm, om när de allmänna råden kommer från Skolverket. De skulle ha varit här för två veckor sedan. De skulle komma i stället för en strategi från regeringen. Jag är nyfiken på vad dessa ska bli. Men de råden finns alltså inte.

För att nå en jämlik skola behöver alla lärare och elever ha god tillgång till både analoga och digitala läromedel av jämn och hög kvalitet. Vi ska inte ha några läromedel av dålig kvalitet. Med hänvisning till det tidigare replikskiftet vill jag klargöra att Miljöpartiets politik inte är att vi ska ha dåliga läromedel, så det kanske vi inte behöver diskutera fler gånger. Nu är inte utskottets ordförande här och kan bemöta det, men alla ni andra är det.

Läromedel är ett viktigt stöd i undervisningssituationen och för elevernas självständiga lärande. Därmed är de ett viktigt verktyg för att öka jämlikheten mellan elever och likvärdigheten mellan skolor.

Läromedel utgör en bas som läraren kan arbeta utifrån och ger en bottenplatta för både lärare och elever. Tillsammans med bra lärarhandledningar avlastar de lärarna, som får mer tid för undervisning i stället för att uppfinna nya läromedel eller stå vid kopiatorn.

Lärare och elever ska alltid ha tillgång till bra, objektiva och högkvalitativa läromedel. Det finns inget undantag från kravet om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet när det gäller val av läromedel. Forskningen och professionens kunskap ska styra de didaktiska valen i klassrummet; ministrar ska inte göra det.

Fru talman! Jag vill avsluta med att påminna om vad som är grundläggande när det gäller utbildning: skickliga lärare som har tillräckligt med tid med sina elever. Det kräver att staten tar större ansvar för skolans finansiering men att man överlåter detaljerna i undervisningens genomförande i klassrummet till de professionella i förskola och skola.

Här väljer regeringen en annan väg med en popcornpolitik av detaljerade åtgärder men inte de ekonomiska förutsättningar som krävs. Det är ett val man kan göra. Det är helt okej. Jag tycker att det är ett dåligt val. I Miljöpartiet vill vi göra ett annat val där vi stärker skolornas ekonomi, överlåter klassrumsarbetet till lärarna och ger lärarna förutsättningar att göra sitt jobb.

Slutligen: I förra veckan gick Sveriges Kommuner och Regioners konferens Skolriksdagen av stapeln. Skolminister Lotta Edholm gjorde en förtjänstfull insats när hon som en av invigningstalarna beskrev regeringens politik. Den är vad den är, men det var ändå en bra presentation.

Sedan kom Estlands utbildningsminister Kristina Kallas med ett anförande som genomsyrades av förtroende för lärarna. I en intervju i samband med detta sa hon till DN: ”Mycket handlar om att låta lärarna bestämma i klassrummet.”

Hon sa också till journalisten: ”Jag märker på dina frågor att ni är väldigt kritiska till ert skolsystem. Glöm inte att ni placerar er bland tio i topp i Europa och har bland världens bästa skolsystem.”

Här i kammaren är vi nog, trots allt och hur än debattens vindlingar går, överens om en sak. Vi är inte ens nöjda med topp tio när vi ser att alla inte får den utbildning de har rätt till eller behöver. Jag tycker ändå att de orden från utbildningsministern i Estland, landet som toppar Pisamätningarna, leder till ödmjukhet och nyans.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 15, som handlar om utbildning för hållbar utveckling, och reservation 25, som handlar om tillgång till analoga och digitala läromedel av hög kvalitet.

(Applåder)

Anf. 25 ANNE-LI SJÖLUND (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ett bra anförande!

Det är fantastiskt så hjälpsamma alla ledamöter här i kammaren är! Jag fick hjälp med hur jag skulle hantera det yrkande som blev fel.

Jag yrkar bifall till reservation 11.

Anf. 26 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag är glad att jag kunde stå till tjänst så att en kollega fick sina yrkanden korrekta i kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 14 maj.)

§ 6 Ny strategi för levande och trygga städer

*Ny strategi för levande
och trygga städer*

Civilutskottets betänkande 2024/25:CU16

Ny strategi för levande och trygga städer (skr. 2024/25:96)
föredrogs.

Anf. 27 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V):

Fru talman! I dag diskuterar vi betänkandet om regeringens nya strategi för levande och trygga städer, CU16. Även om Vänsterpartiet inte har någon reservation har vi synpunkter, som jag tänkte framföra från talarstolen för att berätta var vi står i frågan.

Vi står i dag inför en avgörande framtidsfråga. Det handlar inte bara om hur våra städer ska byggas utan om vem som ska få plats i dem. Det handlar om vilka liv som ska rymmas i framtidens stadsrum, vilka röster som ska höras i stadsplaneringen och vilket ansvar staten är beredd att ta för att säkerställa jämlika livsvillkor i varje kvarter, varje torg och varje trapphus.

Regeringen har presenterat en strategi med storslagna ord som ”levande, trygga och robusta städer” Det är vackra ord, men de blir tomma när de inte bärs upp av en politik som gör dessa ord verkliga för alla människor och inte bara för dem som redan har resurser, trygghet och rörelsefrihet.

Fru talman! Bakom retoriken om framtidens stad döljer sig en tydlig ideologisk riktning: Staten tar ett steg tillbaka. Ansvar läggs på kommun-

erna. Marknaden får fortsätta att styra. Och ännu en gång förväntas de som har minst – barnfamiljer i miljonprogramsområdena, unga som hyr i andra hand och äldre med låg pension – stå först i kön till ett system som inte längre är byggt för dem.

Låt oss därför vara mycket tydliga. En rättvis stadsutveckling är inte en estetisk fråga. Det är inte ett dekorativt inslag i samhällsbygget. Det är en demokratisk skyldighet, en social rättighet och en politisk stridsfråga.

Just därför är vi i Vänsterpartiet starkt kritiska till att regeringen har raderat bort orden jämlikhet och hållbarhet från målsättningen för stadsutveckling. Utan dessa grundpelare kan vi inte tala om framtidens stad; vi kan bara tala om fortsatt ojämlikhet, fortsatt segregation och fortsatt marknadsdominans.

Fru talman! Vad är en levande stad om inte en stad där alla kan bo? Vad är en trygg stad om människor vräks för att hyrorna skenar? Vad är en robust stad om den vilar på sociala klyftor, ekonomisk osäkerhet och ojämlik tillgång till samhällsservice?

Vi vet att dagens bostadsbrist inte är någon naturlag. Det är resultatet av politiska vägval – en politik där staten har sålt ut det gemensamma, privatiserat allmännyttan, släppt bostadsmarknaden fri och prioriterat vinst före välfärd.

Vi vet att när staten kliver tillbaka fylls tomrummet av fastighetskapital, exploatörer och investerare. Då byggs det inte för behov, utan för avkastning. Då prioriteras exklusiva bostadsrätter framför hyresrätter, innerstad framför ytterområden och höginkomsttagare framför barnfamiljer med knappa marginaler.

Fru talman! Regeringen talar i sin strategi om trädgårdsstäder. Men vad hjälper trädgårdsidyller när människor inte har råd att bo i dem? Vad hjälper det när det saknas resurser till skolor, ungdomsverksamhet och kollektivtrafik? Vad hjälper vackra ord när segregationen cementeras i område efter område?

En stad blir inte trygg med fler övervakningskameror. Den blir trygg när människor känner framtidstro. Den blir trygg när barn inte vräks från sina hem. Den blir trygg när ingen lämnas efter. Den blir trygg när vi bygger broar mellan människor – inte murar mellan bostadsområden.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet säger: Nu räcker det med marknadens kortsiktighet. Nu räcker det med ojämlik stadsutveckling. Nu är det dags för staten att kliva fram, ta ansvar och bygga städer för människor och inte för marknaden. Därför behöver vi en ny nationell strategi där jämlikhet, hållbarhet och rättvisa är grundläggande principer – inte tomma fraser.

Storskaliga investeringar i ickevinstdrivna boendeformer som allmännyttan, kooperativa hyresrätter och kollektivhus måste stärkas. Vi vill se statligt stöd till kommuner för att bygga blandade bostadsområden där människor med olika bakgrund bor tillsammans och inte är separerade av klass, etnicitet eller bostadsform. Vi vill se ett barnperspektiv i stadsutvecklingen, där varje stadsdel planeras med barns trygghet, rörelsefrihet och framtidsdrömmar i centrum.

Vi vill se satsningar på offentliga mötesplatser som bibliotek, kulturhus, idrottsanläggningar och grönområden och inte fler shoppingcentrum och kontorskomplex. Vi vill att målet om hållbara städer återinförs och att det nationella målet omformuleras så att det uttryckligen syftar till att minska klyftor, bryta segregation och bygga social sammanhållning.

Fru talman! En stad är inte bara en fysisk plats. En stad är ett löfte – ett löfte om trygghet, om gemenskap och om möjligheter. Ett samhälle som sviker det löftet sviker inte bara sina invånare; det sviker framtiden.

Vänsterpartiet kommer aldrig att acceptera att bostaden reduceras till en vara, att stadsplanering blir en affärsmodell och att det offentliga rummet förvandlas till en plats där bara vissa känner sig hemma.

Vi kommer att fortsätta kämpa för ett Sverige där varje människa oavsett inkomst, bakgrund eller bostadsort har rätt till en trygg, jämlik och levande stad. Vi kräver en stadsutveckling byggd på rättvisa. Vi kräver ett samhälle där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter. Det är så vi bygger framtidens stad.

Anf. 28 DENIS BEGIC (S):

Fru talman! Visst behöver vi levande och trygga stadsmiljöer i hela Sverige. Men vi socialdemokrater menar att den strategi som nu har lagts fram inte lever upp till dessa ord.

Regeringen har tvärtom tagit bort det tidigare fokuset på hållbarhet och jämlikhet. Man har ersatt det med en politik där staten drar sig tillbaka och lägger över ansvaret på kommunerna. Resultatet blir att kommuner med stark ekonomi kan fortsätta att utvecklas medan kommuner med lite svagare ekonomi halkar efter. Klyftorna riskerar att växa, både mellan olika kommuner och mellan stadsdelar i samma stad. Regeringens nya strategi är motsatsen till att hålla ihop Sverige.

Fru talman! Klimatet tar inte hänsyn till kommungränser, länsgränser eller nationsgränser. Det påverkar oss alla, oavsett om vi bor i en storstad, en mindre tätort eller på landsbygden. Därför kan vi inte lämna ansvaret för klimatanpassning och hållbar stadsutveckling enbart till kommunerna eller regionerna. Staten måste ta sin del av ansvaret, inte minst för att skapa likvärdiga förutsättningar i hela landet.

Under vår tid i regering utvecklade vi stadsmiljöavtalen som ett konkret verktyg. Stadsmiljöavtalen innebar att kommuner och regioner kunde ansöka om statlig medfinansiering för hållbara transportlösningar, exempelvis kollektivtrafik, cykelinfrastruktur och klimatsmarta stadsprojekt.

Konsekvenserna av nedskärningarna märks redan. I min hemstad Örebro planerade kommunen och regionen för en ny snabbusslinje för att förbättra kollektivtrafiken. Man utgick ifrån att stadsmiljöavtal skulle täcka hälften av kostnaderna; så var avtalen tänkta att fungera. Men när regeringen nu har stoppat nya stadsmiljöavtal står projektet utan hälften av finansieringen. Enligt trafikplanerarna innebär det att Örebro endast kan genomföra en tredjedel av den utbyggnad som var planerad. Resten tvingas man lägga på is.

När staten drar sig undan och låter marknaden och enskilda kommuner ensamma bära ansvaret ökar klyftorna. Resultatet blir att viktiga investeringar i bostäder, parker, kollektivtrafik och mötesplatser inte blir av. Det är inte ansvarsfullt.

Forskning från bland annat KTH visar att statliga investeringar i bland annat kollektivtrafik har avgörande betydelse för att minska ojämlikhet i tillgång till arbete, utbildning och samhällsservice. När regeringen drar bort dessa resurser sviker man människorna i hela samhällen. Levande stadsmiljöer uppstår inte av sig själva. De kräver långsiktiga investeringar

i bostäder, kollektivtrafik, grönområden och offentliga mötesplatser. Vi vet att sådana satsningar ger resultat.

Herr talman! Klimatförändringarna påverkar våra städer alltmer. Vi ser hur skyfall orsakar översvämningar, hur värmeböljor slår mot människor som bor i områden utan grönska och hur hårdgjorda ytor förvärrar problemen. För att bygga robusta städer krävs planering med klimatet i fokus.

Detta är inte bara en klimatfråga – det är en fråga om trygghet och livskvalitet. Klimatanpassning är en grundförutsättning för att människor ska kunna känna sig trygga i sin vardag, och det kräver en långsiktig stadsplanering. Att regeringen väljer att inte ha med ett tydligt klimatperspektiv i strategin är därför ett stort svek. Tidigare strategier har tydligt kopplat stadsutveckling till klimatmål. Nu saknas det nästan helt. Det är som om regeringen inte förstår vilken roll våra städer spelar i klimatomställningen.

Forskning från bland annat Boverket och Svenska Miljöinstitutet visar att städer som arbetar aktivt med gröna lösningar, från klimatsmart byggande till grön infrastruktur, både minskar utsläppen och blir mer attraktiva att bo i. Klimatarbetet i städer skapar också jobb, innovation och bättre hälsa. Varför tonar man ned det här?

Herr talman! Vi ser också hur klimatförändringarna slår olika hårt beroende på var och hur människor bor. Låginkomsttagare bor oftare i områden med sämre ventilation, mindre grönska och högre temperaturer under värmeböljor. Klimatanpassning är alltså inte bara en teknisk fråga utan även en rättvisefråga. Därför behöver klimatarbetet i städerna ha ett socialt perspektiv.

Forskning från bland annat Göteborgs universitet och SMHI visar att socialt utsatta områden ofta är mest sårbara när extremväder slår till. Samtidigt är det dessa områden som ofta får minst resurser av alla områden.

Med en regering som nedprioriterar klimatfrågan i bland annat stadspolitikens förlorar vi både tid, pengar och kanske – allvarigast – på sikt människoliv. Det behövs ett nationellt ledarskap som inte duckar utan visar vägen för kommuner och regioner.

Herr talman! En annan fråga som förvånande nog lyser med sin frånvaro i regeringens strategi är segregationen. Det går inte att tala om trygga och levande städer utan att också tala om hur vi bygger bort de klyftor som växer mellan olika stadsdelar och olika grupper i samhället.

Segregationen är ett av de största samhällsproblemen i våra städer i dag. Det handlar om var människor bor, vilken skola barnen går i, vilken service som finns i området och hur lätt det är att ta sig till jobb och utbildning. Allt detta påverkas av stadsplaneringen.

Vi vet att stadsplanering kan användas som ett verktyg för att minska segregation. Det kan handla om att bygga blandat med olika upplåtelseformer, koppla samman områden med kollektivtrafik och gångstråk och skapa gemensamma mötesplatser och servicepunkter där människor från olika delar av staden kan mötas.

Men ingenting av detta lyfts upp i regeringens strategi. Ordet segregation nämns inte ens. Forskning från Delegationen mot segregation visar att var du växer upp i Sverige har en avgörande betydelse för din framtid – för utbildning, arbetsmöjligheter, hälsa och trygghet. Segregationen ökar, och den måste mötas med aktiv politik, inte med tystnad.

Den fysiska stadsplaneringen är ett av de mest kraftfulla verktygen vi har för att vända utvecklingen. Att ignorera detta samband är inte bara passivt utan direkt skadligt. Det visar att regeringen inte har någon ambition att använda stadsplaneringen som ett verktyg för att minska klyftor. Jag anser att det är ett allvarligt misstag.

Socialdemokraterna vill i stället se en stadspolitik som bidrar till att öka sammanhållningen i samhället. Vi vet att otrygghet, utanförskap och bristande framtidstro kan bekämpas om vi investerar i bostadsområden, bygger bort barriärer och skapar jämlika livsvillkor oavsett postnummer. Det är så vi bygger ett samhälle som håller ihop på riktigt.

Vi vet också att segregation inte är ett naturtillstånd – det är ett resultat av de val vi har gjort, av passivitet och av bristande resurser i vissa delar av landet och vissa områden. När vi låter vissa stadsdelar förfalla samtidigt som andra rustas upp och när skolor stängs ned i utsatta områden men byggs någon annanstans cementerar vi ojämlikheten.

Det går att göra annorlunda. Forskningen visar att blandade bostadsområden, god tillgång till kollektivtrafik, gröna offentliga rum och närhet till skolor och arbetsplatser ökar chanserna till jämlikhet. Det handlar inte om att lösa allt med betong och asfalt. Det handlar om att förstå att hur vi bygger våra städer påverkar hur vi håller ihop hela samhället.

Därför är det allvarligt att regeringen inte lyfter upp dessa frågor i strategin. Det är inte bara en missad möjlighet utan också ett uttryck för en politik som inte ser segregationen som ett gemensamt ansvar.

Vi socialdemokrater menar att det är ett gemensamt ansvar. Vi ser behovet av långsiktiga satsningar, inte bara på trygghetspaket utan på att skapa jämlika och levande miljöer där människor från olika bakgrunder möts i vardagen.

Herr talman! Regeringens strategi är varken tydlig, ansvarsfull eller ambitiös. Den brister i stöd till kommunerna, den ignorerar klimatutmaningarna och den förnekar segregationen. Sverige behöver en stadspolitik som håller ihop landet, inte en som ökar skillnaderna.

Vi står såklart bakom alla våra reservationer. Jag yrkar dock bifall endast till reservationerna 1 och 3.

Herr talman! Jag är medveten om att jag har överskridit min anmälda talartid. Det här är nämligen den sista debatt jag har i CU inför sommaruppehållet, och det är kanske just det som är problemet. Det är för tyst från regeringen. Det saknas idéer. Det saknas initiativ. Det saknas ansvarstagande för de verkliga problem vi står inför: bostadsbristen, segregationen, klimatet och klyftorna mellan kommunerna. Problemen växer när förslagen uteblir.

Herr talman! Sverige förtjänar bättre. Våra kommuner förtjänar stöd. Våra barn förtjänar en jämlik framtid. Våra städer förtjänar att utvecklas hållbart och för alla i hela landet.
(Applåder)

Anf. 29 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi regeringens skrivelse *Ny strategi för levande och trygga städer*. Jag är glad att vi ser den här skrivelsen på riksdagens bord. Bostadspolitiken har under lång tid skapat ett samhälle och en bostadsmiljö som är allt annat än någonting man kan vara stolt över.

Vi har haft en avsaknad av framförhållning, en avsaknad av trygghetsanpassning av våra bostadsområden, ett ensidigt fokus på byggen av hyreshus och en avsaknad av att skapa förutsättningar för småhusbyggande i Sverige.

Vi har sett miljonprogramsområden byggas mellan 1965 och 1975. Det är områden som totalt saknar estetisk utformning som gör att vi får vackra bostadsområden. Det är områden som har skapat stor otrygghet för dem som bor där. Vi såg en EBO-lagstiftning som skapade trångboddhet och utsatthet, bland annat orsakat av den oreglerade invandringen och den mångkulturella ideologin.

Herr talman! Jag är alltså glad över att se den här skrivelsen på riksdagens bord. Den är en av många delar i arbetet med att ersätta tidigare bostadspolitik. Skrivelsen harmonierar väl med Sverigedemokraternas politik på området. Med den och ytterligare kreativa lösningar som vi har lagt fram utöver de som är införda i skrivelsen skulle vi kunna få ett bra samhälle att vara stolta över. Vi ser möjligheten att efter att skrivelsen är antagen kunna genomföra fler förslag, som jag kommer att gå in på, i praktisk handläggning framöver.

Vi behöver en nationell handlingsplan till kommunerna för att ge ett understöd till hur man kan skapa tryggare bostadsområden. Vi behöver stöd för områdesplanering av befintliga miljöer för att bygga in mer trygga bostadsområden så att människor kan uppleva trygghet men också få en faktisk trygghet i sina bostadsområden.

Vi behöver stimulera kulturmiljökompetensen ute i landet för att ta större del av den kultur som vi har i våra kommuner och lyfta fram den i framtida bostadsbyggande. Vi behöver möjliggöra en tydligare medborgardialog och medborgarinflytande som innebär att medborgarna kan få vara med och tycka till om hur bostadsmiljöer och stadsmiljöer gestaltas. På så vis skapas förutsättningar för ett mer tillåtande byggande framöver, där folk känner en harmoni i sitt samhälle.

Herr talman! Den här skrivelsen tar upp ett bredare perspektiv än den tidigare skrivelsen, som den förra regeringen lade fram. Det tycker jag är ett bra utgångsläge. Man pratar här om att bygga levande städer och att bjuda in till gemenskap och samhörighet. Det är avgörande för det svenska samhället i dag och någonting som verkligen saknas. Det kan man bygga in genom bostadspolitiken.

Vi involverar vårt historiska arv, vilket är en viktig del av att bygga gemenskap. Man tar in det i bostadsbyggandet och byggandet av våra stadsmiljöer. Den framtida byggnationen ska präglas av en estetiskt tilltalande gestaltning för att skapa en framtida god folkhälsa. Hur våra bostadsområden är utformade, byggda och gestaltade påverkar nämligen i förlängningen vår hälsa. Vi behöver lyfta fram behovet av att skapa skönhet och harmoni i våra bostadsområden. Det går man också in på tydligt i den här skrivelsen.

Vi behöver forma städernas identitet och sammanhållning. Det är någonting som gör att vi känner igen oss i den stad vi bor i. Man behöver i större utsträckning än i dag forma städerna utifrån våra historiska perspektiv. Det bidrar även starkt till att skapa sammanhållning i vårt land. Det kulturella perspektivet behöver bli en integrerad del av samhällsbyggnadsfrågorna från första början och till slut.

Vidare behöver vi skapa attraktiva centrum i våra städer. Vi ser i dag, och har sett under lång tid, hur affärsområden utanför städerna byggs och att de centrala delarna inte blir lika attraktiva att finnas med i. Det är såklart inte en önskvärd utveckling att vi får utarmade stadskärnor. Vi behöver jobba med vilka förutsättningar vi kan skapa för att få ett livligt samhälle i de centrala delarna igen. Vi behöver långsiktig planering. Vi behöver skapa dialog med handelns företrädare och en strategi som fungerar för handeln. Vi behöver också skapa förutsättningar för parkering så att de som inte bor i de centrala delarna enkelt kan ansluta sig till stadskärnan. På så vis kan vi få fler som rör sig i de centrala delarna.

Vi behöver ha en regional planering för samordning av infrastrukturen, så att den planering som görs harmonierar med hur vi bygger våra samhällen. Man ska enkelt kunna transportera sig både till andra kommuners stadskärnor och till stadskärnorna i den kommun man bor i.

Vi behöver en arkitektur som kan överbrygga delar av de konflikter som finns och ibland upplevs i samhället. Vi behöver en arkitektur som skapar harmoni i våra bostadsområden.

Vi behöver en fortsatt satsning på forskning och utveckling för att skapa – också viktigt – hållbara samhällen anpassade efter klimatförändringar men även utifrån kris- och krigssituationer.

Vi behöver trygga bostäder. Vi vet att en stor andel av befolkningen känner sig otrygg med att vistas ute på kvällstid. Inte minst kan vi läsa om det i den nationella trygghetsundersökningen från 2024. Vi behöver ett integrerat arbete med brottsförebyggande och trygghetsfrämjande åtgärder i samhällsprocessen redan i planerings- och byggnadsskedet. Det handlar även om de områden vi har i dag och som kan göras om, alltså vad gäller områdesplanering i de befintliga miljöerna. Detta behöver finnas med. Det ser vi också i den skrivelse som nu ersätter den gamla skrivelsen från den tidigare regeringen. Det är jag mycket glad och nöjd över att se.

Vi behöver samverka med fastighetsägare, näringsliv, civilsamhälle och polis med flera för att skapa trygga områden och få bort den otrygghet som tyvärr har slagit rot i många av våra utsatta områden. Vi behöver en platssamverkan, och där har vi snart ny lagstiftning på plats. Vi behöver skapa ökad rörlighet för att ge förutsättningar för god upplevd såväl som verklig trygghet i våra bostadsområden. Med det, herr talman, vill jag bara säga att jag är oerhört glad över att se att ännu en del av den gamla bostadspolitiken ersätts med en ny.

Anf. 30 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Jag lyssnade till vad ledamoten Hedlund sa. Han talade om sammanhållning, och det var ungefär vad jag också talade om. Sammanhållning går förstås åt olika håll. Det handlar också om integration och att segregationen ska bekämpas. Detta står det ingenting om i skrivelsen.

Dessutom sägs att man ska göra det ena efter det andra, men man har plockat bort i stort sett alla pengar i budgeten för till exempel stadsmiljöavtal, utveckling av kollektivtrafik och utveckling av stadsdelar. Hur tänker ledamoten Hedlund att man ska finansiera alla dessa åtgärder som man ska vidta? Ligger allt det vi pratar om här på kommuner och regioner, eller har staten en del av ansvaret för att vi ska få en integration som fungerar?

Tänker sig ledamoten Hedlund att staten ska vara en del av lösningen, eller ska staten bara lyfta händerna från allt och skicka en massa saker till

kommuner och regioner? Det handlar ju framför allt om kommuner och regioner som inte är ekonomiskt starka utan har stora behov av statsbidrag för att lösa en del av problemen. Eller ser ledamoten någon annan lösning, som jag inte hörde om i hans anförande?

Anf. 31 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Herr talman! Tack, Denis Begic, för din fråga!

Sverigedemokraterna och regeringen gör såklart en totalomvändning från mycket av den politik som Socialdemokraterna har bedrivit under väldigt lång tid. Jag beskriver i mitt anförande hur vi förändrar EBO-lagstiftningen. Vi inför en möjlighet för fastighetsägare att motverka trångboddhet, något som de tidigare juridiskt sett inte kunde motverka. Folk kunde ha hur många som helst i sin bostad.

Detta tillsammans med en rad åtgärder på det rättspolitiska området gör att vi återigen kan motverka och få bort de utsatta områdena i Sverige. Genom den nya lagstiftningen, herr talman, som innebär att vi till exempel kan vräka kriminella och på så vis få bort många av de element som skapar otrygga bostadsområden, kan vi gå åt det håll som anges i skrivelsen.

I regeringens skrivelse tar man upp ett fokus på att skapa trygga bostadsområden men också förutsättningar för att få estetiskt vackra områden. Här har Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen flera åtgärder för att skapa möjligheter att återigen få trygga, vackra och harmoniska bostadsområden.

Jag tycker att vi från vårt håll är väldigt tydliga med vad vi lägger pengar på i budgeten och vilka konsekvenser det kommer att få i slutändan, nämligen ökad trygghet och ökad sammanhållning i våra bostadsområden och bland våra medborgare. Men jag undrar, herr talman, var sådana pengar och resurser finns hos Socialdemokraterna. Hur tänkte de när de skapade en situation som Sverigedemokraterna och regeringen i dag tar tag i och reder ut?

Anf. 32 DENIS BEGIC (S) replik:

Herr talman! Jag ställde en fråga men fick inget svar. Man har plockat bort 1 miljard från stadsmiljöavtalen, och man vet inte hur man ska lösa problemen.

Låt mig ta ett exempel, herr talman. För inte så länge sedan – för två, tre månader sedan – anordnade jag tillsammans med Fastighetsägarna ett seminarium här i riksdagen om tryggare bostadsområden. Inte en enda person från regeringen eller Sverigedemokraterna kom till seminariet för att lyssna på vad Fastighetsägarna och de som äger dessa områden säger och vad de tycker är viktigt att prioritera för att vi ska kunna bygga tryggare städer.

Här nämns att ett lagförslag är på väg. Det är jättebra, och vi kan diskutera lagförslaget. Men vi behöver också ta in kunskaper om tryggare bostäder i dessa områden.

Jag vet ju vad Fastighetsägarna tycker just nu om det betänkande som är på väg in. Vet Roger Hedlund vad Fastighetsägarna, allmännyttan och andra säger om denna fråga? Ledamoten ville ju inte vara med på seminariet och lyssna till dem.

Det pratas väldigt mycket och man använder fina ord, men när det gäller att göra något finns det absolut ingen tanke eller följdiskussion och

ingenting som gör våra städer tryggare. Framför allt blir de inte klimat-anpassade, vilket vi är ute efter. Vi vet ju att klimatförändringar så småningom kommer att bli ett av Sveriges största problem.

Anf. 33 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Herr talman! Förväntar ledamoten sig ett svar kanske han också ska svara på de frågor som jag ställer, och jag hörde över huvud taget inget svar från Denis Begic.

Jag är förvånad över att det är första gången ledamoten träffar Fastighetsägarna och diskuterar dessa frågor. Uppenbarligen var det första gången. Jag kan meddela att jag har träffat Fastighetsägarna och pratat trygghetsfrågor väldigt, väldigt många gånger, herr talman, så jag hade inget behov av att gå på exakt det seminarium som ledamoten arrangerade.

Fastighetsägarna må ha sin inställning, men det är inte alltid bekvämt att genomföra ny politik. Man behöver dock vidta åtgärder för att få en förändring i det svenska samhället. Vi är beredda att vidta många åtgärder för att skapa trygghet i våra bostadsområden. Platssamverkan är en av flera åtgärder. Jag är helt övertygad om att platssamverkan är ett av flera viktiga verktyg för att kommunerna och andra aktörer ska kunna agera för att skapa trygghet i bostadsområden. Om vi inte har några verktyg eller passar på dem för att vissa inte tycker att de är önskvärda får vi inte heller någon möjlighet att skapa ett tryggt samhälle. Vi behöver verka på flera områden.

Ett exempel är visitationszonerna som vi har skapat. Det är något som kan skapa trygghet. Detta har vi pratat om länge, men Socialdemokraterna har inte velat se sådana i våra bostadsområden.

Herr talman! Nu kan inte ledamoten längre svara på frågor, men vad var tanken hos Socialdemokraterna när de skapade detta otrygga samhälle?

Anf. 34 DAVID JOSEFSSON (M):

Herr talman! I oktober 2022 kunde man i Dagens Nyheter läsa ett stort reportage om Malmvägen i Sollentuna. Där berättades om hur ett kriminellt gäng mer eller mindre tagit över bostadsområdet. Tidningen skrev om hur de gängkriminella hade ockuperat en källare och gjort om till sitt högkvarter, komplett med skjutbana och kulhål i dörrarna. Nattetid rörde sig gängmedlemmar på gatorna beväpnade med automatkarbiner. En av fastigheterna ägdes av en bostadsrättsförening som närmast kapats och plundrats av de kriminella.

När polisen slog till och grep männen som höll till i källarutrymmena hittade man såväl mängder av vapen som spår av storskalig narkotikahandtering.

Herr talman! Förra onsdagen besökte jag och mina moderata kollegor i civilutskottet Sollentuna och träffade bland annat den moderate kommunstyrelseordföranden Henrik Thunes. Det gjorde vi för att höra hur Sollentuna, tillsammans med polisen och andra aktörer, de senaste åren stegvis vunnit tillbaka bostadsområdet kring Malmvägen från de kriminella gängen.

Den viktigaste insatsen i det brottsbekämpande arbetet står såklart polisen och rättsväsendet för. Men därutöver har Sollentuna, tillsammans med såväl kommunala som privata fastighetsägare, arbetat strategiskt och långsiktigt med att lyfta området. Därigenom har man tryckt tillbaka de kriminella krafterna och skapat trygghet för de boende. Genom att rent

fysiskt återta utrymmen som ockuperats av kriminella, skapa ordentliga skalskydd i fastigheterna och rusta upp trapphus och fasader skapar man konkret förändring.

Man har också aktiverat platsen med olika kultur- och fritidsaktiviteter, särskilt sommartid. Och man har arbetat strategiskt med stadsutveckling för att göra gatubilden mer levande, med butiker och verksamheter som skapar rörelse och aktivitet.

Herr talman! I dag debatterar vi regeringens skrivelse *Ny strategi för levande och trygga städer*. Det är ett ämne som kan kännas både torrt och tämligen abstrakt.

Men när man står på Malmvägen i Sollentuna och ser förändringen är det långt ifrån vare sig torrt eller abstrakt. Det är högst närvarande och konkret. Det moderatledda styrets arbete i Sollentuna är nämligen precis det som regeringens skrivelse handlar om: hur man genom stadsutveckling kan skapa levande och trygga städer – och kanske i synnerhet hur man kan använda en plats fysiska betingelser för att vända en negativ utveckling till en positiv utveckling.

Men att arbeta trygghetsskapande genom stadsutveckling är inte bara ett storstadsfenomen. I januari i år besökte jag Patric Åberg, moderat kommunstyrelseordförande i Östra Göinge. Han berättade om hur man i Östra Göinge framgångsrikt använder stadsutveckling för att göra olika bycentrum mer levande och trygga, både genom att riva nedgångna fastigheter och genom att bygga nya.

Runt om i landet är kommuner proaktiva och använder stadsutveckling för att skapa trygghet. Med den här skrivelsen formaliserar också regeringen detta arbete på statlig nivå och tar ett nationellt helhetsgrepp kring stadsbyggnad.

Herr talman! I Sverige bör var och en kunna leva ett tryggt liv utan rädsla för att bli utsatt för brott, oavsett vem man är och var man bor. Så är det tyvärr inte i dag. Många upplever otrygghet i sina bostadsområden. Nästan var fjärde svensk känner sig otrygg där man bor, enligt Brottsförebyggande rådet.

Men otryggheten skiljer sig åt mellan grupper. Mest otrygga känner sig ungdomar och äldre. Kvinnor känner sig mer otrygga än män. Utlandsfödda känner sig mer otrygga än svenskfödda. Det är därför vi särskilt betonar det brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbetet i den här strategin.

Herr talman! En viktig aspekt av trygghet, och attraktivitet i stort, är att staden är levande. Ju fler människor och ju fler ögon, desto mer liv och också trygghet. Livet och rörelsen, stadens puls, är en av huvudanledningarna till att så många söker sig till staden.

För oss moderater är det prioriterat att staden ska ha en hög livskvalitet. Det ska finnas ett varierat utbud av aktiviteter som bjuder in till gemenskap och samhörighet, där människor trivs och vill vara. Stadsmiljön bör präglas av genomtänkt och estetiskt tilltalande gestaltning i flera dimensioner. Det handlar om såväl byggnation, natur och stadsgrönska som arkitektur av hög kvalitet. Staden ska vara en plats där kulturens och de kreativa näringarnas möjligheter tas till vara och förvaltas.

Detta är något som har negligerats de senaste decennierna, när arkitekturen främst har handlat om funktionsindeldad modernism och fokus på enskilda tomter snarare än på sammanhängande stadsbyggnad. Vi vill se stä-

der där funktioner blandas för levande gator både dagtid och kvällstid, inte bara i centrum utan i hela staden. Extra fokus läggs i strategin på att skapa förutsättningar för moderna trädgårdsstäder.

Herr talman! Staden är en plats där handeln har en central funktion, tillsammans med hotell, kaféer, restauranger och nöjesliv. Det är ett kitt som håller ihop helheten. Ett tidigt inkluderande av handeln och besöksnäringens företrädare i den strategiska planeringen är avgörande för långsiktig och hållbar stadsutveckling.

En levande stad har välfungerande stråk och hållbara transportlösningar som skapar god tillgänglighet för alla. Ett holistiskt, trafikslagsövergripande perspektiv är nödvändigt. Att ställa trafikslag mot varandra är inte hållbar stadsutveckling. Hållbar stadsutveckling är däremot att skapa goda förutsättningar för människor att oavsett trafikslag röra sig i staden.

Herr talman! Strategin pekar på att städer förutom att vara levande och trygga också ska vara robusta. Detta gäller både i vardagen och med avseende på beredskap för kris och krig. Konkret handlar det om effektiva transporter och om stabil el-, vatten- och värmeförsörjning men också om skyddsrum, om skydd av dricksvattentäkter och om hur skolor och vårdlokaler påverkas av avbrott i försörjningen. Det handlar också om att bygga en stad som klarar extremväder, allt från stora skyfall till extremkyla och extremhetta. Staden ska vara smart, grön och cirkulär.

Herr talman! Huvudansvaret för stadsutveckling bär kommunerna. Så är det, och så ska det förbli. Olika kommuner och städer har olika utmaningar, problem och förutsättningar. Medborgarna på olika platser har också olika åsikter och viljor när det gäller hur just deras stad ska se ut och utvecklas. Den här strategin pekar dock ut hur det nationella arbetet ska ske för att stötta och hjälpa kommunerna med att skapa levande och trygga städer.

Det främsta arbetet sker genom Rådet för levande städer, som tidigare hette Rådet för hållbara städer och består av 14 myndigheter, Sveriges Kommuner och Regioner och länsstyrelserna. Det nya namnet återspeglar det nya och bredare uppdraget att stötta arbetet för en levande stadsutveckling.

Herr talman! Under alltför lång tid har otryggheten fått breda ut sig i Sverige samtidigt som städer, centrum och byar runt om i vårt avlånga land har utarmats och stilla tynat bort. Genom politiskt ledarskap och ett samlat grepp från såväl kommun som stat kan vi nu ändra på detta. Vi kan återigen skapa levande och trygga städer och stadsdelar i Sverige. Fler utsatta gator ska helt enkelt kunna få göra samma resa som Malmvägen i Sollentuna har gjort.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut. (Applåder)

Anf. 35 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik:

Herr talman! Tack så mycket, David Josefsson – väldigt fina ord! Regeringen har presenterat en strategi med storslagna rubriker. Som jag nämnde talar man om levande, trygga och robusta städer – vackra ord, men tomma när de inte bärs upp av en politik som gör dessa ord verkliga för alla människor som bor i Sverige och inte bara för dem som är rika.

Prot. 2024/25:114
13 maj

*Ny strategi för levande
och trygga städer*

Man pratar om genomtänkt estetisk arkitektur. Jo, det är viktigt. Men låt oss vara mycket tydliga. En rättvis stadsutveckling är inte en estetisk fråga som handlar om ett dekorativt inslag i samhällsbygget. Det är en demokratisk skyldighet.

När man pratar om trygghet är det väldigt intressant för mig att veta hur Moderaterna tolkar vad trygghet innebär. Handlar det bara om det fysiska? Jag tänker: Hur kan det finnas trygghet när man har kollektiv bestraffning av barnfamiljer? Hur kan man kalla det trygghet när man har lagstiftningar som gör att barn vräks från sina hem? Hur kan man prata om trygghet när man gör fattigdom till det vanliga i Sverige? Flera hundratusen människor bor i fattigdom och kan i dag inte betala sina räkningar och sina hyror; de är oroliga för om de kommer att ha råd att bo kvar nästa månad. För mig är det inte trygghet.

Det är denna politik Tidöpartierna bedriver. Med dessa vackra ord bedriver man politik som går emot de vackra orden. Hur ska ni ha det? Ska ni göra som ni säger att ni ska göra, eller ska ni säga en sak och sedan göra något helt annat? Fattigdomen ökar. Pensionärerna har inte ens medicin. Då pratar vi om trygghet. Vad betyder trygghet för Moderaterna?

Anf. 36 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Herr talman! Tack, Malcolm Momodou Jallow, för repliken, som fokuserar väldigt mycket på trygghet och på detta med tomma ord.

Jag måste ändå göra reflektionen att det väl är ganska uppenbart vad trygghet är när man pratar om stadsutveckling. Nu försöker ledamoten blanda in tillgång till medicin och att man inte ska få vräka kriminella och så vidare.

Jag skulle vilja säga: Fokusera debatten på trygga och levande städer, för det är det som strategin handlar om! Då är det intressant att ta upp den diskussion som ledamoten brukar föra, där han försvarar att kriminella ska få bo kvar trots att de begår brott i bostadsområden. Där är vi oense. Vi tycker olika saker.

Tidöpartierna är tydliga: Begår du brott, langar du narkotika på en lekplats, förvarar du vapen i ett förråd eller tar du, som vi såg i Sollentuna, över ett källarutrymme ska du inte vara kvar i fastigheten. Det är ingen bestraffning. Det är ett sätt att skydda dem som bor i huset. Det handlar om att skydda de laglydiga medborgarna, som har rätt att släppa ut barnen på lekplatsen eller att vara i sina källarförråd och tvättstugor. De ska inte ska behöva vara oroliga för att åka hiss med gängkriminella. Reportaget i Dagens Nyheter 2022 är väldigt talande. Där framgår att man inte vågar åka i hissen för att beväpnade gängkriminella också åker där.

Detta är trygghet för mig. Det är trygghet i Sollentuna, och det är trygghet för den här strategin. Min fråga till ledamoten Jallow är: Vad är Vänsterpartiets svar – tycker Vänsterpartiet verkligen att det är okej att langa narkotika på en lekplats? Tycker ledamoten att det är okej att förvara vapen i ett förråd? Tycker ledamoten att det är okej att hota sina grannar?

Om inte, vad är ledamotens svar? Och vad ska man som hyresvärd göra i det läget?

Anf. 37 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik:

Herr talman! Jag svarar direkt. Vänsterpartiet tycker att människor som bryter mot lagstiftningen ska lagföras i enlighet med lagen. Det är svaret

på frågan. Men Vänsterpartiet tycker inte, som Moderaterna, att människor som är oskyldiga – familjemedlemmar som varken har ingått i någon kriminell miljö eller begått något som helst brott – ska straffas för brott de inte har begått. Det är skillnaden mellan Vänsterpartiet och Moderaterna.

Moderaterna vill straffa oskyldiga människor. Det är kollektiv bestraffning. Moderaterna vill göra barn hemlösa. Det strider mot svensk lag och mot barnkonventionen. Moderaterna gör människor fattiga.

Det är 29 procent av de ensamstående låginkomsttagarna som inte får äta sig mätta i Moderatsverige. 27 procent kan inte betala sin hyra i Moderatsverige. 60 procent oroar sig för att inte klara räkningarna för nästa månad och för att inte kunna bo kvar i sina lägenheter. För oss i Vänsterpartiet är detta inte trygghet.

Vi vill skapa trygghet, där människor som jobbar varenda dag och kämpar för att överleva ska ha ett tryggt hem att gå till. Vi vill skapa ett samhälle där barn inte ska behöva oroa sig för om de ska ha någonstans att sova nästa dag eller nästa månad. Vi vill skapa ett Sverige där pensionärer som har jobbat hela livet för att bygga Sverige inte ska vara tvungna att välja mellan att antingen köpa mat eller betala för sin medicin. Detta är trygghet för oss i Vänsterpartiet, till skillnad från Moderaterna.

Det ledamoten säger är bara tomma ord. Man pratar om levande städer. Vad är en levande stad om inte en stad där alla kan bo? Vad är en trygg stad om människor vräks från sina hem och inte ens har råd att betala sina hyror? Det är inte det som är trygghet. För mig och för Vänsterpartiet är trygghet mycket mer än bara detta. Det är mycket mer än det fysiska också. Människor ska känna att de lever i Sverige med trygghet – ekonomisk, socioekonomisk och politisk, på alla möjliga sätt – så att de kan känna sig som alla andra svenska medborgare. I dag gör de flesta inte det.

Anf. 38 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Herr talman! Tack, Malcolm Momodou Jallow, för inlägget! Jag tycker att det är väldigt belysande. Det är en väldigt bra debatt, för den är väldigt belysande när det gäller perspektiven kring de här frågorna.

För Tidöpartierna ligger fokus på att människor ska känna sig trygga i sina egna bostadsområden. Nästan var fjärde svensk känner sig i dag otrygg i sitt bostadsområde. Ungdomar och äldre känner sig mer otrygga än övriga. Kvinnor känner sig mer otrygga än män. Utlandsfödda känner sig mer otrygga än svenskfödda.

Vem är det då vänsterblocket tar strid för? Jo, man tar strid för de kriminellas rätt att bo kvar i sina bostäder. Det är tydligt och klart hur fokus ser ut i de här frågorna.

Jag är stolt över att vi har kunnat ta fram det här programmet, för att det är en omsvängning av strategin. Där fokuserar vi nu på trygga och levande städer.

Förra onsdagen var jag inte bara i Sollentuna, utan jag var också i Bagarmossen, där jag gick en trygghetsvandring tillsammans med Hyresgästföreningens ordförande. Då pratade vi bland annat om detta med hyresvärdens och fastighetsägarnas ansvar och om obligatorisk platssamverkan.

Då är det lite intressant att se på ett tidigare replikskifte. Socialdemokraterna tar alltså strid för de fastighetsägare som inte vill vara med och betala för trygghetsskapande arbete. Tidöpartierna är överens med Hyresgästföreningen om att det är viktigt att ha en BID-samverkan och en BID-

lagstiftning i Sverige där också oseriösa fastighetsägare ska vara med och betala. Det är en intressant politisk diskussion.

När vi pratar trygghet i svenska bostadsområden står vi på medborgarnas sida för tryggare stadsdelar. Vänsterpartiet står för de kriminellas rätt att få bo kvar i sina bostäder trots att de har begått brott.

Anf. 39 MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! När nu Tidöregeringen lägger fram en ny strategi för levande städer har staden förvandlats till en kuliss för handel och kommersiella intressen. Staden är inte längre en plats för dem som bor där utan en kuliss där de boende är potentiella kunder.

Regeringen skriver att man vill se en attraktiv stad men stryker alla formuleringar om jämlikhet. Man säger att den ska vara tilltalande, men för Tidöregeringen är det inte en prioritering att bryta segregationen.

En levande stad beskrivs som en plats där handeln blomstrar, men att luften är ren nog att andas, att vattnet är friskt nog att dricka eller tillräckligt rent att bada i eller att städernas klimatutsläpp minskar ingår inte längre i regeringens strategi.

Den tidigare strategin för hållbara städer, som arbetades fram under det miljöpartistiska statsrådet Karolina Skogs ledning 2017, innebar en hög ambitionsnivå i alla delar som berör livet i staden. Det regeringen nu presenterar är i stället en stympad produkt som mest liknar en pamflett för en handelsförening. Det duger inte.

Miljontals svenskar lever och verkar i våra städer. De förtjänar en regering som tar ansvar för investeringar i hållbara transporter, för långsiktigt hållbar luft- och vattenkvalitet, för att barnens perspektiv ska få genomslagskraft hela staden och att staden möjliggör för alla sina invånare att leva ett gott liv.

Den strategi vi nu debatterar kommer inte att ge vare sig stöd eller vägledning till stadens aktörer, och vi vill uppmana regeringen att ta tillbaka den till ritbordet och börja om.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 40 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! ”Vi människor är alla olika. Det som gör att vi känner oss trygga eller otrygga varierar. Det varierar även över tid. Bilden av trygghet och otrygghet varierar mellan olika människor.” Detta skriver Hyresgästföreningen i rapporten *Trygg stadsplanering enligt Hyresgästföreningen – LITA* under rubriken ”Trygghet – vad är det?”. I rapporten visas att 30 procent av kvinnorna och 10 procent av männen är otrygga när de går ut sent på natten. De avstår från att gå ut på promenad bara på grund av otryggheten.

Detta är ett bevis på att samhället inte är utformat för alla utan i stället bidrar till utanförskap. Här behöver en hel del ske för att det ska bli ett inkluderande samhälle och för att fler ska våga röra sig ute i det offentliga rummet oavsett tid på dygnet. Detta visar, menar jag, att strategins arbete för trygga städer, med klara fokusområden, är ett viktigt arbete som tar avstamp i människors oro.

Alla har vi en känsla för vårt närområde där vi bor. En stad ska vara en plats där människor trivs och känner sig hemma. Det handlar om att skapa miljöer där folk vill vara, där det finns liv och rörelse och grönområden

och där det finns ett brett utbud av restauranger, butiker och kultur. Stadsdelarna ska planeras med en bra mix av bostäder, arbetsplatser och mötesplatser. Man ska öka möjligheterna till ett levande stadsliv, inte bara på dagarna utan också på kvällarna och helgerna. Det skapar trygghet. Fler människor i rörelse gör att gator och torg känns säkrare.

Trygghet är även en grundförutsättning för en fungerande stad. Ingen ska behöva känna rädsla när man rör sig i sitt eget bostadsområde eller på väg hem på kvällen. Därför måste stadsplaneringen utformas med trygghet i åtanke. Belysning måste finnas. Öppna torg måste finnas. Parker där folk vistas och tydliga gångstråk gör stor skillnad för hur en plats upplevs av människor.

Det handlar också om att ta hand om de miljöer vi redan har. Nedgångna eller bortglömda platser kan lätt bli otrygga och kännas övergivna. Genom att rusta upp, städa och underhålla dem och fylla dem med liv kan vi öka tryggheten och trivselen för alla. Trygga skolvägar, grannsamverkan och ett nära samarbete mellan kommun, polis och fastighetsägare är avgörande för att skapa en stad där människor faktiskt känner sig säkra.

Vi kristdemokrater anser att denna strategi ger en bra och bred palett för att jobba mot trygga och stabila städer där man känner sig hemma och trygg. Det lägger grunden för näringsliv, civilsamhälle och kommunala verksamheter, som kan jobba hand i hand med invånarna i staden.

Den strategi som läggs fram har tre huvudområden: levande städer, trygga städer och robusta städer.

Villkoren för att leva, bo och verka i hela Sverige ska stärkas med en sådan här strategi. Hela Sverige ska fungera. Oavsett var du bor i landet ska du kunna skapa dig ett gott liv. Denna strategi, menar jag, tar oss förhoppningsvis en bit dit. Men fler insatser behövs. Det behövs att man på kommunal nivå fortsätter arbetet och ser till att man i praktiken arbetar utifrån detta, gör trygghetsvandringar och uppmärksammar vad man i sin stad ser som tryggt och otryggt och arbetar utifrån de lokala förutsättningarna samt bygger blandade och inbjudande områden.

Platssamverkan är ett arbete som finns runt om i Sverige – med samverkan mellan fastighetsbolag, kommun, polis och civilsamhälle. Det är en viktig del som redan görs och som i framtiden kommer att formeras och ge kommunerna ett större underlag när det gäller att arbeta med platssamverkan.

Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 41 HELENE ODENJUNG (L):

Herr talman! Eftersom jag är sist i den här debatten ska jag försöka att inte upprepa allt som tidigare har sagts om den här fantastiska strategin. Därför hoppar jag över lite av de inledande fraserna, som jag hade förberett.

Jag tänker uppehålla mig lite vid trygghet, eftersom trygghet är ett eget fokusområde i den här strategin – med rätta. Trygga stadsmiljöer är en grundförutsättning för frihet. Vem du än är ska du kunna promenera genom ditt kvarter utan rädsla. Föräldrar ska våga låta barnen gå eller cykla till skolan. Därför uppskattar jag faktiskt att strategin särskilt lyfter trafik-säkra skolvägar. Det kan låta lite för konkret och kanske till och med lite trivialt med säkra skolvägar, men i praktiken handlar det om barns säkerhet och självständighet i vardagen. Varje barn som tryggt kan ta sig till

skolan är ett steg mot en både tryggare och mer hälsosam stad, där rörelse uppmuntras.

I strategin förespråkas också trädgårdsstaden. Det är alltså stadsdelar med gröna inslag – träd och parker – där bebyggelsen ger utrymme för gemenskap och rekreation. Vi liberaler vet att en grön och mänsklig skala i stadsplaneringen kan öka trivsel och minska stress. Det skapar bostadsområden där människor vill bo kvar och engagera sig i sitt grannskap.

Levande stadsmiljöer bidrar till trygghet. När gator och torg fylls av liv, kultur och företagande trängs brottsligheten tillbaka. En upplyst park med aktiviteter och folk i rörelse på kvällen är en trygg park. En öde, nedklottrad gångtunnel är raka motsatsen. Stadsplaneringens roll i att motverka otrygghet och utanförskap kan inte överskattas. Hur vi utformar våra bostadsområden påverkar direkt hur trygga och inkluderade människor känner sig.

Herr talman! Kampen mot segregation ligger mig väldigt varmt om hjärtat. I dagens Sverige finns utsatta områden där arbetslösheten är hög, där skolresultaten är låga och där hedersförtryck har brett ut sig. Att lyfta dessa utanförskapsområden handlar om att lyfta hela Sverige. Varenda unge som växer upp i Hjällbo, Rosengård eller vilken stadsdel det än må vara ska känna samma framtidstro som ett barn i en välbärgad villaförort. Alla – oavsett var de bor – ska ha trygga livsvillkor, bra skolor och möjligheter att försörja sig och känna sig delaktiga i samhället.

Det är därför vi liberaler alltid tjar om skolan. Utbildning är nämligen nyckeln som kan låsa upp dörren så att man kommer ut ur utanförskapet. Det är därför vi pratar om att blanda upplåtelseformer i bostadsområden, så att hyresrätter, bostadsrätter och radhus kan finnas sida vid sida och skapa mer blandade kvarter där människor med olika bakgrunder möts som grannar. Och det är därför vi måste ta tillbaka kontrollen över områden som i dag plågas av kriminalitet. Här krävs både en starkare närvaro av rättsstaten och förebyggande sociala insatser.

Jag är stolt över att regeringen redan genomfört historiens kanske mest omfattande offensiv mot den organiserade brottsligheten. Men lika viktigt är det att vi samtidigt bygger bort de miljöer som gängen frodas i och att vi arbetar mer förebyggande.

Med den nya strategin kopplar vi samman brottsbekämpning med stadsförnyelse. Vi ska kväva rekryteringen till gäng genom att göra stadsdelar tryggare och mer hoppfulla att växa upp i.

Herr talman! Våra städer måste stå i frontlinjen för klimatarbetet. Det innebär att vi minskar utsläppen genom smart stadsplanering – till exempel fossilfri kollektivtrafik, laddinfrastruktur och energieffektiva byggnader – samtidigt som vi anpassar stadsbyggnaden till det klimat som redan förändras.

I strategin betonas minskad klimatpåverkan, ökad klimatanpassning och säkrade ekosystemtjänster. Låt mig översätta det till lite vardagsspråk. Det handlar om att planera städer så att de klarar både kraftiga skyfall och värmeböljor och om att se till att det finns träd och grönytor som kan dämpa värme och ta upp vatten vid regn. Vi såg i somras exempel från andra länder där städer fullständigt lamslogs. Vi måste lära av det och ligga steget före.

Här finns en stor chans för innovation. Svenska företag och universitet kan leda utvecklingen när det gäller ny klimatsmart teknik och nya lösningar för stadsplanering.

Herr talman! En aspekt som jag vill lyfta fram ur strategin är begreppet robusta städer. Coronapandemin, klimatkriser och Ukrainakriget har lärt oss att vi måste öka vår beredskap. Det kan gälla allt från planer för att hålla igång samhällsservice under en pandemi till civilförsvar om det värsta skulle hända. Våra städer ska vara beredda på krig och kris – med skyddsrum, krislagring och robusta energisystem – så att medborgarna kan vara trygga även i osäkra tider.

En av de styrkor som jag ser med den här strategin är faktiskt betoningen på samverkan – det har flera talare före mig här i kammaren också lyft. Staten ensam kan inte trola fram trivsel på varje gata, men staten kan sätta mål, skjuta till resurser och ändra lagar där det behövs för att underlätta lokalt arbete.

Kommunerna har en nyckelroll. De känner sina städer bäst, och det är där det mest konkreta arbetet sker. Det handlar om allt från översiktsplaner till hur parker sköts och skolor drivs. Men kommunerna ska inte behöva göra jobbet ensamma. Näringslivet behöver också vara med. Företagare bidrar med investeringar, jobb och idéer till stadsbilden. Tänk på hur en ny butik eller ett kafé kan liva upp ett kvarter eller på hur fastighetsägare som renoverar hus kan höja stoltheten i ett område!

Civilsamhället – alla de krafterna, de ideella föreningarna, idrottsklubbarna och boendeinitiativ – skapar gemenskap och förtroende mellan människor. Jag tror personligen mycket på sådant som nattvandrargrupper, grannsamverkan och lokala trygghetsvakter.

Jag är glad att regeringen genom strategin också stärker den plattform där olika aktörer möts, till exempel genom att ge Rådet för hållbara städer ett bredare uppdrag. Man har till och med bytt namn på rådet till Rådet för levande städer. Nu tas Brottsförebyggande rådet och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap in som nya parter i rådet. Det signalerar också att brottsförebyggande och krisberedskap är integrerade delar i stadsutvecklingen. Det är precis så tvärsektoriellt och heltäckande som vi behöver tänka.

Herr talman! Sverige ska hålla ihop. Klyftan mellan den attraktiva innerstaden och den nedslitna förorten måste slutas. Barn ska andas ren luft, utbilda sig i bra skolor och leka i trygga kvarter. Äldre ska kunna promenera genom parker utan oro. Företagare ska våga satsa i varje stadsdel. Kulturella och kreativa utövare ska se staden som en scen, inte som ett hinder. Allt detta förutsätter att vi formar städer som är just levande, trygga och robusta. Det är exakt det som den här strategin syftar till.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 maj.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.00 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Vapenfrågor

§ 7 Vapenfrågor

Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU17
Vapenfrågor
föredrogs.

Anf. 42 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Vi debatterar riksdagens motionsbetänkande om vapenfrågor. I betänkandet finns två reservationer. Den ena rör skjutvapens lämplighet för jakt, och den andra rör krav på skjutbanor.

När det gäller skjutvapens lämplighet för jakt anför motionärerna från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet att lagen behöver ändras så att man inte kan få licens för halvautomatiska vapen med militärt utseende, såsom AR-15, för jakt.

Den 7 februari i år lämnade regeringen och SD ett gemensamt besked om att gå vidare med förslag om att förtydliga reglerna för lämplighetsprövningen och även om att begränsa tillgången till vissa halvautomatiska vapen såsom AR-15 för jakt. Samarbetspartierna hänvisar till Vapenutredningens förslag och anger att syftet med begränsningen är att återställa läget till det som gällde innan Naturvårdsverket ändrade sina föreskrifter. Av den anledningen saknas det skäl att tillkännage för regeringen det som motionärerna efterfrågar om att vidta nya åtgärder.

Fru talman! Från en personlig horisont vill jag dock flagga för att jag tror att frågan är betydligt mer komplicerad än vad många har föreställt sig. Det finns enligt mig goda skäl till att regeringen bereder detta noggrant och att regeringen i största möjliga mån visar hänsyn till skötsamma jägare som kan komma att beröras av några förändringar till följd av förslaget. Det är också av yttersta vikt att försöka förutse och förhindra oönskade följd effekter och att ändamålet inte tillåts helga medlen för att så snabbt möjligt försöka genomföra det man har aviserat.

Fru talman! Frågan har kommit att bli djupt infekterad, och jag menar att det tyvärr finns goda skäl till det. Till att börja med har flera partier haft en tydlig åsikt innan det fruktansvärda attentatet i Örebro och sedan en helt motsatt uppfattning efter den 7 februari. Plötsliga ompositioneringar i politiken är svåra att kommunicera i sig, och att den här frågan aktualiserades vid denna tidpunkt gjorde det nog bara värre. Det är omöjligt att frånskilja beslutet från det fruktansvärda attentat som inträffade i Örebro, och då uppstår såklart frågan varför ett förbud mot en vapentyp som inte ens användes vid attentatet ska aktualiseras. Argument om att just det här vapnet skulle vara särskilt farligt väcker frågan om jägare skulle löpa större risk att bli massmördare med just ett sådant vapen i händerna. Det bästa hade såklart varit att låta frågan debatteras med de bästa argumenten innan man fattar ett beslut under helt andra förutsättningar.

Jag personligen var inte involverad inför det gemensamma beslutet, men jag hade redan då kunnat säga att det även med den bästa tänkbara kommunikationen kommer att bli en svår sak att få respekt för beslutet hos

berörda medborgare som inte håller med i sak. Nu är läget som det är, och vi är flera som på olika sätt på olika nivåer är involverade för att förslaget ska bli så bra som möjligt – med utgångspunkt i det som aviserades från samarbetspartierna den 7 februari.

Fru talman! Gällande reservationen från Centerpartiet om att värna och stärka tillgängligheten till fler skjutbanor, om jag får tolka motionärernas intentioner, finns inget politiskt motstånd från Sverigedemokraterna eller regeringen i den frågan. Det korta svaret från regeringen är att man bevakar dessa frågor noggrant och att ett tillkännagivande inte skulle föranleda ett nytt engagemang i frågan.

Den 7 maj i år lämnades en ny utredning till regeringen om en ny viltvårdsmyndighet, och en av de frågor som har hanterats där är om den nya viltvårdsmyndigheten ska få ansvar för tillsyn och tillståndsprövning av skjutbanor. Det finns några aktuella saker som behöver beaktas när regeringen hanterar frågan om skjutbanor framgent.

I övrigt, fru talman, har inte Sverigedemokraterna några egna reservationer att bevaka i motionsbetänkandet. Våra motioner resulterade i, som många känner till, tillkännagivanden under föregående mandatperiod. Ambitionen har hela tiden varit att dessa tillkännagivanden ska realiseras. Detta kom också till tydligt uttryck i de tillkännagivanden som resulterade i att den socialdemokratiska regeringen tillsatte Vapenutredningen 2022.

Fru talman! Vissa saker har vi fått klara besked om från regeringen. Vissa förslag kommer att genomföras utan några större problem. Det handlar bland annat om utökad vapengarderob, förbättringar i fråga om EU:s skjutvapenpass, förenklade förvaringsregler och så vidare. Dessvärre gav Vapenutredningen som helhet lite blandat resultat, och i vissa delar uteblev nödvändigt utredningsunderlag för att snabbt kunna leverera på tillkännagivanden och utredningsdirektiv. Det är något som oroar mig, och jag försöker såklart göra vad jag kan för att pressa regeringen så hårt som möjligt för att leverera på våra tidigare tillkännagivanden. Om det skulle visa sig att regeringen antingen levererar lite halvt eller inte vidtar de åtgärder som krävs, exempelvis utreder något på nytt, finns en risk att Sverigedemokraterna i dessa frågor inte kommer att stå enade med regeringen.

Fru talman! Det är såklart min ambition att vi ska ro frågorna i hamn. Om jag ska nämna några frågor som jag vill betona lite extra är det den Tidoreglerade uppdelningen mellan förseelser kopplade till egna legala vapen, brott som sker i illegala sammanhang och sist, men inte minst, frågan om att en gång för alla slopa femårslicenserna.

Anf. 43 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Marttinen för anförandet.

Jag har skrivit en av de två reservationerna i betänkandet, nämligen om att inte göra det möjligt att få licens för vapen av militärt utseende för jakt. Jag satt själv i referensgruppen för Vapenutredningen, och det var ett förslag som hade brett stöd i utredningsarbetet och därefter hos remissinstanserna men inte av så många fler än Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Jag var med på det möte där Tidöpartierna aviserade en kursändring i frågan. Det föranledde att jag tog med den här frågan i ett yrkande i en större jaktmotion. Jag tycker inte att dessa vapen har i skogen att göra.

Sedan kom det fruktansvärda dådet i Örebro. Det hände ofattbara saker, och vapenfrågorna hamnade i skottgluggen. Den debatt som vi har i

dag skulle egentligen ha hållits en vecka efter dådet – det var en slump. Tidöpartierna ändrade sig och sa att man kommer att föreslå att vapnen ska förbjudas. Man drog tillbaka den debatt som vi nu har i dag, det vill säga flyttade den tre månader framåt, för att hinna få ett förslag om förbud på plats.

Men nu är det fortfarande samma sak. Det enda som står i betänkandet är att det pågår ett arbete. Jag hörde ledamoten säga att det är svårt med plötsliga förändringar. Ledamoten sa också att det är svårt att förbjuda en viss vapentyp, men det är inte fråga om en viss vapentyp utan om ett visst utseende.

Har Sverigedemokraterna ändrat sig? Kommer det att bli ett förbud? Ledamoten talade om att vissa inskränkningar kommer att ske, men kommer man att tillåta vapen med militärt utseende för jakt i framtiden?

Anf. 44 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! En korrekt historieber beskrivning är att betänkandet drogs tillbaka med anledning av att regeringen och Sverigedemokraterna hade gjort en positionsförändring och därmed behövde ändra innehållet i betänkandetexten.

Vi ändrade också den texten, och den finns att läsa på sidan 8, tror jag, i betänkandet. Där motiverar man avstyrkandet av den motion som ledamoten har varit med och skrivit. Motiveringen är just att regeringen och Sverigedemokraterna har ett nytt besked: att vi ska gå på utredningens förslag när det gäller begränsningen av vissa halvautomatiska vapen med militärt utseende, såsom AR-15.

Poängen var inte att komma tillbaka till riksdagen med ett färdigt förslag. Poängen var att avisera att regeringen kommer att ta arbetet vidare med den del i utredningen som berör just detta.

Det är upp till regeringen att komma med en proposition till riksdagen. När det sker kan jag inte svara på; mitt parti står utanför regeringen.

Anf. 45 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Jag tycker dock att historieber beskrivningen stämde överens med vad jag sa. Det är en ändring: Med hänsyn till det arbete som pågår i frågan finner utskottet att det inte finns anledning att ta något initiativ med anledning av motionen.

Det besked man gav var dock att man skulle ändra det så fort som möjligt. Ett sätt att visa vad man vill är att rösta för motionen nu så att vi får ett tillkännagivande från riksdagen, så att det finns en viljeytring. Som jag kan tolka det nu och som jag tror att många som tittar på oss kan tolka det förhalar man. Man kan inte säga när, var, hur och om ett förbud kommer.

Ledamoten anförde också att det kommer att vara vissa inskränkningar. Men i svaret i replikskiftet sade han att det skulle vara för vapen med militärt utseende. Men det var inget som ledamoten tog upp i sitt anförande, fru talman.

Jag vet att Sverigedemokraterna inte ingår i regeringen. Men de sitter i samordningskansliet, och de har ett regeringssamarbete. Jag frågar igen: Kommer det att bli ett förbud för de här vapnen med militärt utseende för jaktändamål? Och kommer det i närtid?

Anf. 46 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Det hade varit mycket enklare om jag hade varit en del av ett regeringsparti i det här sammanhanget. Men det jag har hört är att det finns möjlighet att komma med en lagrådsremiss efter sommaren. Den kommer att innehålla flera delar för att förändra vapenlagstiftningen, bland annat att utöka vapengarderoben och göra det enklare på många olika sätt när det kommer till förvaring och sådant. Den kommer också att innehålla den del som vi har aviserat, och som framgår i betänkandet, om att begränsa tillgången till vissa halvautomatiska vapen med militärt utseende för just jaktändamål. Det är huvudinriktningen för den lagrådsremiss som kommer.

När den kommer kan jag inte svara på. Men om man vill ha svar på den frågan kan man lämpligen ställa den till berört statsråd. Då kommer man att kunna få ett mycket mer kvalificerat svar. Det är vad jag kan säga här och nu.

Anf. 47 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! I dag finns ett förslag på riksdagens bord om att förbjuda halvautomatiska vapen med militärt utseende för jakt. Ledamoten har sagt att man tänker rösta nej till detta, med hänvisning till att Tidöregeringen håller på att ta fram ett förslag om att förbjuda halvautomatiska vapen med militärt utseende för jakt, det vill säga samma sak.

Kan ledamoten förstå att det blir lite ottydligt för väljare i allmänhet och för jägare i synnerhet?

Jag har full respekt för det ledamoten har sagt om insyn i regeringen, lagrådsremisser och sådant, men jag skulle önska att ledamoten kunde vara tydligare med vad Sverigedemokraterna egentligen vill i frågan, med anledning av det ledamoten har sagt om att det här inte ska drabba laglydiga jägare. Men det är ändå ett förbud av ett halvautomatiskt vapen som föreslås.

Anf. 48 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Jag tolkar det som två frågor. Den ena gäller riksdagens hantering. Riksdagen har möjlighet att rikta tillkännagivanden till regeringen om man anser att regeringen bör göra någonting som regeringen inte redan har aviserat att den ska göra. Det är så själva instrumentet ska tolkas.

Man kan absolut rikta ett tillkännagivande för sakens skull. Men om regeringen redan har aviserat att arbetet pågår – det finns en färdig utredning som har kollat på detta – känns det lite overkill, om jag får använda ett engelskt uttryck, att rikta ett tillkännagivande om att de verkligen ska göra det som de redan har sagt att de ska göra.

Sverigedemokraternas inställning är som bekant att vi ställer upp på regeringens linje. Men vi vet inte exakt hur förslaget kan komma att utformas i detalj. Jag tycker att man ska vara väldigt varsam och inte skynda fram en produkt bara för att man har sagt att man ska göra det. Man ska ta tid på sig, tänka igenom de här sakerna och se till att det inte blir några oönskade följdverkningar av något slag.

Jag tycker att man ska föra en nära dialog med riksdagspartierna. Man kan för den delen också ha en bred dialog med flera intresseorganisationer under processens gång innan man lämnar en lagrådsremiss. Det är min

inställning till hur regeringen bör hantera frågan. Men ytterst är det regeringens ansvar att ta fram underlagen som ska bli en lagrådsremiss till slut.

Anf. 49 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Ledamoten redogör helt korrekt för riksdagens hantering av ärenden. Det som brukar lyftas in är en tidsaspekt. Vi följde alla den fruktansvärda händelsen i Örebro och den påföljande presskonferensen och uppfattade skyndsamheten i det hela. Det är väl därför som Centerpartiet och många andra undrar över regeringens och regeringsunderlagets hantering.

Nu har vi förvisso fått mer svar än tidigare vad gäller tidsplanen. Det är därför ett tillkännagivande ändå kommer upp igen, med anledning av att det utlovats snabbare än många kanske hade tänkt. Det besked som gavs i februari var nog inte att det skulle dröja till efter sommaren.

Avslutningsvis: Det skulle vara önskvärt om ledamoten kunde utveckla lite om de eventuella oönskade följderna av ett förbud, så att vi och Sveriges jägare vet vad som kan väntas i den fortsatta hanteringen.

Anf. 50 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Ingen har som sagt sett ett färdigt förslag, men det finns en utredning som har pekat på lite olika vägar. Det kan man givetvis ta som utgångspunkt. Men för mig är det viktigt att man inte ska låta det här drabba bredare än vad man har sagt från början.

Nu har man pekat ut AR-15 och använt begrepp som militärliknande utseende. Då måste man också kunna definiera vad militärliknande utseende är och vilket krig man ska utgå ifrån. Tanken är inte att man ska förbjuda alla vapen som finns över huvud taget eller ens hälften. Det måste vara ett ganska precist framlagt förslag som inte får oanade följd effekter, exempelvis att en ansvarig myndighet kan ha subjektiva uppfattningar om vad ett militärliknande utseende är.

Mitt parti äger inte frågan helt. Det är regeringens ansvar att ta fram en lagrådsremiss. Men för mig är det viktigt att regeringen sanktionerar det förslag som man vill eller tänker gå fram med, så att alla förstår vad det innehåller och vilka följdverkningar det kan få. Det tycker jag är viktigt om man ska få en så bred acceptans som möjligt för ett sådant förslag. Det är vad jag kan säga nu.

Tidsaspekten äger jag inte heller. Jag säger bara vad jag hör utifrån de samtal jag har. Ytterst är det regeringen som äger också tidsaspekten.

Anf. 51 PETTER LÖBERG (S) replik:

Fru talman! Det är en sen kväll och tidigt i debatten. Jag var kanske inte på hugget för att begära replik direkt. Men Adam lyfte i sitt anförande in en rad perspektiv som gör att jag blir lite frågande och kanske har behov av att få en del frågetecken utredda.

Ett antal dagar efter den fruktansvärda skjutningen i Örebro pratar Jimmie Åkesson, Sverigedemokraternas partiledare, fortfarande om AR och liknande vapen som så kallade Rambovapen. Adam Martinens partiordförande säger att många ifrågasätter att man ska använda ett sådant här vapen till jakt över huvud taget. Sverigedemokraternas partiledare kryddar med uttalandet: ”Jag är rädd för, och där tycker jag att jägare borde lyssna på oss kritiker, att det finns en risk för att förekomsten av den här typen av

vapen förändrar legitimiteten och respekten för svensk viltvårdstradition.” Dessutom poängterar partiledare Åkesson att detta är ställningstaganden framförda av Sverigedemokraterna och att det är den så kallade partilinjén.

Vi som sitter i justitieutskottet är alla väl medvetna om att det har lett till en del personalförändringar när man inte har kunnat efterleva den här typen av tydliga och som jag tycker väldigt bra ställningstaganden och partilinjér. Jag blev lite fundersam av Adam Marttinens resonemang under det inledande anförandet. Ställer sig Adam Marttinen bakom sin partiordförande i den här frågan?

Anf. 52 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Det var en lång inledning till en kort fråga, för att försöka sammanfatta det.

I ett politiskt parti diskuterar man alltid olika frågor – mer eller mindre, beroende på vad det handlar om. I den här frågan finns det goda argument på båda sidor, anser jag. Sedan har vi som politiskt parti landat i slutsatsen att det här är en rimlig avvägning utifrån hur Naturvårdsverket ändrade sina föreskrifter 2023. Vi tycker att det ska vara en viss begränsning när ändamålet är jakt. Det kan man ha olika synpunkter på i ett politiskt parti, vilket jag inte tycker är konstigt.

Huvudpoängen är att det här är ett förslag som kommer att genomföras med Sverigedemokraterna och regeringspartierna. Vad jag förstår finns det också ett brett stöd i Sveriges riksdag utöver det, inte minst med tanke på den reservation som Petter Löberg själv står bakom.

Det blev ett lite kortare svar än vad frågan mynnade ut i räknat i sekunder och minuter.

Anf. 53 PETTER LÖBERG (S) replik:

Fru talman! Man har två minuter på sig i en replik. Det är viktigt att poängtera. Det är bra att man försöker använda de minuterna väl.

Jag tackar för förtydligandet, som nog är viktigt med anledning av att det är Adam och hans kamrater i koalitionen med SD och regeringen som ska hantera det här när det väl kommer till betänkandearbetet i utskottet. Det är väldigt tydligt att det är partiledarens uppfattning som tar sig uttryck här i dag i kammaren och inte någon annan. Det är skönt.

Sedan kan man säga rent filosofiskt – jag återkommer kanske till det – att specifikt Sverigedemokraterna, som oftast anser sig tala så himla väl om laglydighet, trygghet och ordning, samtidigt påfallande ofta relativiserar den känsla av otrygghet som den typen av vapen skapar i samhället. Efter skolskjutningen i Örebro finns det ett berättigat och brett folkligt stöd för ganska kraftfulla förändringar, är jag helt övertygad om. Jag tycker att det är bra att vi tydligt och säkert kan säga att det finns en gräns för vad som är lämpligt. AR-15 och liknande vapen av militärliknande karaktär hör inte hemma i våra jaktmarker. De hör hemma på slagfälten och ingen annanstans.

Anf. 54 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! De vapen som hör hemma på slagfälten är förhoppningsvis av en lite annan sort än den AR-15-modell som i dag är tillåten för jakt, om vi nu ska ha ett hyggligt starkt försvar.

Som sagt finns det ingen egentlig meningsskiljaktighet i dag mellan Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna i just den här frågan, vad jag har kunnat utläsa av replikskiftena och den reservation som finns i betänkandet. Men exakt hur förslaget kommer att se ut kommer vi att få anledning att diskutera närmare, för det kommer också att innehålla en hel del detaljer. Där kanske vi kan hitta oenighet – vem vet? Men i dag blir det ingen roligare debatt än så här.

Anf. 55 PETTER LÖBERG (S):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1, som vi har tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet, avseende skjutvapens lämplighet för jakt, som vi redan har pratat om.

Jag ska inledningsvis prata lite allmänt om vapen innan jag kommer in på det som kanske är kvällens huvudnummer. Våldet i samhället, framför allt med skjutvapen men även med sprängningar naturligtvis, är en av våra mest akuta samhällsutmaningar. Det har gjort att betänkandedebatterna om vapenfrågor på senare år inte varit de lite sömniga tillställningar som de kanske varit historiskt. Här har vi en stor samhällsutmaning tillsammans.

Under den socialdemokratiskt ledda regeringen skärptes vapenlagarna väsentligt. Framför allt höjdes minimistraffet för vapenbrott till två års fängelse, vilket bland annat innebär att det blir häktningspresumtion. Den här höjningen återkommer vi ofta till när vi pratar om ett paradigmskifte i synen på vapen i samhället. Varför gör vi då det? Jo, därför att den i mångt och mycket representerar en vändpunkt som gjorde att vi praktiskt kunde låsa in människor som tidigare inte hade blivit inlåsta.

Att människor kunde bli ertappade på förmiddagen med ett illegalt handeldvapen som helt uppenbart skulle användas i kriminella sammanhang men sedan på kvällen ändå kunde fortsätta att göra djävulskap på fri fot var en helt orimlig ordning. Att vi såg till att man i praktiken får två års fängelse för den typen av brott var en välgärning. Det var ett sanslöst system vi hade tidigare. Ändringen innebar att vi inte bara fick bort en massa vapen från gator och torg utan även fick bort en hel del våldsverkare och potentiella våldsverkare. Det är hundratals personer som i dag sitter i fängelse eller häkte just på grund av vapenbrott men som inte skulle ha gjort det med tidigare ordning.

Detta har naturligtvis inte löst alla problem. Men det dödliga våldet tenderar nu att minska, kanske för fjärde året i rad. Det är en otroligt positiv utveckling. Vapenlagstiftningen är en bidragande orsak. Det finns naturligtvis även andra orsaker, såsom en högre uppklaringsprocent och mycket större polisiära resurser. Vi har också en ny analys på plats. Jag ska återkomma till det.

När det gäller passionsbrott och andra brott med känslobaserade motiv – det kan handla om svartsjuka, rädsla eller hämnd – har generellt sett straffrätten inte någon som helst betydelse för huruvida människor begår brott eller inte. Straffrätten, som vi ofta pratar om i det här rummet, är nästan det mest trubbiga redskap man kan hitta. Det krävs helt andra metoder för att se till att människor inte begår den typen av brott. Det är oftast andra konsekvenser som får större betydelse för förövaren. Detta är ett känt kriminologiskt faktum. Det är inte hittepå eller gissning, utan det här vet man med otroligt mycket evidens, inte minst från internationella sam-

manhang. Det krävs naturligtvis andra evidensbaserade medel för att komma åt de känslolaster och känslodrivna brotten, som vi kan kalla dem.

Men i vapenfrågan har vi ett lite annat perspektiv och tänker lite annorlunda. Framtida forskning får visa om det vi resonerar kring nu är rätt väg att gå. Det får vi se. Vi vet inte, men vi kommer att få svaret så småningom. Vi pratar nu inte om de vapen som vi diskuterar i samband med frågan om AR och liknande vapen.

Det handlar först om hur vapnen kommer in i landet – de smugglas in och transporteras långa sträckor. Så är det kanske en vapensmed som ska manipulera eller bygga om vapnen. Sedan ska de gömmas. Under den här processen, där många människor är inblandade, finns det för förövarna hela tiden en risk att vapnen påträffas. Det kan ske vid en vanlig rutinkontroll i trafiken. Det kan vara en vaktmästare som lyfter på ett innertak som ser lite snett ut i ett flerbostadshus och hittar ett vapen. Det kan vara en mamma som letar efter smutsvätt i sin dotters rum och hittar ett vapen som dottern har fått att gömma av pojkvännens kompis.

Den typen av händelser sker hela tiden. I det läget har ofta människor under hela processen fattat beslut med någon typ av rationalitet. De har gjort en riskbedömning när det gäller både risken för upptäckt och brottets allvarlighetsgrad.

Så som det ser ut nu är vi helt övertygade om att det är viktigt att jobba med hur höga straff vi har. Det gäller inte bara för häktningspresumtionen, som det var initialt, utan också som en avskräckande effekt för de personer som gör detta. Om det är rätt väg återstår att se.

När det gäller vapenbrotten har vi försökt att implementera det berömda vapendirektivet. Vi hoppas att vi har nått vägs ände. Jag har sagt det många gånger i talarstolen: Med ett enda allvarligt terrorattentat på europeisk mark kommer det att bli ytterligare skärpningar av regler för vapen. Det gäller inte minst de halvautomatiska. Det är också där vi befinner oss i vårt land efter den första riktigt allvarliga skolskjutningen, massmassakern som skedde i Örebro.

Vi kan gå till den specifika frågan om AR-15 och andra halvautomatiska vapen. Naturvårdsverkets beslut att tolka in ett antal parametrar gjorde att vapnen helt plötsligt kom ut på marknaden i stor skala. De blev slutsålda över hela riket.

De blev kanske eftertraktade bland vapenvänner. Men de blev det i ännu större utsträckning bland dem som kanske lite vårdslöst kallas för militärt överintresserade befolkningsgrupper. Jag ska inte använda förklevande förkortningar.

Vissa av oss har varnat för detta under lång tid. Jag ska försöka att förklara det på någon minut utifrån tre perspektiv.

Det gäller först säkerhetsperspektivet. Vi anser – tillsammans med idolen Leif GW Persson, som var alla borgares idol förr i tiden innan de upptäckte att han var en riktig gråsosse – att det är ett vapen framtaget för strid, även om det finns begränsningar för vad som är tillåtet i vårt land.

Det handlar om – för att citera Leif GW Persson – att det är avsett för ett militärt sammanhang där man vill döda största möjliga antal personer på en begränsad yta. Kort sagt utgör den vapentypen en klart höjd fara om den hamnar i fel händer, vilket vi dessvärre har kunnat konstatera på det mest fruktansvärda sätt.

Det andra är en etisk fråga. Det är att betona respekten för viltet. Nu kommer vi in på det faktum att man ska kunna skjuta det första skottet och vara säker på att det träffar. Det är ett signum som präglar de allra flesta jägares inneboende moral.

Om man har ett halvautomatiskt vapen och argumenterar för att man behöver detta för att kunna skjuta fler skott för att skjuta viltet är det en mycket kontroversiell åsikt även i jaktkretsar. Behöver man verkligen ett militärt konstruerat vapen för civilt jaktbruk? Självklart inte.

Det tredje är det signalvärde som finns i att man har en normerande situation där människor går omkring med militära vapen. De har oftast dessutom militära utstyrselar i övrigt med uniformsliknande jaktkläder i kamouflage.

Det skapar naturligtvis en normförskjutning i samhället. Militära ändamål är en sak. Civila ändamål är en annan sak. De bör vara åtskilda. Dessvärre sker här en förflyttning som är synnerligen olustig.

Denna förflyttningsutveckling har man kunnat se i till exempel Australien och Nya Zeeland innan man bestämde sig, satte ned foten och förbjöd de vapnen i de länderna. Man ser det i Kanada. Man har sett det i USA, men där har man som bekant inte haft den politiska kraften att lösa detta på ett bra sätt.

Fru talman! Sverige riksdag har enats förr om att skärpa vapenlagarna för det allmännas bästa. Jag tycker att vi borde göra det igen. Det verkar som att de tankarna finns hos regeringspartierna. Även Sverigedemokraterna har gett ett förtydligande besked, och det är vi glada för.

Jag hoppas att vi tillsammans kan hitta lösningar för att få bort skjutvapenvåld oaktat om det sker i skolor eller på gator och torg.
(Applåder)

Anf. 56 STEN BERGHEDEN (M):

Fru talman! Det här kan bli en intressant debatt. I dag behandlar vi vapenbetänkandet JU17, där Tidöpartierna avstyrker motionerna med hänvisning till att arbetet med vapenlagstiftningen och förändringar redan pågår på Justitiedepartementet.

Först tänkte jag berätta lite om vilket arbete som pågår när det gäller förändringar och förbättringar för landets jägare, skyttar och samlare.

Vapenutredningen är klar sedan förra året. Det var en utredning som skulle utreda hur Tidöpartiernas och Centerns tidigare tillkännagivanden skulle mynna ut i ny vapenlagstiftning som ska underlätta för landets lagliga vapenägare. Tyvärr blev resultatet av utredningen mycket dåligt. Alla direktiv i utredningen genomfördes inte trots tydliga utredningsdirektiv.

En av anledningarna var säkert att utredaren själv saknade de sakkunskaper om vapen och jakt som kan vara nödvändiga om man ska utreda just detta. Dessutom hoppade utredaren över vissa av direktiven och utredde i stället andra saker som inte fanns med i utredningsdirektiven.

Fru talman! Nästa gång en vapenutredning tillsätts är det nog av största vikt att man väljer en vapenutredare som har tillräcklig vapenkunskap, är beredd att lyssna på fler än bara en sida i utredningen och dessutom kan läsa och följa direktiven till utredningen.

Fru talman! Självklart finns det ett stort missnöje med ett sådant utredningsförslag. Trots detta har utredningen varit på remiss, och vi har fått in många tydliga och bra remissvar från landets jägare, skyttar och samlare.

Det tackar vi särskilt för, och också för den stora enighet som finns i remissvaren från jägare, skyttar och samlare.

Dessa remissvar har sammanställts, och ytterligare kontakter har tagits med landets jägare, skyttar och samlare. Arbetet med att genomföra de tillkännagivanden som Tidöpartierna och Centern tidigare enats om pågår för fullt på Justitiedepartementet.

Fru talman! När de gäller de tillkännagivanden som utredaren struntade i att utreda kommer det förmodligen att krävas någon form av kompletterande utredning. Det gäller i huvudsak två saker.

Det handlar först om möjligheten att byta vapen över disk, vilket skulle minska polisens arbete betydligt. Det skulle innebära att om du lämnar in till exempel en hagelbössa till vapenhandlaren och byter den mot en annan hagelbössa skulle detta kunna vara ett anmälningsärende och därmed minska polisens arbete betydligt i licensfrågorna.

Den andra delen som inte är utredd är en uppdelning av vapenlagstiftningen. Det innebär att vi skulle kunna ha mycket hårdare straffskalor för olagliga vapen, hanterade av gängkriminella, utan att det ska ge smittoeffekter på landets lagliga vapenägare. Ni som lyssnar på debatten kan vara säkra på att arbetet är i full gång med att leva upp till tidigare tillkännagivanden och våra vallöften.

Fru talman! Vad arbetar departementet med nu? Det handlar om slopandet av femårslicenserna, en utökad vapengarderob, att införa EU:s vapenpass, att underlätta kraven för samling av gamla och historiska vapen, att kunna förvara vapen hos annan då man jagar på annan ort, digitala licenser, att ta bort synnerliga skäl och ersätta dem med särskilda skäl samt en rad andra åtgärder som vi kommer att återkomma till. Vi arbetar också med att underlätta så att våra skjutbanor ska fungera och kunna utvecklas bättre.

Alla dessa förenklingar som Tidöpartierna och Centern tidigare enats om i olika tillkännagivanden har Socialdemokraterna och Miljöpartiet konstant sagt nej till. I stället har S ägnat sig åt att ytterligare försvåra för landets jägare, skyttar och samlare. Nu senast handlar det om att man vill förbjuda alla halvautomatiska vapen i EU och Sverige.

De har också drivit på för ett blyförbud i EU och sagt nej till att inrätta en ny viltmyndighet. De vill heller inte införa ett nytt tjänstemannaansvar. Men tack vare att vi bytte regering 2022 jobbar vi nu med dessa frågor.

Fru talman! Landets jägare måste kunna använda de vapen som andra jägare i EU kan använda, och jägarna måste kunna ha rätt vapen till de olika jakterna. Ett halvautomatiskt vapen kan vara skillnaden mellan liv och död för en björn- eller vildsvinsjägare.

Man undrar ibland vad Socialdemokraterna har emot landets jägare, som sköter viltvården i landet. Jägarna tar hand om trafikskadat vilt, tar bort sjuka och skadade djur i skogen och ser till att skogsskador hålls på en rimlig nivå. Jägarna har också gjort en stor insats för att begränsa svinpestens i Sverige med mera.

För att klara detta måste man ha bra och ändamålsenliga vapen, men det vill Socialdemokraterna tydligen ta bort. Det är uppenbart att Socialdemokraterna har dålig kunskap i såväl jakt- som vapenfrågor när de agerar som de gör i dessa frågor.

Fru talman! Kontrollen av Sveriges vapenägare är mycket hög. Det krävs omfattande utbildning, och prov ska genomföras och godkännas.

Kraven på förvaring av vapen är bland de hårdaste i EU, och dessutom sker en kontroll av lämplighet innan någon får vapenlicens.

Utöver det har Sverige ytterligare kontroller varje dag av landets vapenägare. Om en vapenägare begår något brott i samhället som inte har med vapnen att göra förlorar personen sina vapen omgående. Sammantaget har Sverige i dag Europas förmodligen hårdaste vapenkontroll.

Fru talman! Vilka motioner behandlas då i betänkandet? I en av motionerna, som jag själv har skrivit, tas det upp hur viktigt det är att vi har fungerande skjutbanor i Sverige. Jag tackar Centerpartiet för stödet i den frågan. Att motionen inte bifalls beror i huvudsak på att jag vet att arbetet med att förbättra och utveckla våra skjutbanor redan pågår och att regeringen är väl medveten om problemet. Därför behöver vi inte heller göra något tillkännagivande om detta.

Den andra motionen, fru talman, handlar om förbud mot militärliknande vapen för jakt. Den kommer från Miljöpartiet och stöds av Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Den avslås.

Motionen avstyrks av utskottet med motiveringen att departementet redan utreder frågan angående AR-15. Men än så länge finns inget svar på exakt hur detta kommer att sluta eller genomföras. Ett förbud mot AR-15 har tidigare avvisats av såväl Naturvårdsverket som Försvarsmakten. Många av de övriga remissinstanserna, såsom jägar- och skytteorganisationerna, har också avvisat ett förbud mot AR-15.

Det är nog inte många som känner till att AR-15 har funnits och använts av skyttar i Sverige i 40 år. Vapnet har på inget sätt använts i någon brottslighet utan har använts inom skyttesporten på ett mycket bra sätt. Naturvårdsverket godkände AR-15 för jakt för drygt två år sedan, och inte heller inom jakten har AR-15 varit inblandat i någon form av brottslig verksamhet i Sverige. Våra jägare och skyttar här i Sverige sköter sina vapen på ett mycket ansvarsfullt sätt.

AR-15 har länge använts till jakt i många länder i Europa och i USA. Vapnet är bra, då man kan ställa in kolvlängd, kolvhöjd med mera. Det finns stora möjligheter att anpassa vapnet till jägarens egna förutsättningar, det vill säga så att det passar individen så bra som möjligt. Vapnet är också mycket uppskattat av kvinnor då det dessutom är lite lättare i tyngd än många andra jaktvapen.

Fru talman! Att förbjuda och återkalla lagligt köpta vapen är inte heller någon lätt sak, och det är något som behöver övervägas noga. Detta har aldrig tidigare hänt i Sverige. Det handlar om egendomsskydd och gynnande förvaltningsbeslut.

Om man tidigare har förbjudit något vapen har man låtit de vapen som redan är sålda bli kvar i vapenägarens ägo. Ordningen är också sådan, fru talman, att det inte är politiker som ska styra vilka vapen som är lämpliga för jakt. Det avgörs av Naturvårdsverket, som gör en bedömning av vapnet, och Naturvårdsverket godkände för två år sedan AR-15 för jakt.

Vägen framåt behöver nog övervägas och frågan lösas på ett bättre sätt än vad som tidigare har aviserats. Ibland är det faktiskt bättre att ha lite is i magen, låta det hela ta tid och se till att beslutet blir bra och riktigt.

Fru talman! Min fråga till Socialdemokraterna är: Litar inte Socialdemokraterna och Miljöpartiet längre på att Naturvårdsverket kan göra en bedömning av vilka vapen vi ska använda till jakt i Sverige? Tycker Socialdemokraterna att det är bättre att Socialdemokraterna och Miljöpartiet

avgör vilka vapen som ska användas till jakt? Jag tycker för min del att Naturvårdsverket sköter uppgiften bättre än vad Socialdemokraterna skulle göra.

Fru talman! Självklart finns det en oro hos människor när det gäller vapen, inte minst när det dagligen skjuts på våra gator och torg. Men vi ska då veta att det inte är med jägares eller skyttars vapen, utan det sker med olagliga insmugglade vapen från krigshärder runt om i Europa.

Bättre kontroll på införsel och ett större polisarbete för att minska olagliga vapen behövs. Blanda inte ihop olagliga vapen i gängkriminella miljöer med landets lagliga jägare och skyttar! Jag förstår att både jägare och skyttar blir mycket upprörda av att blandas ihop med gängkriminella som utför skjutningar eller med psykfall som har fallit mellan stolarna i Sverige.

Fru talman! Det blir rätt märkligt att S lägger all sin kraft på att försvåra för landets jägare, skyttar och samlare när de i stället under sina åtta år borde ha arbetat med att ta bort den psykiska ohälsan i Sverige.

Socialdemokraterna vill dessutom införa psyktester av landets jägare och skyttar. Varför inte i stället börja beta av de långa köer som redan i dag finns med människor som söker hjälp? Det är tusentals människor som står i kö till psykiatri. Men i stället tänker Socialdemokraterna börja jaga landets jägare och skyttar när det gäller psykfall.

Fru talman! Den tragiska händelse som inträffade i Örebro vittnar tydligt om att psykiatrivården inte fungerar som den borde i Sverige. Det som hände i Örebro kan inte belasta och straffa jägarna kollektivt. Det borde i stället sända en tydlig signal till ansvariga att se till att psykiatri fungerar bättre i Sverige och att en samordning mellan myndigheter som bättre fångar upp dessa fall bör ske. I dag står tusentals personer i kö till psykiatri – ett arv från den socialdemokratiska regeringens misslyckande efter åtta år vid makten. Börja där när det gäller att förbättra ohälsan, och sluta jaga landets jägare!

Fru talman! I stället för att ta tag i de verkliga problemen med en dåligt fungerande psykiatri ägnar sig Socialdemokraterna åt att förbjuda vapen för landets jägare och säga nej till allt som kan underlätta för landets jägare, skyttar och samlare.

Fru talman! Det är inte jaktvapen i sig som är farliga eller bör förbjudas, utan det är olämpliga vapeninnehavare som måste kunna stoppas i tid. Ett vapen är i sig inte farligt, utan det handlar om vem som håller i det.

Alla föremål – vapen, knivar, bilar, lastbilar, sprängmedel med mera – kan bli farliga om fel personer med olika störningar och sjukdomsbilder använder dem fel. Men det betyder inte, fru talman, att vi kan förbjuda alla bilar, lastbilar eller knivar för att några, ofta psykiskt störda, personer använder dem vid attentat eller terrorverksamhet.

Fru talman! Frågan om förbud och eventuell inlösen av AR-15 bereds i Regeringskansliet. Jag vet inte exakt var det kommer att sluta och var det slutliga förslaget kommer att landa. Det fyra partierna på högsta nivå har bestämt detta, och frågor angående detaljer om förslaget får nog också därför i första hand ställas till dem som har lagt fram förslaget. Jag har nämligen inte varit med och tagit fram detta förslag.

Däremot har jag varit med och tagit fram de övriga förslagen, om hur vi kan underlätta för landets jägare, skyttar och samlare.

Fru talman! Avslutningsvis kan jag bara upprepa att mycket är på gång för att underlätta för landets jägare, skyttar och samlare, helt enligt de tidigare tillkännagivandena och våra vallöften.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Anf. 57 PETTER LÖBERG (S) replik:

Fru talman! Det var många grejer som ledamoten Bergheden lyfte upp här som på samma sätt som tidigare replikskiften gjorde mig snurrig i huvudet. Jag blev ännu snurrigare i huvudet, och då ska ni veta att jag är snurrig i vanliga fall.

Jag vill inledningsvis, innan jag går in på själva materian, markera mot de väldigt negativa värdeomdömena om enskilda individer som inte är närvarande i rummet, nämligen de utredare som under lång tid har jobbat på departementet för att få igenom vapendirektivet. De är inte värda en sådan smutskastning från riksdagens talarstol, utan möjlighet att försvara sig.

Jag tycker att vi ska vara varsamma om de tjänstepersoner som är anställda vid departementen, tidigare och nuvarande. Det är bara en markering från min sida i sammanhanget. Det här är politik, och kritiken ska riktas mot den före detta regeringen, andra partier eller andra människor och inte icke närvarande tjänstepersoner som har gjort vad de har kunnat.

Ledamoten Bergheden hade en lång rant om vilka fantastiska kvaliteter detta halvautomatiska, militärliknande vapen har. Det lät som ett reklamblad för AR-15. Det var ingen måtta på hur bra det var.

Han pratar alltså om det vapen som är det absolut vanligaste vapnet i världen i skjutningar, bland annat i skolmiljö – ett gissel som gör att barn i dödsångest får gömma sig under skolbänkar och människors liv släcks, bland annat beroende på detta vapens enorma eldhastighet och kraftfullhet, vilket gör att polisen inte kan gå in och avbryta pågående våld.

Min fråga är: Står Sten Bergheden här och säger att Moderaterna i justitieutskottet inte kommer att förbjuda AR-15 för jakt?
(Applåder)

Anf. 58 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Fru talman! Det var ingen reklamkampanj; det var fakta angående AR-15. Det kanske är bra att det kommer fram i debatten varför jägare faktiskt köper detta vapen. Det kan nämligen anpassas. Har man korta eller långa armar, kort eller lång hals och så vidare kan man ställa in dessa vapen på ett helt annat sätt och bli en bättre skytt i skyttesporter eller en bättre jägare som skjuter säkrare skott. Det finns många fördelar med det här. Inte minst är det ett lite lättare vapen för dem som tycker att vanliga jaktvapen är för tunga. Det finns alltså många fördelar, och det är därför vapnen är populära bland jägare.

Petter Löberg blandar ihop det här med vad USA håller på med. Åk över till USA, Petter Löberg, och se vad de gör! De har inga krav alls, medan vi i Sverige har Europas och kanske världens hårdaste krav för att få ett vapen. Vi har utbildningar, regler om förvaring, kontroller och så vidare, medan du i USA kan åka in i en delstat och köpa ett vapen utan någon motivering alls om du är 18 år gammal och ostraffad. Då är det klart

att vapen sprids på ett helt annat sätt ute bland människor som inte ska ha vapen.

Att jämföra detta med Sveriges jägare och skyttar gör mig upprörd. Vi har inga fall under 40 års tid, fru talman, med skyttar som har använt AR-15 i sin skytteverksamhet och missbrukat det. Vi har haft jaktvapnet i två tre år, och vi har inga fall av missbruk i Sverige.

I Europa använder man detta i huvudsak till jakt. Varför skulle inte Sveriges jägare och skyttar vara betrodda att använda ett vapen som andra jägare och skyttar runt om i Europa kan använda? Varför, fru talman, miss-tror Petter Löberg Sveriges jägare och skyttar?

Anf. 59 PETTER LÖBERG (S) replik:

Fru talman! För det första har man framför allt dagarna efter Örebro men även framledes pratat om AR-15 och liknande vapen. Sten Bergheden har naturligtvis en väldigt välkalkylerad tystnad kring det faktum att det var ett så kallat halvautomatiskt vapen för jaktbruk, liknande AR-15, som användes i Örebro. Sten Bergheden skakar på huvudet, men jag utgår från att han håller med om detta faktum. Annars kommer polisen eller förundersökningen att visa någonting annat. Att ett halvautomatiskt AR-15-liknande vapen användes i Örebro kan vi väl vara överens om.

För det andra skulle jag ta upp frågan huruvida man ska göra en genomlysning av psykisk ohälsa bland licenshavare, någonting som jag naturligtvis tycker att alla seriösa licenshavare borde tycka är helt naturligt och bra. Man kan nästan undra varför någon ska indigneras över att vi i ett tidigt skede ska inventera och ta reda på om det finns personer med psykisk ohälsa som har tillgång till vapen som de kan använda mot sig själva, vilket jag ska säga inte är ovanligt när det gäller legala vapen. Det är dessvärre ett otroligt vanligt sätt att ta livet av sig på i samband med psykisk ohälsa.

Varför vill inte Moderaterna och Sten Bergheden att man i ett tidigt skede ska upptäcka dem som har psykisk ohälsa och av den anledningen inte bör ha tillgång till ett vapen? Vad är skälet till det? Jag förstår det inte.

Anf. 60 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Fru talman! Det är väl ett oerhört märkligt resonemang att vi ska börja psyktesta landets jägare och skyttar som vi bevisligen och faktamässigt inte har några bekymmer med, samtidigt som det står tusentals människor i kö som vet om att de har psykiska bekymmer och inte får vård i Sverige. Då ska Socialdemokraterna och Vänstern sätta igång och psyktesta Sveriges jägare och skyttar i stället! Är det verkligen rationellt i ett läge när vi inte har några bekymmer med detta?

Den här personen i Örebro föll mellan stolarna, och sådant kanske vi kan täppa till med hjälp av samordning mellan olika myndigheter som faktiskt ser till att människor kommer under vård när man ser att de har ett psykiskt märkligt beteende. Den här personen hade varit arbetslös i 15 år och dragit sig undan hela tiden, men ingen i samhället har reagerat. Där kanske någon skulle ha tittat. Men trots långa köer vill ni att jägare och skyttar ska hamna i något psyktest här i Sverige, fastän vi inte har några bekymmer med dem.

Det var heller ingen AR-15 som användes i Örebro utan ett halvautomatiskt vapen. Vi har hundratusen olika sådana vapen i Sverige! Har Petter Löberg tänkt samla in hundratusen halvautomatiska vapen här i Sverige,

fru talman? Det kommer att kosta en del av er budget i framtiden, och för att klara av det kan ni nog få sänka både barnbidrag och annat. Tänk igitom lite vilka löften ni ger när ni vill dra igång världens psyktester i Sverige och börja samla in alla vapen från landets jägare och skyttar!

Jag tror att ni är på fel spår, och det är därför jag tror att vår regering ihop med Tidöpartierna kommer att hitta en bra väg ut ur detta och kommer att komma överens om en bättre väg än den som är föreslagen hittills. (Applåder)

Anf. 61 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Sten Bergheden, för anförandet! Det är roligt att ha ett replikskifte mot dig igen – det var ett tag sedan!

Jag tyckte inte heller att jag fick något riktigt svar på det här. Jag har motionerat om att vi ska förbjuda vapen med militärt utseende, som AR-15 – det finns även AR-10 och andra – för jag tycker inte att de har någonting i skogen att göra i jaktliga sammanhang. Om man är målskytt och med i en skytteklubb har jag inga problem med det, men jag tycker inte att man med en vanlig jaktlicens ska kunna ha det här vapnet.

Vi satt båda två i Vapenutredningen, så jag vet hur Sten Bergheden tidigare resonerade kring detta vapen. Nu har man från Tidögänget och regeringen ändrat ståndpunkt och vill förbjuda det här. Man hade en pressträff någon gång efter den 7 februari, och man säger nu att Vapenutredningen, som föreslog förbudet, hade rätt. Utredaren skrev till exempel att ”de fördelar som vapnen kan tänkas ha i vissa jaktliga sammanhang jämfört med andra halvautomatiska jaktgevär kan inte motivera de risker för samhället som det innebär om vapnen får innehas för jakt”.

Nu säger man att man ska gå på utredningens förslag. Trots det låter det på Sten Bergheden som att man inte kommer att göra det, och vi fick inget svar här. Det talades om is i magen, rätt beslut, rätt och riktigt och att Naturvårdsverket ska bestämma – jag tror att det är första gången jag har hört Sten Bergheden tala positivt om Naturvårdsverket!

De gör dock sina bedömningar utifrån regleringsbrev, lagar och förordningar, så det måste till politiska beslut. Min fråga är därför: När kommer regeringens beslut? Kommer man att förbjuda vapen med militärt utseende för jaktliga ändamål?

Anf. 62 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Fru talman! Jag kan börja med den sista frågan. Jag tänker inte stå här i dag och spekulera om när detta förslag kommer och var det kommer att landa. Den frågan får ställas till dem som har tagit fram förslaget, som jag sa i anförandet. Jag har inte varit med och tagit fram det. De som har idén om hur man ska lösa detta måste också svara på hur det ska gå till. Det är inte lätt. Jag försökte beskriva det lite i mitt anförande.

Fru talman! Inte ens utredaren, som hade så många olika förslag om allting, klarade att utreda hur de här vapnen i så fall skulle samlas in. Den frågan lämnade han därhän. Han pratade om 80 procent och överlämnade åt andra att återkomma. Med dagens svenska lagstiftning har vi aldrig plockat in några vapen. Har det blivit fel har man låtit de vapen som kommit ut i de lägena ändå vara kvar hos de vapenägare som köpt dem inom den juridiska ram som gällde vid tillfället. Detta är en helt ny, komplicerad

situation. Därför tror jag att det är oerhört viktigt att regeringen tar det lugnt, har is i magen, tittar igenom detta och inte gör något förhastat.

Fru talman! Det vore skillnad om vi hade haft ett bekymmer där ute bland jägarna, skyttarna eller samlarna. Men det har vi inte i Sverige. Det har man möjligtvis i USA. Jag har försökt beskriva vad som är skillnaden mot de länder som räknas upp här. De har en helt annan vapenkultur. De har ingen kontroll på detta. De släpper ut vapen under helt andra förhållanden än vad vi gör i Sverige. Vi har bra kontroll på svenska jägare och skyttar, och vi har stort förtroende för att de löser sina uppgifter.

Jag vet att ledamoten också vet att jägarna gör ett bra jobb här i landet och att man behöver ha rätt vapen till rätt sorts jakt. Vilket utseende vapnet har tycker jag är av mindre betydelse. Det handlar om vilken nytta en jägare har av ett vapen i sin jakt- eller skytteutövning.

Anf. 63 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag och Sten Bergheden är båda passionerade jägare. Jag vet också att man behöver ha rätt vapen vid rätt tillfälle, men det finns, tycker jag, ingen anledning att ha vapen med militärt utseende. Den lilla fördel man kan ha av dem går att få med andra vapen – eller går att kompromissa om.

Detta handlar också om allmänhetens förtroende för dem som har vapen. Det handlar om allmänhetens förtroende för jägarkåren. Om jag är ute och går med min hund och plockar svamp och möter en jägare med ett AR-15 – då blir jag rädd. Det är skillnad att möta någon med ett brutet vapen. Det är viktigt om vi ska behålla det höga förtroende för vapenägare som finns i Sverige. Det var också det vi såg i den folkliga opinionen innan och framför allt efter det fruktansvärda dådet i Örebro.

Det finns ingen anledning att ha den här typen av vapen. Det finns få fördelar med dem. AR-15 har sällan kaliber 1 – klass 1 – utan det är ofta klass 2-vapen. De är alltså ändå inte för vildsvin, som man ofta pratar om. Dessa eventuella små fördelar får man helt enkelt klara sig utan och i stället använda sig av andra vapen.

Vi ska inte ha de här vapnen i samhället. De har en speciell status. De är våldsbejakande. Det finns en kult runt dem. Det var ett sådant som användes i dådet mot Donald Trump. Det var den sortens vapen som användes vid mordet på svenska fotbollssupportrar i Bryssel. Det är sådana vapen som används mest vid skolskjutningar.

Jag frågar återigen om ni kommer att förbjuda den här vapentypen. Ledamoten pratade om problemen. Men kommer ni att förbjuda dessa vapen – ja eller nej?

Anf. 64 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr ålderspresident! Jag tackar för frågan, men jag svarade faktiskt på den tidigare. Jag tänker inte spekulera om var regeringen kommer att landa och exakt vilket förslag som kommer att ligga på bordet och när. Det här arbetet pågår på Justitiedepartementet. Jag sitter inte i den positionen. Jag kan möjligtvis vara med och påverka, men det är inte jag som fattar beslutet om vilket förslag som kommer att ligga på bordet. Därför kan jag inte svara på frågan, utan den får ställas till ansvariga inom varje parti eller till ministern.

Emma Nohrén pratade om militärt utseende. Vad är militärt utseende? Emma Nohrén vet, precis som jag, att i stort sett alla jaktvapen i Sverige härstammar från olika former av vapen som har använts i armén på olika sätt. Dessutom handlade det om utrustning – kikarsikten och allt vad det var. Jag minns när kikarsikten började landa in i jaktsammanhang. Då var det en diskussion om att de inte skulle användas. Man kunde lika väl skjuta med öppna riktmedel, som man gjort tidigare. Det här var ingenting för jakt. Men sedan har de börjat användas.

Det är självklart att vi ska använda utrustning som gör att vi kan avliva djuren så snabbt och med så lite lidande som möjligt när vi är ute och jagar. Då ska vi inte gå omkring med öppna riktmedel och vapen som kanske inte har samma effekt och samma prestanda som vi behöver ha i vissa lägen.

När det gäller vildsvin – visst, AR är ett klass 2-vapen, men motsvarande M10 ligger på klass 1. Det används mycket till björn och till vildsvin. Sansa debatten! Det fanns inget AR-15 med i Örebro. Däremot fanns det ett halvautomatiskt vapen där. Tänker Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet förbjuda alla halvautomater?

Anf. 65 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Herr ålderspresident! Jag vill inleda med att tacka för att ledamoten lyfter fram det goda samarbete som Moderaterna och Centerpartiet har haft i de här frågorna historiskt sett och som jag hoppas att vi kan ha även framåt. Det har pratats om tidigare mandatperioder, och det pratas ofta om kommande mandatperioder, men jag skulle vilja att vi håller oss till den här mandatperioden. Jag hoppas att ledamoten har respekt för att för oss som deltar i debatten företräder ledamoten regeringens och statsministerns parti. Det finns inget statsråd här, så jag kommer att ställa frågor till ledamoten som representant för regeringen.

På den presskonferens som flera har hänvisat till sades det – och det står även i slutet av pressmeddelandet – att det i betänkandet har föreslagits en modell för inlösen av de aktuella vapnen och att regeringen avser att återkomma med en sådan modell och hur den ska utformas. När det är fråga om dödligt våld, mord och skjutningar är det alltid svårt att samtidigt prata om pengar. Men det går inte att förneka att inlösen av de cirka 7 000 AR-15 som finns i landet innebär en kostnad.

Det handlar om att lösa in legala vapen som bevisligen, som ledamoten har sagt, varken används av gängkriminella eller vid andra mord och skjutningar. Kostnaden är preliminärt uppskattad till ungefär 200 miljoner kronor. Min fråga är om ledamoten anser att det vore effektivt att använda skattepengar på det sättet för att förebygga och motverka den grova brottsligheten i Sverige i dag.

Anf. 66 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr ålderspresident! Jag vill också understryka det väldigt nära och bra samarbete vi har haft under mandatperioden när det gäller att ta fram tillkännagivanden. Närmare 30 olika tillkännagivanden har vi varit överens om i Tidöpartierna med Centerpartiet – och i vissa frågor även med Vänsterpartiet. De som har varit emot alla förbättringar för landets jägare och skyttar är Miljöpartiet och Socialdemokraterna. De har alltid sagt nej till de här bitarna.

Herr ålderspresident! Ledamoten frågade mig om pengarna. Jag kan hålla med om att de 200 miljoner kronor som man räknat fram i den kalkylen säkert kan användas bättre i Sverige. Det tror jag, självklart också med tanke på att tusentals människor står i psykiatrikön och faktiskt behöver vård – folk som vet om att de har ohälsa och som behöver komma till sjukvården. Vi kanske kan börja med att rensa bort en del av de köerna för att få en helt annan folkhälsa här i landet.

Dessutom, herr ålderspresident, tror jag inte att 200 miljoner kommer att räcka. Enligt de kontakter och dialoger jag har är det inte otänkbart att det kan landa på 50 eller 100 procent mer i de här sammanhangen. Det kan alltså bli betydligt dyrare. Det beror på var man i så fall har tänkt dra gränsen i dessa lägen. Jag tror att de pengarna kan användas bättre i samhället.

Herr ålderspresident! Det är självklart så att ledamoten får ställa frågor till mig. Däremot kommer jag inte att kunna svara då jag inte har vetskap om var regeringen kommer att landa i de här frågorna i den dialog man har i Tidöpartierna för att lösa ut detta.

Anf. 67 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Herr ålderspresident! Jag upprepar att vi har uppskattat det samarbete som vi haft, men den här mandatperioden sitter Moderaterna i en annan regeringskonstellation. Det är därför dessa frågor kommer. Det blir lite förvirrande att dels ta del av regeringens besked om att man kommer att föreslå en modell av inlösen av dessa vapen, dels höra från Moderaternas närvarande representant att det här är pengar som skulle kunna användas till andra och bättre saker. Ledamoten ger förslag som jag instämmer i, och det finns mycket annat vi kan göra.

Jag vill ändå ta upp den förvåning och förvirring som uppstår här när en företrädare för Moderaterna, som är regeringsparti, har svårt att motivera dessa summor. Jag angav att de uppgick till 200 miljoner, och ledamoten ansåg att det kan bli ännu mer. Det är förvånande att man vill lägga så mycket pengar, i det läge Sverige befinner sig i, på inlösning av det slags vapen som uppenbarligen inte har använts i Sverige i de skjutningar som debatteras.

Anf. 68 STEN BERGHEDEN (M) replik:

Herr ålderspresident! Jag kan bara instämma i Ulrika Liljebergs kommentar om pengarna och hur man använder samhällets resurser. Det är viktigt att vi tar det lugnt och funderar på vad som behöver göras för att komma till rätta med de fall som kan inträffa på olika ställen. En del använder bilar, andra använder lastbilar, någon använder knivar medan andra använder sprängmedel och olika tillhyggen för att skapa terror och kaos i samhället. Där har vi ett problem, och det måste vi lösa.

Vi kan säkert lösa en del genom att samordna vissa myndigheter när en person tippar över i kontakten med en myndighet. Arbetsförmedlingen, socialen och andra kanske kan se att en person som inte mår särskilt bra, som har varit arbetslös i 15 år och som inte har ett riktigt jobb att gå till eller någon utbildning håller på att hamna utanför samhället. Kanske borde en signal väckas inom någon av de myndigheter som jobbar med detta. Kanske behöver dessa signaler också landa någonstans så att någon kollar upp om personen kan bli farlig.

Det är dock inte samma sak som att börja jaga alla jägare och skyttar med psyktester, som Socialdemokraterna och Miljöpartiet föreslår, och dra igång en massinsamling av alla halvautomater som finns i landet. Det är över 100 000. Det här är en helt annan sak, och det visar på att man har dålig tilltro till landets jägare och skyttar. De utför många bra saker som måste fungera, till exempel viltvård och eftersök.

Tack, Ulrika Liljeberg, för ett gott samarbete med dig och Centern i dessa frågor! Jag hoppas på ett fortsatt gott samarbete framöver.

Anf. 69 GUDRUN NORDBORG (V):

Herr ålderspresident! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 1.

Frågan är, som ni säkert har förstått, om halvautomatiska vapen, liknande AR-15, som är kompatibla med stora militära vapenmagasin ska tillåtas för jakt. Vänsterpartiet svarar nej.

Vänsterpartiet vill med all kraft bekämpa brottslig hantering av vapen. Det är lätt att först av allt tänka på gängbrottsligheten, som i sina värsta former skärper sin makt genom att använda vapnen. Det är extremt allvarligt. Men det är det också när vapnen används i privata våldsscener.

Enligt Brottsförebyggande rådet, Brå, har en strukturell förändring skett i de kriminella miljöerna. Där har användningen av legala vapen och tvåhandsvapen minskat, medan illegala vapen och enhandsvapen blivit allt vanligare. Brå bedömer att tillgången till illegala vapen har ökat. Som samhälle måste vi naturligtvis försöka begränsa tillväxten så att vi inte får in fler vapen från krigshärdar. Detta måste bygga på samarbete mellan tull och gränspolis och på skärpta kontroller.

Jag återvänder till Brå. De har också med anledning av just massmordet på Campus Risbergsgata i Örebro gjort en särskild analys av dödligt våld med skjutvapen. Gärningspersonen har använt ett legalt skjutvapen som denne haft tillstånd till. Till skillnad från vad som skedde i massmordet i Örebro är offret när det handlar om legala vapen väldigt ofta en partner eller annan närstående till gärningspersonen.

I princip i alla övriga fall, utom vid Örebrodramatiken, handlade det om situationer där gärningsmannen kände brottsoffret. Brottplatsen var oftast någon av de inblandades hem. Jag tror att ni alla får associationer till mäns våld mot kvinnor, ett annat stort, allvarligt samhällsproblem.

Nivån på användningen av legala vapen har varierat, enligt Brå. Den var ganska hög under första halvan av 90-talet. Därefter minskade den, och efter en relativt stabil period har antalet under de senaste åren ökat igen.

Man har gjort en bedömning av vad som hände under perioden 2014–2021. Då användes legala vapen i 6 procent av alla fall av dödligt skjutvapenvåld. I något fler än fyra fall av tio hade gärningspersonen sökt vårdkontakt eller vårdats för psykisk ohälsa före brottsfallet.

Dessutom fann Brå att nästan hälften av de gärningspersoner som använt legala vapen hade begått självmord i anslutning till brottstillfället, oftast genom att skjuta sig själv med mordvapnet.

Allt detta gör att det för Vänsterpartiet är uppenbart att behovet av att förhindra brott oavsett sort väger tyngre än individuella rättigheter att få äga ett vapen, jägare eller ej.

Naturvårdsverket tycks ha tänkt annorlunda när man ändrade föreskrifterna i augusti 2023 och tillät halvautomatiska vapen, liknande AR-15, som är kompatibla med stora militära vapenmagasin. Effekten blev att

licensökningarna för och försäljningen av dessa vapen ökade kraftigt. Detta anser jag och Vänsterpartiet är oroande.

Polismyndigheten har också framhållit att en utbredning i samhället av dessa stora vapen medför en ökad risk för att kriminella och andra våldsbejakande personer kan få tillgång till vapnen och använda dem för allvarliga våldsdåd. Polisen har vidare framhållit att det är relativt enkelt att få sig en jägarexamen, vilket skapar en rättighet att kunna skaffa ett flertal vapen utan någon behovsprövning.

För ganska exakt ett år sedan, i maj 2024, överlämnade Vapenutredningen sitt betänkande *En ändamålsenlig vapenlagstiftning* till regeringen. Utredningens bedömning är att riskerna med halvautomatiska vapen liknande AR-15, som är kompatibla med stora, militära vapenmagasin, sammantaget är omotiverat stora när de vägs mot vad man kallar jaktliga fördelar med sådana vapen. Det är enligt utredningen fullt möjligt att bedriva alla i Sverige förekommande former av jakt med andra typer av skjutvapen. Många erfarna jägare som jag har haft kontakt med har bekräftat detta. De fördelar som vapnen kan tänkas ha i vissa jaktliga sammanhang kan enligt utredningen inte motivera de risker för samhället som det innebär om vapnen får innehas för jakt.

En fördel som många har nämnt för mig och som jag verkligen respekterar är att personer med funktionsvarianter kan ha stor glädje av den möjlighet till förhandsinställningar som vapnet medger. Jag menar dock att den frågan bör kunna hanteras med dispenser.

Vid en intresseavvägning anser utredningen slutligen att samhällets intresse av att man begränsar innehavet av den nu aktuella typen av vapen väger klart tyngre än det jaktliga.

Vänsterpartiet delar den uppfattningen. Vi påminner också om justitieutskottets tidigare ställningstagande när vi diskuterat jaktfrågor: att det är viktigt att kontrollen över farliga vapentyper förstärks.

Jag skulle också vilja nämna att jag uppskattar att regeringen har gett nya direktiv och att man vill se över processen för tillståndsprövning och försöka förstärka den anmälningsskyldighet som hälso- och sjukvården har och se till att den fullföljs på ett relevant sätt. Polisen och Socialstyrelsen har fått i uppdrag att kartlägga hur detta arbete nu bedrivs och hur det kan förbättras så att föreskrifter hanteras på ett bättre sätt än i dag.

Vi kan åter tänka på det allvarliga som skedde i samband med dramatiken i Örebro, som verkligen, tycker jag, bör markera att vi måste ta frågorna om vapen på allra största allvar.

(Applåder)

Anf. 70 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr ålderspresident! I dag debatterar vi vapenfrågor, och jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut och därmed avslag till detta ärendes motionsyrkanden.

Att vapen är något som skapar debatt och väcker åsikter är en verklighet i vårt samhälle. Fortfarande ser vi ett omfattande våld utövas på våra gator i uppgörelser, ofta gängrelaterade, där olika typer av skjutvapen används för att skada och döda. Våldet drabbar många både direkt och indirekt, och vi kan alla vara på fel plats vid fel tidpunkt och riskera att bli skadade eller till och med dödade av ett vapen som avfyras i en konflikt.

Denna trend måste brytas. Tryggheten måste återskapas, och uppvisningen i våld, hänsynslöshet och total avsaknad av respekt för både människoliv och våra värderingar behöver fortsatt bemötas med kraftfulla åtgärder från vårt samhälle.

Alla har vi berörts och förfasats över det fruktansvärda dådet i Örebro, där elever som endast var på plats för att utbilda sig blev offer för ett fruktansvärt dåd där en ensam gärningsman med sina vapen orsakade död och skapade sorg och förtvivlan hos människor i Örebro men också skakade om alla i vårt land. Mina tankar går därför i denna debatt till alla som på något sätt drabbades av detta fruktansvärda dåd.

Herr ålderspresident! Trots dessa våldsdåd måste vi kunna hålla två tankar och inriktningar i vårt huvud samtidigt i en seriös diskussion. Vapen och vapens hantering är en viktig fråga som bör kunna diskuteras utan överord och utan att ta till drastiska åtgärder där de inte behövs. Vapen används i dag i vårt samhälle på ett ansvarsfullt sätt av jägare, sportskyttar och naturligtvis också av försvaret och polisen

I denna debatt behandlar vi vapenfrågor, och då kan det vara lätt, speciellt för vissa delar av dagens opposition, att ropa på hårdare regler för alla vapenägare för att möta ökningen av skjutvapenvåld. Men denna förenkla väg är både kontraproduktiv och felaktig.

Vi måste naturligtvis fortsatt ha ett fokus på att göra det svårare för gängkriminella att begå våldsdåd med illegala vapen – det råder det ingen tveksamhet om. Men om man i syfte att verka handlingskraftig riktar insatserna så att de främst slår mot den svenska jakt- och skytterörelsen, vilket varit ett faktum när Socialdemokraterna varit i regeringsställning under tidigare mandatperioder, är detta ett förenklat och felaktigt sätt.

Vi kristdemokrater anser naturligtvis att det behövs insatser från rättsväsendets alla delar och även nödvändiga lagändringar för att komma åt kriminellas innehav av vapen och sprängmedel. Problemen utvecklar sig på ett oroväckande sätt, med en ökad användning av vapen från konfliktområden i vår omvärld. Men det sker också ombyggnation av till exempel startpistoler eller 3D-printade vapen. Vi måste ge polisen verktyg för att möta detta och också fortsätta att skärpa straffen för dessa olika vapenbrott, men det måste genomföras på ett sätt som inte skapar problem för vanliga jägare och sportskyttar som faktiskt både hanterar sina vapen ansvarsfullt och har dem säkert förvarade i godkända vapenskåp.

Herr ålderspresident! Vi har i dag i Sverige ett stort antal registrerade vapenägare, troligtvis ungefär 620 000. Redan i dag följs de upp genom samhällets olika kontrollfunktioner, som innebär att den som äger ett vapen kontrolleras regelbundet, ofta dagligen.

Jag har sagt det tidigare i debatten, men det är ändå nödvändigt att upprepa, verkar det som: Det är inte legala vapen som huvudsakligen är i fokus för kriminella eller används vid de skjutningar och andra grova brott som vi ser i Sverige. Man använder i stället, som jag nämnde, vapen som kommer in i Sverige på illegal väg. Denna väg måste bekämpas med alla medel som finns, men det måste ske utan att det skapar problem för de vapenägare som sköter både vapen och hantering klanderfritt.

För några år sedan konstaterade man att det endast var ungefär ett vapen per år från jakt eller sportskytte som användes vid grov brottslighet – alltså en mycket liten, marginell del. Enligt Brå, Brottsförebyggande rådet, har vapenvåldet ökat med 200 procent på tio år, och man anger att 98,5

procent av de vapen som beslagtogs vid brott är insmugglade och aldrig varit registrerade i Sverige.

Efter dådet i Örebro gjorde Brå, som nämnts av tidigare talare, en genomlysning av utvecklingen vad gäller legala vapen vid dödligt våld. Det är fortfarande väldigt få legala vapen som är involverade i det dödliga våldet. Under 2014–2021 var vapnet legalt i endast 19 av 307 fall. I merparten av dessa fall var offret en närstående, och ofta förekom en drog och/eller psykisk ohälsa hos förövaren. Det handlar alltså mer om att samhället genom riktade insatser bör säkerställa att inte fel personer har tillgång till och hanterar ett vapen – i stället för att försvåra för alla laglydiga och ansvarsfulla vapenägare.

Det är viktigt att säga att det i de flesta av dessa fall är vanliga jaktvapen som använts och inte AR-15 eller AR-10, som sagts tidigare i debatten.

För oss kristdemokrater är det därför självklart att inte bunta ihop jägare och sportskyttar med dem som beter sig allra värst i samhället. Att försvåra för laglydiga vapenägare är inte metoden för att få stopp på det ökade antal skjutningar som sker på gator och torg. Hårdare tag mot gängbrottsligheten kräver kraftfulla åtgärder, och ett viktigt steg är till exempel att dela upp vapenlagen så att den skiljer på legala och illegala vapenägare.

Som debatten har visat gjordes det under tidigare mandatperioder ett stort antal tillkännagivanden. Det var Tidöpartierna, Centern och i många fall också Vänsterpartiet som med en tydlig majoritet gällande vapenägare och hantering sade att man skulle göra på ett annat sätt. Det var en tydlig signal från riksdagen till den dåvarande regeringen om att det fanns förslag om att möta jägares och sportskyttars önskemål.

Den förra regeringen hade inte viljan och förmågan att genomföra detta. Men jag är glad över att det nya ledarskapet för Sverige nu har processer igång för att genomföra förenklingar för de vapenägare som sköter sig. Det är hög tid att föra den här processen i mål.

Herr ålderspresident! I Tidöavtalet nämns bland annat ett antal förändringar och en ny väg när det gäller vapenfrågor. Efter utredning är detta nu under beredning. Det ska ge möjlighet till en enklare vapenhantering för laglydiga jägare och sportskyttar.

Som en ytterligare åtgärd efter dådet i Örebro har nu Polismyndigheten och Socialstyrelsen fått i uppdrag att presentera förslag för att säkerställa att samhället på ett bättre sätt ska fänga upp när det finns signaler om att personer är olämpliga att ha tillgång till vapen som de tidigare har fått licens för. Uppdraget ska delrapporteras under hösten i år och slutrapporteras nästa år. Jag ser det som en nödvändig åtgärd för att se till att vi i högre grad kan förebygga framtida dåd med legala skjutvapen.

Det är också viktigt att vi inte går längre än vad som är nödvändigt. Petter Löberg ser i sitt anförande problem och resonerar ur ett utländskt perspektiv som inte inbegriper de jägare och skyttar som sköter sig. Inte med ett ord nämner han hur de ska hantera sina vapen och att det inte är där som problemen ligger.

Tyvärr visar också Petter Löberg i replikskiftet en okunnighet om vapentyper, för det är ett faktum att det inte var en AR-10 eller en AR-15 som användes i Örebro. Det var ett vanligt halvautomatiskt vapen – en typ av vapen som har varit tillåten i över 40 år. Men Socialdemokraterna agerar som vanligt för att förbjuda och försvåra.

Herr ålderspresident! Den här debatten visar att det finns en skillnad. Det går att välja en annan inriktning vad gäller vapenägande för laglydiga och skötsamma vapenägare än den väg som den tidigare S-regeringen argumenterade för. De många tillkännagivandena under tidigare år visar att det finns en majoritet i Sveriges riksdag som vill gå en annan väg. Vi har fått ett regeringsunderlag som nu genomför den vägen.

Jag yrkar som sagt bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på alla motionsyrkanden.
(Applåder)

Anf. 71 ULRIKA LILJEBERG (C):

Herr ålderspresident! De dödliga skjutningarna har de senaste åren drabbat Sverige hårt. De kriminella gängen och den organiserade brottsligheten har skördat liv och skapat stor otrygghet. Enskilda ensamagerande personer har begått massmord på okända. Fortfarande pågår det dödliga våldet och mordandet i nära relationer.

Centerpartiet har därför stått bakom de historiskt stora satsningarna på polisen och övriga rättsväsendet. Vi har varit för straffskärpningar och införandet av nya verktyg och metoder för att bekämpa denna allvarliga brottslighet och ge socialtjänst och kommuner ett utökat brottsförebyggande uppdrag.

Vi har dock sagt nej till införandet av visitationszoner och anonyma vittnen med skälet att de verktygen inte är vare sig effektiva eller rättssäkra insatser mot den grova organiserade brottsligheten eller gängens kriminalitet.

Av samma skäl är vi nu emot förslaget att återigen förbjuda legala, halvautomatiska vapen utifrån deras utseende. Syftet bakom förslagen har bland annat uppgetts vara att stoppa gängskjutningarna. Därför är det viktigt att konstatera att i de kriminella miljöerna används inte legala vapen – det är uteslutande illegala vapen. Detta visar bland annat de 10–20 vapen som polisen varje vecka beslagtar från kriminella.

Jag frågade själv rikspolischefen härom veckan om de vapen som tas i beslag är legala eller illegala vapen. Jag fick svaret att det enbart är illegala vapen. Det är således inget som löses med dagens förslag.

Under förra mandatperioden fattades också en mängd beslut i riksdagen, ofta med ett brett politiskt stöd, om att i stället förbättra villkoren för landets jägare, skyttar, vapensamlare och vapenhandlare. Men inget av dessa beslut har omsatts i verklig politik av Tidöregeringen. I stället går nu Tidöregeringen i motsatt riktning, trots vad många av deras ledamöter säger här i dag, genom att nu föreslå att vissa jaktvapen ska förbjudas, inte för att de i sig är farliga eller olämpliga, utan för att de har ett militärt utseende.

Det ska dock sägas att det inte är ledamöterna i kammaren som säger detta, men de signaler och besked som vi får från regeringen är att det är detta som ska göras. Det gör man trots att samma typ av vapen har använts i skytte och jakt under lång tid utan några problem. Som flera har sagt i debatten har de halvautomatiska vapnen i Sverige varit tillåtna för jakt sedan 1987.

Centerpartiet har alltid stått upp för laglydiga vapenägare och konsekvent sagt nej till att behandla skyttar och jägare som ett säkerhetsproblem

bara för att samhället inte har lyckats hantera den organiserade brottsligheten.

Herr ålderspresident! Centerpartiet är emot ett ineffektivt förbud mot vapen utifrån deras utseende, men det förtar inte det faktum att legala vapen har använts vid fruktansvärda brott. Vi ser därför, i likhet med regeringen, att arbetet med licensgivning behöver utvecklas och kvalitetssäkras. Det behövs för hela samhället ett förebyggande arbete med psykisk ohälsa, missbruk och socialt utanförskap för att fånga upp potentiella riskindivider.

I andra länder sker granskning genom intervjuer hos polisen inför en prövning för att få vapenlicens. Det finns aktuella krav på intyg från vården om historik gällande mental hälsa, sjukdomar och missbruk. Detta behöver man överväga att införa i Sverige, och det behövs även effektiva möjligheter att återkalla licenser vid behov. Detta skulle, till skillnad från ett förbud mot en enskild vapentyp utifrån dess utseende, vara en effektiv insats.

Herr ålderspresident! Låt oss för en stund lämna halvautomatiska vapen! Jag vill prata om just jakt och skytte som en livsstil. Det finns över 600 000 vapenägare i Sverige som jagar och utövar sportskytte i olika grenar. De har sammantaget nästan 1 ½ miljon vapen. Jakt och sportskytte är djupt förankrat i det svenska samhället och är en del av folkrörelserna. Detta bör med dagens säkerhetsläge värderas högt och inte nedvärderas genom olika typer av inskränkningar.

Vi anser att man inte ska se landets jägare, skyttar, vapensamlare och vapenhandlare som ett problem utan som en tillgång. De förtjänar respekt för den resurs de är och ska inte mötas av misstänkliggöranden.

En del av organisationen och livsstilen är skjutbanor. Allt fler skjutbanor läggs i dag ned eller blir föremål för olika begränsningar av ogrundade anledningar. Detta behöver stoppas, då Sveriges totalförsvar håller på att byggas upp igen. Skjutbanorna behövs.

Vi skulle kunna se på vårt grannland Finland och hur man där värderar de här frågorna. Regeringen bör därför se över hur skjutbanor kan skyddas från sådana inskränkningar som drabbar jakt och sportskytte och i förlängningen försämrar vår förmåga att försvara oss.

Vi har här och nu fått besked om att man bevakar frågan från regeringens sida, och det är bra. Men jag yrkar bifall till Centerpartiets reservation 2 om ett tillkännagivande om skjutbanor.

Anf. 72 MARTIN MELIN (L):

Herr ålderspresident! Sveriges vapenlagar är bland de strängaste i världen. De bygger på principen att vapeninnehav inte är en rättighet utan en möjlighet. Då krävs tillstånd.

Vi har då två ändamål som kan ge tillstånd att äga vapen. Det är jakt, och det är sportskytte. De krav som ställs på den som vill ha ett vapen är att personen är laglydig, psykiskt stabil och inte har ett dokumenterat missbruk. Vidare ska vapnet registreras, och det ska förvaras på ett säkert sätt. Vi är nog alla överens om att detta är bra och att det ska vara så. Vi vill inte att legala vapen ska hamna i händerna på våldsbejakande personer eller i kriminella miljöer – inte på något sätt.

Det har under vintern varit en debatt, inte minst bland jägare och sport-skyttar, om huruvida vapen av typen AR-15 ska få användas vid jakt. Mo-deller av AR-15 har funnits i över 50 år, men de har bara varit godkända för jakt i drygt två år. Det här vill då regeringen med Sverigedemokraterna och, vad jag förstår, även oppositionspartierna säga nej till.

AR-15 får dock även i fortsättningen innehas och brukas för sport-skytte av dem som har licens för dem. Men de får absolut inte användas för jakt. Det finns de som är emot detta, som tycker att det är fel och som tycker att AR-15 är ett alldeles ypperligt vapen för jakt, och så finns det de som tycker att vapen av typen AR-15 inte hör hemma i jakt.

Men någonstans tycker jag att debatten har handlat lite för mycket om själva vapnet och kanske inte så mycket om den som innehar vapnet. Vi vet alla att det inte är vapnet som dödar. Det är den som håller i vapnet som dödar.

Jag förstår om just jägare känner sig uthängda här, och det tycker jag inte ska vara meningen. Tvärtom ska vi vara stolta över den jaktkultur vi har i Sverige och de jägare som faktiskt ser över vårt naturskydd och djur-skydd.

I Sverige har vi en stark jaktkultur, och den ska vi värna. De jägare jag känner är väldigt noga med hur de hanterar sina vapen. De är stolta över hur de sköter sin jakt. De är också stolta över att vara goda jägare, och då handlar det inte bara om att vara duktiga skyttar.

Min förhoppning är att vi även i fortsättningen kommer att ha duktiga jägare trots att de kanske inte får jaga med just vapen av typen AR-15.

Som jag sa inledningsvis har Sverige, precis som de övriga nordiska länderna, strikta vapenlagar. Det är bra. Så ska det vara. Det är också bra att man nu ser över dem, och det är bra att man lyssnar på dem som i slutändan kommer att hantera vapnen: jägarna och sportskyttarna.

Regeringen ser nu över hur man kan göra lättnader i delar av vapenla-garna och skärpningar där det behövs. Jag har fullt förtroende för att de som arbetar med det här får fram ett resultat som kommer att landa väl hos såväl jägarna som sportskyttarna.

(Applåder)

Anf. 73 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr ålderspresident! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1, så att jag inte glömmer bort det.

Herr ålderspresident! Vi är här och debatterar vapen. Det är justitie-utskottet. I vanliga fall hör jag hemma i miljö- och jordbruksutskottet. Men här sammanfaller intressena när det handlar om jaktvapen. Det var därför jag skrev min motion.

Vapen, vem som hanterar vapen, vem som har tillgång till vapen, vem som har vapen hemma och hur man hanterar vapen väcker starka känslor. Det är ett stort ansvar för dem som har vapen att uppföra sig korrekt och följa lagar och regler, ibland oskrivna regler, för att upprätthålla acceptan-sen för detta.

Som talaren före mig, Martin Melin, sa är det inte en rättighet att vara vapenägare utan en möjlighet.

Sverige har ett stort antal vapen i förhållande till folkmängden. Förra året fanns det ungefär 660 000 registrerade vapeninnehavare som tillsam-mans ägde ungefär 2 miljoner skjutvapen. Det är samlare, målskyttar, täv-

lingsskyttar och framför allt jägare. 80 procent av alla registrerade skjutvapen är för jaktliga ändamål.

Jag är själv jägare. Det är ganska exakt 19 år sedan jag fick licens för mitt första vapen, som jag ärvde av min farbror. Jag skulle vilja uppehålla mig lite vid jakten.

Det är ett ämne som engagerar många. Det är ungefär 250 000–280 000 per år som löser jaktkort. Sverige har en väldigt hög acceptans för jakten. Den sticker ut bland andra länder, även bland de nordiska länderna.

Sverige sätter jaktetiken högt. Det är en förutsättning för den höga acceptansen. I Sverige vill vi att jakten ska vara naturnära, lokal och full av hänsynstagande till viltets förutsättningar och allmänhetens åsikter. Sverige är ett unikt land. Vi har eftersöksjakt på trafikskadat vilt. Vi har en jaktkalender som utgår från varje arts ekologi. Och vi har en bra utbildning som alla jägare måste gå.

Men jakten påverkar väldigt många fler. Det gäller människor som vistas ute i skog och mark av helt andra orsaker: svampplockare, skogsägare, kanotister, strövare, scouter – you name it. De flesta svenskar är i skogen någon gång, ibland under organiserade former.

Alla är inte positiva till jakten, även om den har en hög acceptans. Ibland handlar det om att viltstammarna är för stora och att de äter upp tallplantorna. Ibland handlar det om att man helt enkelt inte vill att man ska jaga djur.

För att jakten ska kunna fortsätta att ha den höga acceptansen är det viktigt att jägarna jagar på ett sådant sätt och med sådana vapen som det faktiskt finns en folklig acceptans för.

Militära vapen, vapen som ser ut som någonting från ett tv-spel, har ingenting i skogen att göra. Det är stor skillnad på olika vapen.

Man kan på hundpromenaden eller svamppromenaden träffa på en jägare med ett vapen som jag tror att alla skulle säga är ett militärt vapen, utom möjligtvis de som själva äger ett sådant. En jägare med ett brutet vapen – om det är en hagelbössa – eller med slutstycket i hölstret visar att den faktiskt har tagit ut patronen. Om man möter den jägaren känner man sig säker. Men om en jägare har ett vapen som ser ut som någonting från tv-spelens värld blir man rädd, om det inte är en militär. Detta ger inte jägarkåren gott rykte. Det var därför jag väckte den här motionen från första början.

Det handlar framför allt om AR-15, men den har många syskonvapen, AR-10 och så vidare. Därför pratar vi om vapen med militärt utseende. Vi vet att de här vapnen har en – vad ska man säga? – status inom vissa kretsar. AR-15 är ett klass 2-vapen. Det är det vapen som används mest i världen när det gäller skolskjutningar. Det är det vapen som mördaren använde i Bryssel när två svenska fotbollssupportrar sköts ihjäl, och det är det vapen som användes i mordförsöket på Donald Trump i juli.

Trots den här överväldigande vetskapen har vi tidigare inte haft en majoritet i Sveriges riksdag för att ändra tillbaka till hur det var före augusti 2023, då Naturvårdsverket ändrade föreskrifterna, så att det blev möjligt att söka licens för dessa vapen, inte bara för sportskytte utan också för jaktliga ändamål. Jag tycker att det var fel. Det togs upp i Vapenutredningen. Jag satt själv i referensgruppen. Det finns många, många saker i betänkandet som man kan läsa. De fördelar som vapnen kan tänkas ha i vissa jaktliga sammanhang, jämfört med andra halvautomatiska jaktgevär, kan

enligt utredningen inte motivera de risker för samhället som det innebär om de här vapnen får innehas för jakt.

De är kompatibla med större magasin. De är gjorda för att skjuta många skott. De är i många kretsar glorifierade. De är helt enkelt vapen som inte är utformade för jakt från första början. Sedan kan det finnas jättestora fördelar med dem i viss jakt, men det finns andra vapen. Och fördelarna överväger inte nackdelarna med att de finns där ute.

Är du en målskytt tillhör du en sportskytteklubb. Du har helt andra regler. Du måste öva. Du måste visa upp ditt vapeninnehav på ett helt annat sätt. Du måste vara mer målmedveten.

Är du jägare kan du få din licens, och så har du vapnet i ditt skåp och så vidare. Det är väldigt sällan lagliga vapen från jägare kommer ut och används till någonting annat. Men hos polisen och andra finns det farhågor för att de vapen vi nu talar om – om de blir tillgängliga för jakt, vilket de nu är – blir stöldbegärliga på ett helt annat sätt än andra jaktvapen är i dag.

Herr ålderspresident! Så kom då det fruktansvärda dådet i Örebro. Tio personer sköts ihjäl på Campus Risbergska, och sex personer skadades. De sista kom hem från sjukhuset den här veckan. Vi fick en skolskjutning i Sverige med fruktansvärda följder. Det var inte ett vapen med militärt utseende som användes, men vi fick ändå en skolskjutning. Statistiken visar också att detta förmodligen kommer att hända någon gång igen. Vi vill inte att dessa vapen ska finnas lättillgängliga där ute.

Vi fick en helt annan opinion i samhället. Tidöpartierna, regeringen och SD ändrade uppfattning. De sa att man nu skulle förbjuda vapen med militärt utseende och följa vapenutredningens förslag. Som det står i dagens betänkande – som alltså drogs tillbaka för att sedan debatteras i dag eftersom man skulle komma fram till en ny lag vilket man inte har gjort – är syftet med begränsningen att återställa läget till det som gällde innan Naturvårdsverket ändrade sina föreskrifter, och man avser att återkomma med hur en modell för inlösning av aktuella vapen ska utformas.

Herr ålderspresident! Vi har debatterat detta i dag. Jag har försökt ställa frågor. På företrädarna för regeringspartierna och samarbetspartiet låter det som att man egentligen inte vill ha detta förbud. När jag har frågat när det kommer att träda i kraft har jag inte heller fått något svar.

Jag hoppas att man faktiskt tar detta på allvar och ser till att genomföra det. Det enklaste hade varit att ställa sig bakom motionen så att vi hade fått ett tillkännagivande och visat riktningen och vad riksdagen anser om detta. Det har man valt att inte göra. Konspiratoriskt kan jag tänka mig att det är för att man inte vill ställa sig bakom en miljöpartistisk motion. Oavsett vilket hade man redan nu kunnat visa vad man vill i stället för att svamla på det sätt vi hört här i dag.

Jag hoppas dock att det som står i betänkandet stämmer och att man skyndsamt, under mandatperioden, återkommer med ett förbud mot vapen med militärt utseende för jaktliga ändamål.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 14 maj.)

Följande dokument anmälades och bordlades:

EU-dokument

COM(2025) 102 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en ram för att stärka tillgången till och försörjningstryggheten för kritiska läkemedel samt tillgången och tillgängligheten till läkemedel av gemensamt intresse, och om ändring av förordning (EU) 2024/795

Motioner

med anledning av prop. 2024/25:161 Förbättrad ordning och säkerhet vid förvar

2024/25:3423 av Anders Ygeman m.fl. (S)

2024/25:3427 av Tony Haddou m.fl. (V)

2024/25:3428 av Annika Hirvonen m.fl. (MP)

§ 9 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 12 maj

2024/25:658 Motverkande av fusk i välfärden med hjälp av AI

av *Mikael Damberg* (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2024/25:659 Social dumpning

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2024/25:660 Formkrav för fullmakter

av *Anna-Belle Strömberg* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:661 Vargjakt

av *Patrik Björck* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:662 Tydligare kriterier för färdtjänsttillstånd

av *Ewa Pihl Krabbe* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 10 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 12 maj

2024/25:1155 Svensk-dansk utredning för motverkan av flaskhals i Öresundsregionen

av *Per-Arne Håkansson* (S)

till statsrådet Jessica Rosencrantz (M)

2024/25:1156 Regeringens nästa steg för att skydda civilbefolkningen i Gaza

av *Olle Thorell* (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:1157 Omprövande av beslutet att stoppa stödet till UNRWA

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1158 Ledamot i effektivitetsdelegationen för sjukvården

av *Karin Rågsjö* (V)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 19.52.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 6 anf. 28 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.00,

av andre vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 63 (delvis) och

av tjänstgörande ålderspresidenten Fredrik Lundh Sammeli därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 5 Grundläggande om utbildning	2
Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU10	2
Anf. 1 FREDRIK MALM (L)	2
Anf. 2 LINUS SKÖLD (S) replik.....	5
Anf. 3 FREDRIK MALM (L) replik	5
Anf. 4 LINUS SKÖLD (S) replik.....	6
Anf. 5 FREDRIK MALM (L) replik	6
Anf. 6 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	7
Anf. 7 FREDRIK MALM (L) replik	7
Anf. 8 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	8
Anf. 9 FREDRIK MALM (L) replik	8
Anf. 10 LINUS SKÖLD (S)	9
Anf. 11 NORIA MANOUCHI (M)	11
Anf. 12 LINUS SKÖLD (S) replik.....	12
Anf. 13 NORIA MANOUCHI (M) replik	12
Anf. 14 LINUS SKÖLD (S) replik.....	13
Anf. 15 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	13
Anf. 16 ANDERS ALFTBERG (SD).....	14
Anf. 17 LINUS SKÖLD (S) replik.....	16
Anf. 18 ANDERS ALFTBERG (SD) replik	17
Anf. 19 LINUS SKÖLD (S) replik.....	17
Anf. 20 ANDERS ALFTBERG (SD) replik	18
Anf. 21 MATHIAS BENGTTSSON (KD).....	18
Anf. 22 DANIEL RIAZAT (V).....	20
Anf. 23 ANNE-LI SJÖLUND (C).....	22
Anf. 24 CAMILLA HANSÉN (MP)	24
Anf. 25 ANNE-LI SJÖLUND (C) replik	27
Anf. 26 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	27
(Beslut skulle fattas den 14 maj.)	27
§ 6 Ny strategi för levande och trygga städer	27
Civilutskottets betänkande 2024/25:CU16	27
Anf. 27 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V).....	27
Anf. 28 DENIS BEGIC (S)	29
Anf. 29 ROGER HEDLUND (SD)	31
Anf. 30 DENIS BEGIC (S) replik	33
Anf. 31 ROGER HEDLUND (SD) replik	34
Anf. 32 DENIS BEGIC (S) replik	34
Anf. 33 ROGER HEDLUND (SD) replik	35
Anf. 34 DAVID JOSEFSSON (M)	35
Anf. 35 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	37
Anf. 36 DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	38
Anf. 37 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	38
Anf. 38 DAVID JOSEFSSON (M) replik	39

Anf. 39 MÄRTA STENEVI (MP)	40
Anf. 40 LARRY SÖDER (KD).....	40
Anf. 41 HELENE ODENJUNG (L).....	41
(Beslut skulle fattas den 14 maj.)	43
Ajournering.....	43
Återupptaget sammanträde.....	44
§ 7 Vapenfrågor	44
Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU17.....	44
Anf. 42 ADAM MARTTINEN (SD)	44
Anf. 43 EMMA NOHRÉN (MP) replik	45
Anf. 44 ADAM MARTTINEN (SD) replik	46
Anf. 45 EMMA NOHRÉN (MP) replik	46
Anf. 46 ADAM MARTTINEN (SD) replik	47
Anf. 47 ULRIKA LILJEBERG (C) replik	47
Anf. 48 ADAM MARTTINEN (SD) replik	47
Anf. 49 ULRIKA LILJEBERG (C) replik	48
Anf. 50 ADAM MARTTINEN (SD) replik	48
Anf. 51 PETTER LÖBERG (S) replik	48
Anf. 52 ADAM MARTTINEN (SD) replik	49
Anf. 53 PETTER LÖBERG (S) replik	49
Anf. 54 ADAM MARTTINEN (SD) replik	49
Anf. 55 PETTER LÖBERG (S)	50
Anf. 56 STEN BERGHEDEN (M)	52
Anf. 57 PETTER LÖBERG (S) replik	56
Anf. 58 STEN BERGHEDEN (M) replik	56
Anf. 59 PETTER LÖBERG (S) replik	57
Anf. 60 STEN BERGHEDEN (M) replik	57
Anf. 61 EMMA NOHRÉN (MP) replik	58
Anf. 62 STEN BERGHEDEN (M) replik	58
Anf. 63 EMMA NOHRÉN (MP) replik	59
Anf. 64 STEN BERGHEDEN (M) replik	59
Anf. 65 ULRIKA LILJEBERG (C) replik	60
Anf. 66 STEN BERGHEDEN (M) replik	60
Anf. 67 ULRIKA LILJEBERG (C) replik	61
Anf. 68 STEN BERGHEDEN (M) replik	61
Anf. 69 GUDRUN NORDBORG (V).....	62
Anf. 70 INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD)	63
Anf. 71 ULRIKA LILJEBERG (C)	66
Anf. 72 MARTIN MELIN (L)	67
Anf. 73 EMMA NOHRÉN (MP)	68
(Beslut skulle fattas den 14 maj.)	70
§ 8 Bordläggning.....	71
§ 9 Anmälan om interpellationer	71
§ 10 Anmälan om frågor för skriftliga svar	71
§ 11 Kammaren åtskildes kl. 19.52.	72